

Raport badawczy na temat „Współpraca międzynarodowa miast polskich”

Prof. nadzw. dr hab. Marcin Szewczak
dr Małgorzata Ganczar
mgr Paulina Jaszcuk

Raport badawczy na temat „Współpraca międzynarodowa miast polskich”

Prof. nadzw. dr hab. Marcin Szewczak

dr Małgorzata Ganczar

mgr Paulina Jaszcuk

Spis treści

Wprowadzenie

I. Zagadnienia ogólne współpracy międzynarodowej

I.1. Metodologia procesu badawczego

I.2. Prawne podstawy współpracy międzynarodowej

I.2.1. Uwarunkowania międzynarodowe

I.2.2. Uwarunkowania krajowe

I.3. Podsumowanie

II. Ankieta badań realizacji współpracy międzynarodowej przez miasta polskie.

II.1. Wstęp

II.2. Analiza badań

II.3. Podsumowanie

III. Rekomendacje i wnioski końcowe

Zakończenie

Bibliografia

Załącznik kwestionariusz ankiety

Wprowadzenie

Przeprowadzenie analizy potencjału samorządów miejskich w zakresie realizowania współpracy międzynarodowej to główny cel przygotowywanego raportu. Proces realizowania współpracy międzynarodowej przez jednostki samorządu terytorialnego od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku stanowi ważny element funkcjonowania polskiej administracji samorządowej aczkolwiek nie wypracowano do dnia dzisiejszego modelu samorządowej współpracy międzynarodowej. W szczególności w odniesieniu do współpracy międzynarodowej pomiędzy miastami konieczne wydaje się wypracowanie określonych standardów, które wpłyną na zintensyfikowanie oraz wzrost jakości i efektywności realizowanej współpracy.

Zanim przygotowany zostanie innowacyjny model współpracy międzynarodowej miast polskich, konieczne jest przeprowadzenie diagnozy jej funkcjonowania. W szczególności diagnoza winna uwypuklić słabe i mocne strony analizowanej współpracy, a także zagrożenia dla dalszego rozwoju współpracy oraz propozycje jej uatrakcyjnienia i rozwoju.

Podkreślić należy, że do chwili obecnej nie przeprowadzone zostały kompleksowe badania obejmujące zagadnienie współpracy międzynarodowej miast polskich. Systematyczny rozwój polityki miejskiej Unii Europejskiej sprawia, że zagadnienia związane z rozwojem miast europejskich stają się jednym z głównych filarów dbania o spójność terytorialną Unii Europejskiej. W miastach zamieszkuje 70% obywateli Unii Europejskiej. Rozwój współpracy międzynarodowej między miastami staje się więc nie tyle skromnym dodatkiem a jednym z podstawowych elementów rozwoju. Z drugiej strony dynamicznie zmieniająca się sytuacja polityczno-gospodarcza, zarówno wewnątrz Unii Europejskiej jak i w jej wymiarze zewnętrznym, również wpływa na kształt i oblicze realizowanej współpracy międzynarodowej miast.

Przeprowadzone badania i niniejszy raport są tylko jednym z elementów opracowania całościowego modelu współpracy międzynarodowej miast polskich. Uzyskane wyniki badań oraz zaproponowane rekomendacje i wnioski końcowe posłużą do wypracowania strategii wdrożeniowej.

Zespół badawczy pragnie podziękować wszystkim pracownikom ankietowanych samorządów miejskich, którzy wzięli udział w zaproponowanych badaniach. Pragniemy wyrazić przekonanie, że niniejszy raport przyczyni się do poprawy realizowania współpracy międzynarodowej miast polskich.

Rozdział I

Zagadnienia ogólne współpracy międzynarodowej miast polskich

1.1. Metodologia procesu badawczego

Przygotowanie raportu nt: *Współpraca międzynarodowa miast polskich*, poprzedzone było badaniem naukowym jednostek samorządu terytorialnego – samorządów miejskich z obszaru całego kraju.

Celem badania było zidentyfikowanie aktualnego stanu realizowania zadań z zakresu współpracy międzynarodowej miast

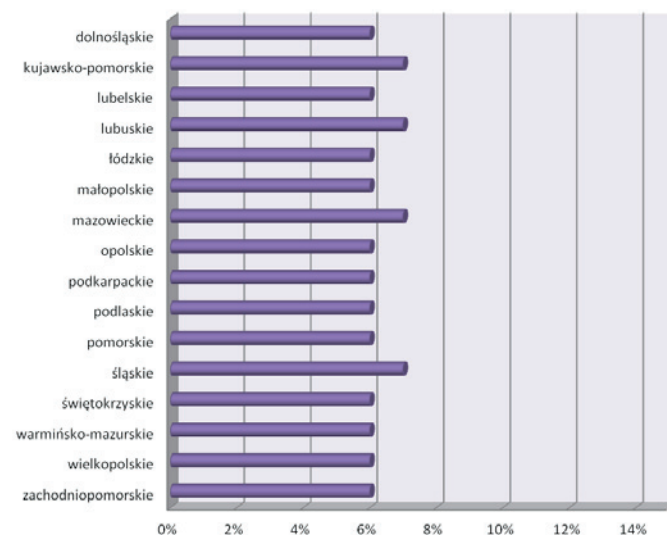
polskich. Badanie zostało przeprowadzone w kilku etapach w oparciu o autorskie narzędzie badawcze w formie kwestionariusza ankietowego.

Pierwszym etapem badań było przygotowanie narzędzia badawczego w formie autorskiego kwestionariusza ankietowego. Podstawą do opracowania kwestionariusza ankietowego była identyfikacja: poziomu działań samorządów miejskich w obszarze współpracy międzynarodowej, najczęstszych problemów przy realizacji współpracy międzynarodowej, potencjału do rozwoju współpracy międzynarodowej miast polskich, w tym nowych metod współpracy. Kwestionariusz ankietowy jest autorskim narzędziem opracowanym przez zespół badawczy.

Kwestionariusz ankiety przeprowadzonej wśród jednostek samorządu terytorialnego składał się z 16 pytań na które składały się: metryczka identyfikująca podmiot wypełniający ankietę, pytania o charakterze zamkniętym oraz pytania o charakterze otwartym. Zespół badawczy przyjął innowacyjne rozwiązanie zgodnie z którym wszystkie odpowiedzi na pytania otwarte zostały uwzględnione w analizie. Dzięki temu odpowiedź każdego respondenta została zapisana i będzie pomocna podczas realizowania rekomendacji i wniosków końcowych.

Drugim etapem było przeprowadzenie badań wśród jednostek samorządu terytorialnego – samorządów miejskich, z obszaru całego kraju. Badaniem objęto 120 miast. Do jednostek tych kwestionariusz ankiety przesłano drogą elektroniczną oraz przeprowadzano wywiady drogą telefoniczną. W przypadku braku odpowiedzi drogą elektroniczną, członkowie zespołu badawczego bezpośrednio kontaktowali się z samorządami miejskimi drogą telefoniczną w celu przeprowadzenia wywiadu i wypełnienia ankiety. Dzięki tak podjętym działaniom osiągnięty został bardzo wysoki odsetek otrzymanych odpowiedzi. Zaproszenie do udziału w badaniu skierowano do 120 podmiotów.

Otrzymaliśmy odpowiedzi zwrotne ze 104 miast (w tym cztery miasta przesłały ankiety po terminie, gdy były już opracowane statystyki). 5 miast zdecydowanie odmówiło udziału w badaniu bądź wskazało brak zainteresowania badaniem. Pozostałe 11 miast mimo złożenia obietnicy o wypełnieniu ankiety za pośrednictwem kontaktu telefonicznego i mailowego niestety nie odeślało wypełnionej ankiety. Wśród 100 ujętych w badaniu ankiet część wypełniana była na podstawie telefonicznego wywiadu przeprowadzanego z pracownikiem urzędu (16%), pozostała część ankiet została przesłana drogą mailową (84%).

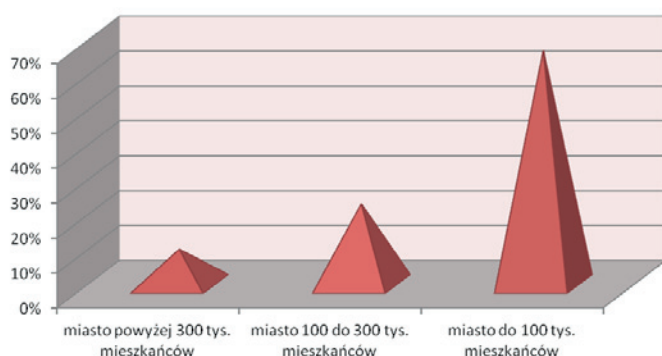
Miasta z województw: województwo dolnośląskie – 6; województwo kujawsko-pomorskie – 7; województwo lubelskie – 6; województwo lubuskie – 7; województwo łódzkie – 6; województwo małopolskie – 6; województwo mazowieckie – 7; województwo opolskie – 6; województwo podkarpackie – 6; województwo podlaskie – 6; województwo pomorskie – 6; województwo śląskie – 7; województwo świętokrzyskie – 6; województwo warmińsko-mazurskie – 6; województwo wielkopolskie – 6; województwo zachodniopomorskie – 6.

Charakterystyka 100 miast biorących udział w badaniu:

Liczba mieszkańców:

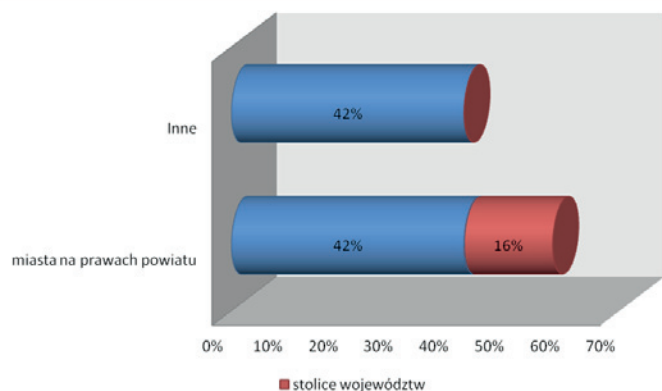
- a. miasto powyżej 300 tys. mieszkańców – 10%
- b. miasto 100 do 300 tys. mieszkańców – 23%
- c. miasto do 100 tys. mieszkańców – 67%

Seria 1

Rodzaj:

- a. stolica województwa – 16
- b. miasto na prawach powiatu – 58 (w tym 16 stolic województw)
- c. inne – 42

Kolejny etap badań poświęcony był analizie zebranego materiału badawczego. W szczególności wypełnione kwestionariusze ankiety zostały sprawdzone pod względem poprawności ich wypełnienia, tak aby ustalić prawidłową próbę badawczą. Następnie dane ze wszystkich pytań znajdujących się w kwestionariuszach ankiet zostały wprowadzone do arkusza kalkulacyjnego, co następnie pozwoliło na dokonanie obliczeń statystycznych. W wyniku tych działań powstał obraz liczbowy i graficzny prezentujący wyniki przeprowadzonych badań.

Ostatni etap badań obejmował subiektywną ocenę osiągniętych wyników z analizy materiału badawczego. Podczas

przeprowadzanej oceny wykorzystano oprócz wyników badań także dane zastane. Efektem przeprowadzonych badań było przygotowanie raportu pt: *Współpraca międzynarodowa miast polskich*. Raport ten w sposób szczególny prezentuje charakterystykę i analizę potencjału badanych samorządów miejskich w zakresie realizacji współpracy międzynarodowej oraz zawiera rekomendacje dotyczące najbardziej efektywniejszych metod w tym zakresie.

1.2. Prawne podstawy samorządowej współpracy międzynarodowej

1.2.1. Uregulowania międzynarodowe

Rozwój współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego nierozzerwalnie związany jest z tendencjami rozwojowymi, które zachodziły na obszarze Unii Europejskiej na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Rozwój życia społeczno-gospodarczego w obszarach transgranicznych zintensyfikował rozwój stosunków międzynarodowych pomiędzy jednostkami samorządowymi.

Jako pierwsze uregulowanie prawne wskazać można Europejską konwencję ramową o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980r¹. Celem konwencji jest wspieranie współpracy transgranicznej a zarazem wspieranie rozwoju gospodarczego i społecznego obszarów przygranicznych oraz działania na rzecz umocnienia poczucia wspólnoty, które jednoczy naród Europy. Zgodnie z art. 2 niniejszej Konwencji za współpracę transgraniczną rozumie się, każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi dwóch lub większej liczby Umawiających się Stron, jak również zawarcie porozumień i przyjęcie uzgodnień koniecznych do realizacji takich zamierzeń. Jako podstawę prawną do w odniesieniu do umów zawieranych z partnerami współpracy transgranicznej Konwencja wskazuje normy prawa wewnętrznego zainteresowanych państw².

Kolejnym krokiem do zacieśnienia działań w obszarze współpracy międzynarodowej było uchwalenie w 1981r. Europejskiej Karty Regionów Przygranicznych i Transgranicznych³. Karta nie funkcjonuje jako akt prawny, lecz dokument o charakterze deklaracji odnoszący się do współpracy transgranicznej. Europejska Karta Regionów Przygranicznych i Transgranicznych określa cele współpracy transgranicznej w Europie: 1) nowa jakość granic: obszary spotkań w ramach tego celu mają nastąpić działania zmierzające do rozwoju struktur kooperacji, procedur i narzędzi umożliwiających niwelowanie przeszkód i kwestii mogących podzielić regiony, 2) wygładzenie szwów europejskiej polityki zagospodarowania przestrzen-

- 1 H. Izdebski, Samorząd terytorialny. Podstawy ustroju i działalności, Warszawa 2011, s. 443-444.
- 2 Europejska konwencja ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980r., Dz. U. z 1993r., Nr 61, poz. 287). O statusie Konwencji zob. szerzej. T. Szewc, Status Konwencji Ramowej o Współpracy Transgranicznej w polskim prawie, Samorząd Terytorialny, 2007, nr 6, poz. 37.
- 3 H. Izdebski, Samorząd terytorialny..., s. 445.

nego; zgodnie z tym celem polityka zagospodarowania przestrzennego państw członkowskich Rady Europy i Unii Europejskiej musi nadawać współpracy transgranicznej znaczącą rangę, czego istotnym elementem powinno być włączenie spójności terytorialnej do przyszłych dziedzin polityki unijnej, 3) pokonywanie deficytów położenia przygranicznego i wykorzystanie szans, poprzez: a) poprawę infrastruktury, oraz b) wspieranie atrakcyjności regionów i wspólnego rozwoju gospodarczego, 4) doskonalenie transgranicznej ochrony środowiska i przyrody, 5) wspieranie transgranicznej współpracy kulturalnej, 6) realizowanie współpracy transgranicznej w oparciu o zasady partnerstwa i subsydiarności⁴. Celem przyświecającym przy tworzeniu Karty było doprecyzowanie, iż współpraca transgraniczna jest jednym z politycznych celów Unii Europejskiej, który to cel musi być realizowany lokalnie i regionalnie w partnerstwie z instytucjami państwowymi⁵.

Kolejnym dokumentem, określającym możliwe formy współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego, jest Europejska Karta Samorządu Terytorialnego, przyjęta 15 października 1985 roku a ratyfikowana przez Polskę w 1991 roku⁶.

Zgodnie z art. 10 niniejszej karty samorządy lokalne mają prawo współpracować z innymi społecznościami lokalnymi oraz zrzeszać się z nimi, w granicach określonych prawem, w celu realizacji zadań, które stanowią przedmiot ich wspólnego zainteresowania.

Istotną rolę w kreowaniu międzynarodowej współpracy odgrywają samorządy gminne, których zadania w tym zakresie określane są jako „dyplomacja oddolna”⁷. Samorządy gminne realizując swoje zadania w obszarze współpracy transgranicznej, są także członkami międzynarodowych organizacji zrzeszających samorządy lokalne⁸.

Formy współpracy na poziomie samorządów gminnych są bardzo różnorodne i uzależnione od wielu czynników. W większości około 75% związków bliźniaczych gmin, współpraca oparta jest na umowie (umowy mogą mieć różne nazwy, np. umowa partnerska, lub umowa o współpracy)⁹. W okresie późniejszym, zwłaszcza w obliczu starania się o środki europejskie jest dookreślana w formie partnerstwa transgranicznego¹⁰. W realizowanych ze środków unijnych projektach nacisk kładzie się na budowanie partnerstw samorządów i podmiotów społecznych¹¹. Ze względu na poziom rozwoju współpracujących obszarów przygranicznych można wyróżnić: a) „piękne siostry” (*beautiful sisters*) – bogate regiony współpracujące w dziedzinie kultury, b) „grube banany”

(*fat bananas*) – bogate regiony współpracujące w dziedzinie promocji i rozwoju gospodarczego, c) „trzęsącą się galaretę” (*shaky umbrellas*) – słabą współpracę często inicjowaną odgórnie przez państwo, d) „brzydkie kaczątko” (*ugly ducklings*) – związki słabych ekonomicznie regionów o charakterze peryferyjnym¹². Przedstawione powyżej odniesienia ukazujące formy i rodzaje samorządowej współpracy międzynarodowej nie poparte są elementami badawczymi, stąd w niniejszym raporcie istnieje konieczność zwrócenia uwagi na ten aspekt.

W celu ożywienia międzynarodowej współpracy między jednostkami samorządowymi (i nie tylko) wprowadzone zostały nowe instrumenty. Następnym ważnym elementem w procesie rozwoju współpracy terytorialnej było ustanowienie na poziomie Unii Europejskiej instrumentu współpracy pozwalającego na tworzenie na terytorium Unii Europejskiej ugrupowań zajmujących się współpracą, wyposażonych w osobowość prawną, zwanych europejskimi ugrupowaniami współpracy terytorialnej¹³. Celem utworzenia tego instrumentu było umożliwienie podejmowania działań w celu realizacji programów lub projektów współpracy terytorialnej finansowanych przez Unię Europejską (szerzej o tym instrumencie w kolejnym rozdziale).

Z chwilą przystąpienia przez Polskę w struktury Unii Europejskiej, większość działań z zakresu samorządowej współpracy międzynarodowej zorientowanych było na wspólne pozyskiwanie środków finansowych, z programów transgranicznych, transnarodowych lub innych oferowanych przez Unię Europejską.

1.2.2. Uregulowania krajowe

Prawne uregulowania współpracy międzynarodowej jednostek samorządowych odnajdujemy w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.¹⁴ Zgodnie z art. 172 jednostka samorządu terytorialnego ma prawo przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych oraz współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Jednym z aktów prawnych, który reguluje współpracę międzynarodową samorządów miejskich jest ustawa z 15 września 2000r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych (dalej Ust. o zp.)¹⁵. Odesłanie do przepisów tej ustawy ustawodawca wskazał w art. 84a ustawy o samorządzie gminnym¹⁶. Zgodnie z ustawą pod pojęciem

4 Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych, s. 7-11, http://www.aebr.eu/files/publications/110915_Charta_EN_clean.pdf

5 Ibidem, s. 14.

6 Dz. U. 1994, nr 124, poz. 607.

7 A. Skorupska: Współpraca międzynarodowa samorządu gminnego na podstawie badań, w: A. Współpraca międzynarodowa samorządu gminnego, (red.) A. Skorupska, Warszawa 2005, s. 1.

8 M. Furmankiewicz: Polskie samorządy gminne w organizacjach międzynarodowych, w: Człowiek, region, państwo w procesach globalizacji, regionalizacji oraz integracji, (red.) G. Rdzanek, E. Stadtmüller, Wrocław 2004, ss. 301–304.

9 H. Zięba-Załucka, Współpraca międzynarodowa samorządów, Samorząd Terytorialny, nr 1/2008, s. 66.

10 M. Drazba, W. Hryniewiecka, Partnerstwo transgraniczne jako forma współpracy transgranicznej, w: Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne, red. M. Perkowski, Białystok 2010, s. 91.

11 P. Swianiewicz, Kontakty międzynarodowe samorządów, Samorząd Terytorialny nr 10/2005, s. 16.

12 H. Dumała, Rodzaje i formy struktur współpracy międzyterytorialnej w Europie, w: Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych. Europa bez granic – nowa jakość przestrzeni, praca zbior. pod red. S. Dolzbiński, A. Raczek, Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, nr 4, Wrocław 2008, s. 66. Zob. także M. Szewczak, Formy współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego w aspekcie promocji Polski za granicą, ekspertyza, NIST, 2016 oraz M. Szewczak, Administrowanie rozwojem regionalnym w systemie prawa administracyjnego, Lublin 2013.

13 Zob. Rozporządzenie WE 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej, Dz. Urz. UE, 210/19, 2006.

14 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483 ze zm.

15 Dz. U. Nr 91, poz. 1009 z późn. zm.

16 Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz. U. Nr 32, poz. 191 z późn. zm.

„zrzeszenia” rozumie się organizację, związki i stowarzyszenia powoływane przez społeczności lokalne co najmniej dwóch państw zgodnie z ich prawem wewnętrznym¹⁷.

Przystępowanie jednostek samorządu terytorialnego odbywać się musi zgodnie z polskim prawem wewnętrznym, polityką zagraniczną państwa i jego międzynarodowymi zobowiązaniami¹⁸.

Przystąpienie powyższe nie może być związane z przekazaniem na rzecz zrzeszenia lub któregośkolwiek z jego członków wykonywania zadań publicznych przystępującej jednostki samorządu terytorialnego, ani też nieruchomości lub majątkowych praw na dobrach nie materialnych przysługujących tej jednostce¹⁹.

Proces przystąpienia jednostki samorządowej do zrzeszenia inicjowany jest przez uchwałę jej organu stanowiącego podejmowaną bezwzględną większością głosów ustawowego składu²⁰. Za pośrednictwem wojewody, który dołącza swoją opinię, uchwała przekazywana jest do ministra spraw zagranicznych. Wraz z uchwałą przekazywane są: statut zrzeszenia, lista jego członków oraz urzędowe tłumaczenia tych dokumentów na język polski. Minister spraw zagranicznych wyraża zgodę lub jej odmawia w drodze decyzji administracyjnej. Po wyrażeniu zgody przez ministra spraw zagranicznych, uchwała organu stanowiącego o przystąpieniu do zrzeszenia wchodzi w życie²¹.

Działania na poziomie Unii Europejskiej zmierzające do zintensyfikowania współpracy terytorialnej skutkowały wprowadzeniem zagadnień europejskiej współpracy terytorialnej.

Zawiązanie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej wymaga współpracy przynajmniej dwóch podmiotów (członków), mających siedzibę na terytorium co najmniej dwóch państw członkowskich Unii Europejskiej. Członkami ugrupowania mogą być: państwa członkowskie Unii Europejskiej, samorząd terytorialny różnych szczebli, inne podmioty prawa publicznego, stowarzyszenia wymienionych podmiotów²².

W przypadku państw członkowskich, decyzję o przystąpieniu do ugrupowania podejmuje się zgodnie z przepisami krajowymi. W Polsce, zgodnie z art. 4 ustawy należy ona do Rady Ministrów. Na szczeblu samorządowym kompetencja ta należy do organu stanowiącego danej jednostki samorządu terytorialnego. Uchwała o przystąpieniu do ugrupowania wymaga przy tym bezwzględnej większości głosów składu ustawowego organu stanowiącego. Inne podmioty prawa publicznego (np. szkoły wyższe, instytucje kultury, jednostki badawczo-rozwojowe) podejmują przedmiotową decyzję zgodnie z ustawowymi lub wewnętrznymi regulacjami²³.

Ponadto, w przypadku samorządu oraz innych podmiotów publicznych, przystąpienie do ugrupowania warunkowane jest dodatkową zgodą udzieloną w formie decyzji ad-

ministracyjnej ministra właściwego do spraw zagranicznych, w uzgodnieniu z ministrami właściwymi do spraw wewnętrznych, finansów publicznych oraz rozwoju regionalnego. Minister właściwy do spraw zagranicznych zobowiązany jest do utworzenia i prowadzenia Rejestru Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej²⁴.

Pomimo upływu dekady od ustanowienia tego instrumentu, mającego za cel zintensyfikowanie współpracy międzynarodowej, efekty nie są znaczące. W chwili obecnej na terenie Polski, istnieją cztery ugrupowania:

- a. EUWT Tritia z o.o. powstało 25.02.2013 r. Tworzą je jednostki samorządu szczebla regionalnego: Województwa Śląskie i Opolskie, czeski Kraj Morawsko-Śląski (Moravskoslezský kraj) oraz słowacki Kraj Żyliński (Žilinský kraj). Siedzibą jest Cieszyn;
- b. EUWT Tatry z o.o. powstało 20.09.2013 r. Tworzą je Związek Euroregionu Tatry (Polska) i Zdużenie Región „Tatry” (Słowacja), czyli obie strony Euroregionu Tatry. Siedzibą jest Nowy Targ;
- c. EUWT Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy z o.o. powstało 24.03.2014 r. Jego członkami są: Województwa Zachodniopomorskie i Lubuskie, węgierskie Komitaty Vas i Zala oraz szwedzki Region Skania, a członkami stowarzyszonymi – Województwa Dolnośląskie i Opolskie oraz chorwackie Żupanie (regiony) Karlovačka, Primorsko-Goranska i Varaždinska (regiony chorwackie starają się o status pełnoprawnych członków). Siedzibą jest Szczecin;
- d. EUWT Novum z o.o. powstało 16.12.2015 r. Tworzą je: Województwo Dolnośląskie, czeskie Kraje Liberecki, Kralowohradecki, Pardubicki i Ołomuniecki, a także polskie i czeskie strony Euroregionów Nysa i Glacensis (Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Glacensis, Stowarzyszenie Regionalne „Euroregion Nysa”, Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis). Siedzibą jest Jelenia Góra²⁵.

Podsumowując należy stwierdzić, że funkcjonowanie powyższego instrumentu, nie wpłynęło w sposób znaczący na zmianę funkcjonowania współpracy międzynarodowej polskich samorządów.

W ramach europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej mogą funkcjonować także euroregiony. Rola samorządów miejskich w rozwoju euroregionów uzależniona jest od ich położenia geograficznego. W zdecydowanej większości miasta leżące na obszarach przygranicznych są członkami euroregionów.

W momencie powstania euroregiony stały się nowym elementem struktury społeczno-gospodarczej w aspektach przestrzennych, funkcjonalnych i prawnych²⁶. Próbkę zdefiniowania pojęcia euroregionów, podejmowano wielokrotnie, przyjmując, iż są to struktury o charakterze prywatno i publicznoprawnym, powstałe w wyniku zawarcia umów między stowarzyszeniami gmin znajdujących się po obu stronach granicy, w celu współpracy go-

17 Art. 1 ust. 2. Ust. o zp.

18 Art. 2. Ust. o zp.

19 Art. 3. Ust. o zp.

20 Art. 18 ust. 2 pkt. 12 a ustawy z 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym, Dz. U. z 2001r., nr 142, poz. 1591 z późn. zm.

21 Art. 4. Ust. o zp. R. Cieślak, *Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej, w: Jednostki samorządu terytorialnego jako beneficjenci środków europejskich*, (red.) E. Kornberger-Sokołowska, R. Cieślak, J. Zdanukiewicz, LEX 2010.

22 Ustawa z dnia 7 listopada 2008r. o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej, Dz. U. Nr 218, poz. 1390.

23 Zespół badawczy: M. Szewczak, M. Ganczar, P. Jaszczuk.

24 Zob. art. 6-7 ustawy o ewst.

25 Dane pochodzą z rejestru prowadzonego przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, dostępnego na: https://www.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/bip/rejestr_eutw/.

26 S. Czarnow, *Niektóre aspekty prawne współpracy transgranicznej i euroregionów*, Państwo i Prawo, nr 10/1997, s. 55. Zob. także M. Szewczak, *Administrowanie rozwojem regionalnym w systemie prawa administracyjnego*, Lublin 2013.

spodarczej, promowania kultury regionalnej, propagowania turystyki przygranicznej, ochrony środowiska, działalności kulturalno-edukacyjnej, rozwoju kontaktów przygranicznych sąsiadujących ze sobą państw oraz otwarcia się na nowe formy i możliwości współpracy poprzez zmniejszenie dystansu dzielącego Polskę od państw Unii Europejskiej²⁷.

Euroregion zdefiniować można także jako zinstytucjonalizowane instrument zarządzania sieciowego regionem transgranicznym, dzięki współpracy sąsiadujących ze sobą jednostek samorządowych graniczących ze sobą państw²⁸. To ujęcie jest szczególnie interesujące z punktu widzenia prezentowanych badań. Euroregiony powinny funkcjonować jako zorganizowana instytucjonalnie sieć współpracy jednostek samorządu terytorialnego. Taka organizacja sieciowa odpowiadałaby za całokształt realizowanej współpracy transgranicznej.

Podkreślić należy, że w ustawodawstwie krajowym znajdują się odpowiednie instrumenty prawne ukierunkowane na prowadzenie współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego. Problemem jednakże jest tylko jakość ich funkcjonowania i zainteresowanie ich wykorzystaniem przez jednostki samorządu terytorialnego.

Podsumowanie

Prawne uwarunkowania prowadzenia współpracy międzynarodowej przez jednostki samorządu terytorialnego funkcjonują na poziomie międzynarodowym, unijnym oraz krajowym. Rozwój współpracy terytorialnej na obszarze Unii Europejskiej umożliwia nawiązywanie nowych form współpracy.

O szczególnej roli, miast w Unii Europejskiej, świadczy wprowadzenie do unijnego systemu prawnego aspektów dotyczących polityki miejskiej. Zmiana podejście do rozwoju miast w Unii Europejskiej, skutkować będzie nowymi możliwościami współdziałania miast z różnych państw członkowskich Unii Europejskiej. Jest to szansa dla polskich samorządów miejskich, które od wielu lat rozwijają partnerską współpracę międzynarodową.

Rozdział II

Ankieta badawcza – Współpraca międzynarodowa miast polskich

2.1. Wstęp

Przygotowując ankietę kierowaliśmy się przyjętą metodologią badawczą. Zauważyć należy, że przeprowadzenie

27 A. Baran, *Prawne i społeczne uwarunkowania współpracy transgranicznej na przykładzie Euroregionu Niemien*, w: *Euroregiony wschodniego pogranicza-założenia i osiągnięcia*, (red.) A. Stasiak, Białystok 2002, s. 190. Podobne definicje przytaczają: S. Różycki, *Idea euro regionalizacji i jej ocena na przykładzie badań ankietowych w Euroregionie Nysa, Liberec 1995*, s. 140, W. Malendowski, M. Szczepaniak, *Rola euroregionów w procesie integracji europejskiej*, w: *Euroregiony mosty do Europy bez granic*, Warszawa 2000, s. 10.

28 K. Gałuszka, *Rola współpracy transgranicznej w strategii rozwoju regionu na przykładzie województwa śląskiego i euroregionu Beskidy*, w: *Współpraca transgraniczna a rozwój regionalny*, red. K. Gomółka, Warszawa 2006, s. 58

kompleksowej analizy funkcjonowania współpracy międzynarodowej realizowanej przez samorządy miejskie w Polsce jest zadaniem trudnym i złożonym. Wynika to zarówno z podejścia podmiotowego jak i przedmiotowego.

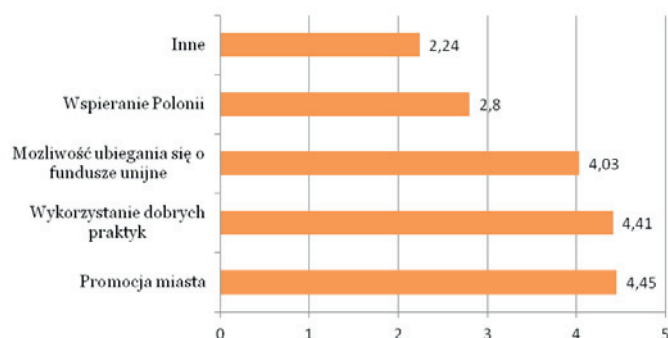
W ujęciu podmiotowym, musimy zdywersyfikować ankietowane jednostki samorządowe z uwagi na liczbę mieszkańców. Jak zauważymy osiągnięte wyniki badawcze korelują z powyższym miernikiem.

W ujęciu przedmiotowym, warto podkreślić, że współpraca międzynarodowa obejmuje cały szereg aspektów, często współzależnych od siebie i trudnych do precyzyjnego zdefiniowania. Dlatego też, zdecydowaliśmy się na wybór najbardziej optymalnych i mających jak najszerze odniesienie spraw, zdając sobie sprawę, że nie wyczerpiemy całego katalogu zagadnień.

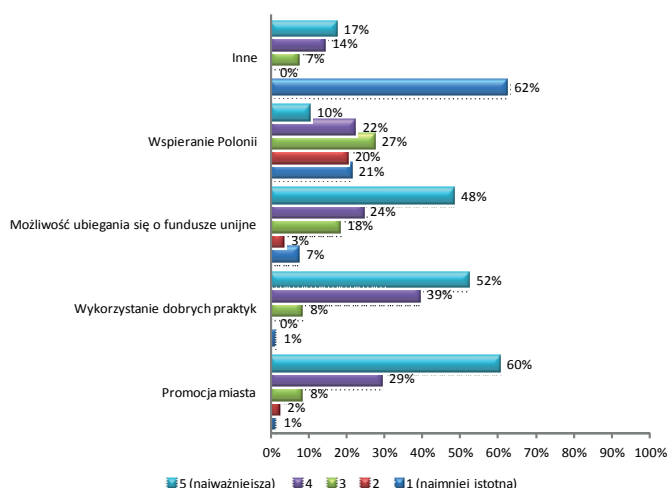
Podsumowując należy stwierdzić, że przeprowadzona ankieta badawcza jest pewną „próbą” dzięki której możemy wskazać wnioski i rekomendacje.

2.2. Analiza badań

Pytanie 1: Cele jakie przyświecają władzom miasta przy podejmowaniu współpracy międzynarodowej.

Udzielając odpowiedzi na pytanie - Jakie cele przyświecają władzom miasta przy podejmowaniu współpracy międzynarodowej?, respondenci ankietowanych samorządów w pierwszej kolejności wskazali na obszar związany z promocją miasta, a następnie kolejne obszary: wykorzystanie dobrych praktyk, możliwość ubiegania się o fundusze unijne, wspieranie Polonii oraz na końcu katalog zatytułowany – inne, w ramach którego respondenci mogli wskazywać na inne ważne według nich aspekty.

Na pierwszym miejscu wskazany został obszar dotyczący promocji miasta. Taka odpowiedź uznając ją za najważniejszą wskazało 60% ankietowanych samorządów. Za ważną uznało ją 29%, co w sumie stanowi, że 89% ankietowanych samorządów uważa, iż promocja miasta jest najważniejszym celem przy podejmowaniu współpracy międzynarodowej. W kwestii statystycznego odnotowania należy stwierdzić, że 8% samorządów uznało, że promocja miasta jest dostatecznym celem przy podejmowaniu współpracy międzynarodowej, zaś dla 2% jest on mało istotny a dla 1% najmniej istotny. Wykorzystywanie współpracy międzynarodowej do celów związanych z promocją miasta jest głównym argumentem w podejmowaniu tej współpracy. Zagadnienia związane z promocją miasta z wykorzystaniem współpracy międzynarodowej odnoszą się zazwyczaj do działań promocyjnych w obszarze turystyki, kultury oraz promocji gospodarczej. Istotnym elementem wskazanych działań promocyjnych jest posiadanie przez miasto strategii długofalowej promocji będącej fundamentalnym dokumentem w tym zakresie.

Zagadnienie związane z wykorzystaniem dobrych praktyk wskazane zostało przez ankietowane samorządy na drugim miejscu, jako cel przyświecający władzom miasta w nawiązaniu współpracy międzynarodowej. 52% respondentów uznało ten cel za najważniejszy, zaś 39% za ważny. W sumie obie odpowiedzi dają 91% pozytywnych odpowiedzi wskazujących na specyficzne uwarunkowania obszaru dobrych praktyk. Można stwierdzić, iż w całym badaniu ankietowym jest to najwyższy odsetek odpowiedzi uzyskanych w jednym obszarze. Na pozostałe 9% odpowiedzi, 1% uważa, że wykorzystanie dobrych praktyk jest najmniej ważne, zaś 8% uważa to za średni powód do nawiązywania współpracy międzynarodowej.

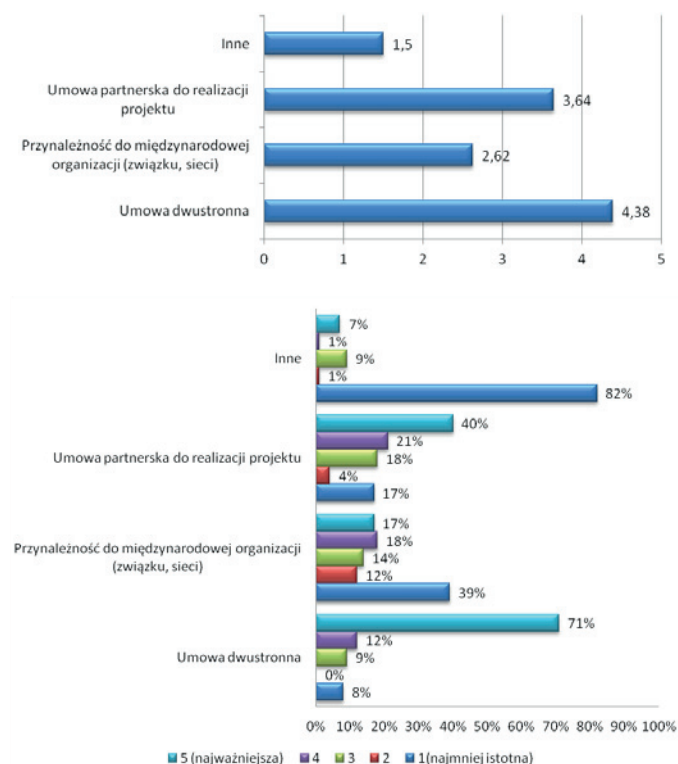
Kolejny obszar wskazany przez respondentów to możliwość ubiegania się o fundusze unijne. Z udzielonych odpowiedzi 48% uważa, iż jest to cel najważniejszy, zaś 24% cel ważny. W sumie pozytywnie za tym celem opowiedziało się 72% ankietowanych samorządów. Świadczy to o tym jak fundusze unijne wpływają na funkcjonowanie współpracy międzynarodowej samorządów miejskich. Jednakże dla 18% respondentów możliwość ubiegania się o fundusze unijne jest celem średnim w nawiązywaniu współpracy międzynarodowej. Z kolei 10% ankietowanych samorządów uważa ten cel za mało istotny (3%) i najmniej istotny (7%).

Wspieranie Polonii to obszar w którym wyniki badań rozłożyły się najbardziej równomiernie. Z jednej strony 10% ankietowanych samorządów uważa ten cel za najważniejszy, zaś 22% za ważny. Oznacza to, że dla 1/3 ankietowanych samorządów wspieranie Polonii jest istotnym imperatywem w nawiązywaniu współpracy międzynarodowej. Dla 27% ankietowanych samorządów obszar ten jest atrakcyjny w stopniu dostatecznym, czyli można powiedzieć, że samorządy te neutralnie podchodzą do zagadnień związanych ze wspieraniem Polonii. Z drugiej strony 20% ankietowanych samorządów uważa, że wspieranie Polonii jako cel nawiązywania współpracy międzynarodowej jest mało istotne, zaś dla 21% najmniej istotne. Wynika z tego, że 41% a więc blisko połowa ankietowanych samorządów nie łączy rozwoju współpracy międzynarodowej z działaniami na rzecz wspierania Polonii.

W ostatnim katalogu, zatytułowanym – inne, respondenci wskazali następujące obszary: edukacja pokojowa, wymia-

na młodzieży, pozyskiwanie inwestorów, Aktywizowanie i wspieranie kontaktów między mieszkańcami miast partnerskich; wymiana kulturowa, młodzieżowa, sportowa; chęć wymiany doświadczeń na polu kultury, sportu, sektora komunalnego, edukacji, w tym możliwość wymiany młodzieży między szkołami; wspieranie Polaków na dawnych Kresach Wschodnich; wymiana doświadczeń; nawiązanie współpracy gospodarczej; wizerunek miasta poza granicą; współpraca gospodarcza, naukowa, kulturowa, wymiana doświadczeń w funkcjonowaniu samorządów; integracja środowisk i grup społecznych, podtrzymanie historycznie ukształtowanych więzi i relacji współpracy między miastami.

Pytanie 2: Podstawy formalne dla podjęcia współpracy międzynarodowej.

Badania wykazały, że samorządy najczęściej realizują współpracę międzynarodową na podstawie podpisanej umowy bilateralnej, przyjmującej formę dwustronnego partnerstwa. W wyniku udzielonych odpowiedzi, aż 71% ankietowanych samorządów wskazało tę formę nawiązywania współpracy międzynarodowej jako najważniejszą. Z kolei dla 12% jest to forma ważna. Łącznie, 93% ankietowanych samorządów zdecydowanie wskazało na umowę dwustronną jako formę nawiązywania współpracy międzynarodowej. Dla 9% ankietowanych ta forma nawiązywania współpracy międzynarodowej jest neutralna (ocenili ją jako dostateczną), zaś dla 8% ta forma nawiązywania współpracy jest najmniej ważna.

Mała liczba samorządów wskazała na dwie kolejne formy tj. przynależność do międzynarodowej organizacji (sieci) lub realizowanie współpracy międzynarodowej w oparciu o umowę partnerską do realizacji projektu. Warto zwrócić uwagę na te dwie szybko rozwijające się formy współpracy międzynarodowej.

Prowadzenie współpracy międzynarodowej miast z wykorzystaniem administrowania sieciowego to jeden z dyna-

micznie rozwijających się form współpracy międzynarodowej w obszarze Unii Europejskiej. Kierunek/nurt administrowania sieciowego wyodrębniają się w strukturach administracyjnych Unii Europejskiej jako odpowiedź na przemiany zachodzące w modelu zarządzania administracyjnego. Tworzenie i funkcjonowanie europejskich sieci organów administracyjnych, mających zapewnić efektywność i jednolitość stosowania prawa wspólnotowego, sprzyja administracyjnej konwergencji i powstawaniu europejskiej przestrzeni administracyjnej²⁹. Ponadto, utworzenie europejskiej sieci organów administracyjnych można postrzegać jako przejaw realizacji zasady subsydiarności i proporcjonalności oraz alternatywę dla europejskiej centralizacji (utworzenia jednego organu na poziomie europejskim, pełniącego funkcje zwierzchnie wobec organów krajowych). A więc, „sieciowanie” jest przejawem swoistej demonopolizacji administracji na pewne przypisane jej dotąd obszary. Zestawiając to z problematyką ochrony zdrowia widzimy korelację w zastosowaniu tego nurtu w celu zmiany obecnie funkcjonującego, zcentralizowanego modelu opieki zdrowotnej.

Administrowanie sieciowe to świadomie podejmowane przez administrację publiczną inicjatywy realizacji zadań publicznych, których istotnymi elementami organizacyjnymi są mierzalne zadania etapowe (i/lub składowe), przypisana każdemu partnerowi odpowiedzialność i ustrukturalizowany przepływ informacji. Ostatecznym celem takiej inicjatywy jest osiągnięcie maksimum możliwego dobra publicznego, większego niż suma tego, co każdy z poszczególnych partnerów mógłby uzyskać bez współpracy³⁰.

Przykładem inicjatywy o charakterze sieciowym odnoszące się do miast może być inicjatywa Eurocities. Jest to sieć miast o liczbie mieszkańców przewyższającej 250 tysięcy. Została założona w 1986 roku przez burmistrzów Barcelony, Birmingham, Frankfurtu, Lyonu, Mediolanu i Rotterdamu. Skupia dziś 130 miast z 35 państw. Z Polski do sieci należą: Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kraków, Łódź, Lublin, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Warszawa, Wrocław³¹.

Podobnie sieć miast dla zrównoważonej turystyki. Założona w 2001 roku i skupiająca miasta z Hiszpanii, Włoch i Grecji. Celem sieci są wspólne działania promocyjne, realizowanie inicjatyw oraz aplikowanie o wsparcie z Unii Europejskiej³².

Dobrym przykładem jest także Związek Miast Bałtyckich, który powstał w 1991 roku a założycielami były 32 miasta. Obecnie skupia ponad 100 miast z takich krajów jak: Dania, Estonia, Finlandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Norwegia, Polska, Rosja, Szwecja. Celami związku są: a) propagowanie, rozwój i wzmacnianie współpracy oraz wymiany doświadczeń pomiędzy miastami położonymi w Regionie Morza Bałtyckiego, b) podejmowanie działań w charakterze rzecznika wspólnych interesów władz lokalnych w regionie, c) podejmowanie działań w imieniu miast i władz lokalnych we wspólnych kwestiach dotyczących relacji z podmiotami regionalnymi,

krajowymi, europejskimi oraz międzynarodowymi, d) dążenie do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju oraz optymalnego ekonomicznego i społecznego rozwoju Regionu Morza Bałtyckiego z pełnym poszanowaniem europejskich zasad lokalnej i regionalnej samorządności oraz subsydiarności; e) przyczynianie się do tworzenia wspólnej bałtyckiej tożsamości, spójności i wzajemnego zrozumienia w regionie³³.

Wyniki przeprowadzonego badania wykazały, że 17% ankietowanych samorządów uważa, że ta forma nawiązywania współpracy międzynarodowej jest najważniejsza, zaś dla 18% ważna. W sumie 35% ankietowanych samorządów wysoko oceniła tę formę nawiązywania współpracy. 14% uznało powyższą formę za dostateczną w nawiązywaniu współpracy. Ciekawe wyniki pojawiły się wśród respondentów, którzy sceptycznie odnieśli się do tej formy, 12% ankietowanych uważa, że jest to forma mało istotna i aż 39% uznało ją jako najmniej istotną. Oznacza to, że dla 41% ankietowanych samorządów przynależność do związku samorządowego lub sieci jako formy nawiązywania i prowadzenia współpracy międzynarodowej ocenia jako mało przydatną. Wydaje się, iż w wyniku zmian społeczno-gospodarczych w otaczającym nas świecie, tendencja do procesów sieciowania różnorodnych podmiotów i organizacji jest rosnąca. Zwłaszcza w obszarze współpracy międzynarodowej jednostek samorządowych jest to tendencja zauważalna.

Drugim przykładem to tworzenie umów partnerstwa niezbędnych do przygotowywania projektów. Partnerstwo oznacza zaangażowanie we wspólną realizację projektu co najmniej dwóch samodzielnych, niezależnych podmiotów, wymienionych we wniosku o dofinansowanie projektu, których udział jest uzasadniony, konieczny i niezbędny, gdyż może przyczynić się do osiągnięcia celów projektu w wymiarze większym niż przy zaangażowaniu w jego realizację jedynie wnioskodawcy, spowodować synergię albo umożliwić całościowe potraktowanie zagadnienia, którego dotyczy projekt. Przy czym wspólna realizacja projektu polega na wniesieniu przez partnerów do projektu zasobów ludzkich, organizacyjnych, technicznych lub finansowych, stosownych do zakresu wykonywanych zadań³⁴.

Umowa partnerska jest szczególnym przykładem umowy występującej w obszarze polityki rozwoju. Rozumiana jest jako dobrowolna forma współpracy pomiędzy władzami publicznymi a podmiotami prywatnymi, podjęta w celu realizacji jakichś zadań publicznych, realizowana ze wspólnych środków, pod wspólnym kierownictwem i na wspólne ryzyko. Cechą charakterystyczną jest współdziałanie podmiotu publicznego będącego jednostką sektora finansów publicznych, z inną jednostką lub/oraz podmiotem prywatnym³⁵.

W toku przeprowadzonych badań 40% ankietowanych samorządów wskazało tę formę nawiązywania i prowadzenia współpracy międzynarodowej jako najważniejszą, zaś 21% jako ważną. Sumując wynika z tego, że 61% ankietowanych samorządów pozytywnie ocenia tę formę współpracy. Dla

29 J. Supernat, *Koncepcja sieci organów administracji publicznej, w: Koncepcja systemu prawa administracyjnego*, (red.) J. Zimmermann, Warszawa 2007, s. 226.

30 J. Supernat, *Administracja publiczna - obywatel, społeczeństwo, państwo*, (red.) A. M. Sosnowski, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania „Copernicus” we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 129-135.

31 Dane pochodzą ze strony www.eurocities.eu

32 Dane pochodzą ze strony www.suvot.iclei-europe.org

33 Dane pochodzą ze strony www.ubc.net

34 art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014r. o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. poz. 1146, z późn. zm.)

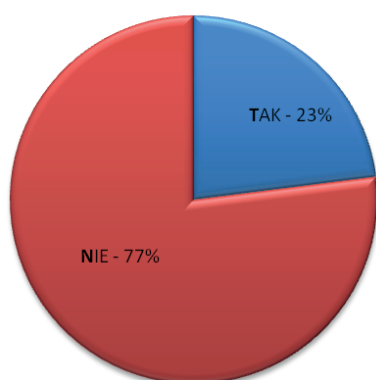
35 J. Jaśkiewicz, *Komentarz do art. 28(a) ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, w: *Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Komentarz*, LEX 2014.

18% ankietowanych jest to dostateczna forma współpracy. Z kolei odsetek negatywnych odpowiedzi kształtuje się w sposób następujący – 4% ankietowanych samorządów uważa tę formę jako mało istotną, zaś dla 17% stanowią ona najmniej istotną formę. Podsumowując dla prawie ¼ ankietowanych samorządów nie jest to atrakcyjna forma prowadzenia współpracy międzynarodowej. Jednakże wysoki odsetek pozytywnych odpowiedzi sytuuje tę formę jako jedną z atrakcyjnych w realizowaniu współpracy międzynarodowej.

Ankietowane samorzady jako ostatni katalog zatytułowany – inne, wskazały: list intencyjny, uchwałę rady miasta oraz oficjalne zaproszenie do współpracy wystosowane przez ministerstwo lub ambasadę. Jednocześnie 82% ankietowanych samorządów wskazało, że są to formy najmniej ważne. 1% ankietowanych uznał je za mało ważne, zaś 9% za dostateczne. W grupie ocen pozytywnych, 1% ankietowanych uznał te formy za ważne, zaś 7% za najważniejsze.

Pytanie 3: Czy Państwa jednostka posiada odrębny dokument strategiczny lub programowy, który bezpośrednio odnosi się do realizowanej współpracy międzynarodowej?

Czy Państwa jednostka posiada odrębny dokument strategiczny lub programowy, który bezpośrednio odnosi się do realizowanej współpracy międzynarodowej?

W odpowiedzi na pytanie - czy Państwa jednostka posiada odrębny dokument strategiczny lub programowy, który bezpośrednio odnosi się do realizowanej współpracy międzynarodowej, 77% ankietowanych samorządów udzieliło negatywnej odpowiedzi, zaś tylko 23% pozytywnej.

Współpraca międzynarodowa nie jest priorytetową sprawą dla jednostki samorządu terytorialnego, aczkolwiek w obliczu członkostwa Polski w Unii Europejskiej, możliwości aplikowania o różnorodne środki finansowe staje się ona zagadnieniem uzupełniającym funkcjonowanie samorządu. Stworzenie mieszkańcom gminy/miast możliwości współpracy międzynarodowej m.in. w zakresie: turystyki, wymiany młodzieży i studentów, wykorzystania dobrych praktyk jest przejawem dbania o dobro wspólne mieszkańców. Miasta, które pozytywnie odpowiedziały na zadane pytania, wskazały również na rodzaje dokumentów, które określają prowadzoną przez nich współpracę międzynarodową. Dokumenty te można pogrupować w następujący sposób.

Po pierwsze, są to strategie rozwoju miast. Przygotowywanie i uchwalanie strategii rozwoju w samorządzie gminnym

wynika zarówno z przepisów ustrojowych o samorządzie gminnym oraz z przepisów dotyczących realizacji polityki rozwoju. Strategiczne kierunki rozwoju, których realizacja może być wspierana poprzez aplikowanie o środki unijne winny być skorelowane z całościową koncepcją rozwoju samorządu gminnego. Współpraca międzynarodowa jako jeden z elementów funkcjonowania samorządów często znajduje swoje miejsce w tego typu dokumentach.

Po drugie, są to programy współpracy z miastami partnerskimi. Celem współpracy miast partnerskich jest wzajemna wymiana doświadczeń w każdym zakresie działań realizowanych przez miasta. Współpraca taka często bywa określana jako *twin towns* – miasta bliźniacze. Posiadania tego typu dokumentu przez jednostkę samorządową jest wyjątkowo pozytywnym elementem realizowania współpracy międzynarodowej.

Po trzecie, są to strategie współpracy międzynarodowej miast. Jest to wydaje się najwyższy poziom prowadzonej współpracy, albowiem jest ona skonkretyzowana w odrębnym dokumencie. Zazwyczaj dokumenty tego typu posiadają cechy przypisane dokumentom strategicznym czyli przede wszystkim analizę SWOT oraz określenie priorytetowych kierunków zadań. Ponadto dokument taki winien określać współpracę danej jednostki samorządowej z placówkami dyplomatyczno-konsularnymi, Ministerstwem Spraw Zagranicznych, samorządem województwa oraz instytucjami unijnymi i międzynarodowymi.

Podsumowując, wydaje się, że tak wysoki odsetek negatywnych odpowiedzi wynika raczej z faktu, że ankietowane jednostki nie posiadają w większości odrębnych dokumentów strategicznych w zakresie współpracy międzynarodowej. Nie oznacza to jednak, że nie posiadają żadnych przepisów określających formy tej współpracy. Zazwyczaj umiejscowione są one w strategiach rozwoju. Nie mniej jednak, z uwagi na charakter niniejszego badania ankietowego, charakter niniejszego pytania został celowo zachowany. Celem zespołu badawczego było bowiem uzyskanie odpowiedzi bezpośrednio odnoszącej się do posiadania bądź też nie dokumentu strategicznego odnoszącego się do realizowanej współpracy międzynarodowej.

Dokumenty:

1. Zarządzenie Prezydenta Miasta Torunia w sprawie zasad współpracy miastami partnerskimi Torunia i innymi partnerami zagranicznymi
2. Strategia Współpracy Terytorialnej Miasta Lublin na lata 2014-2020 w przestrzeni Europy Środkowo-Wschodniej z 2015 r., będąca rozwinięciem Strategii Rozwoju Lublina na lata 2013-2020 w zakresie współpracy międzynarodowej
3. Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2016-2023 (Gorzów Wielkopolski)
4. Strategia Rozwoju Nowego Sącza 2020+
5. Wytyczne dla Polityki Zagranicznej Miasta Opola, Główne cele współpracy z miastami partnerskimi, Plan współpracy z miastami partnerskimi Opola na lata 2015 -2018
6. Programy współpracy z miastami partnerskimi, dostosowane indywidualnie do każdego miasta partnerskiego. Programy opracowane przez zespoły robocze ds. opracowania programów współpracy partnerskiej z miastami partnerskimi (Kędzierzyn-Koźle)

7. Strategia Promocji Miasta (Katowice)
8. Program współpracy międzynarodowej miasta Sosnowca (wprowadzony Zarządzeniem Nr 3/2015 z dnia 3 marc 2015 Naczelnika Wydziału Funduszy Zewnętrznych i Współpracy)
9. Częstochowa 2025. Strategia rozwoju miasta /5.3.
10. Strategia Współpracy Międzynarodowej Miasta Kielce 2007-2015 r., aktualnie trwają prace nad nowym dokumentem
11. Strategia Rozwoju Miasta Sandomierza
12. Program współpracy międzynarodowej Miasta Poznania 2016-2020+
13. Strategia Zintegrowanego Rozwoju 2020+ (Łódź)
14. Strategia Rozwoju Miasta Zgierza 2016-2020
15. Strategia Rozwoju Miasta Puskowa 2013-2020
16. Strategia Promocji Międzynarodowej Miasta Rzeszowa 2008-2015
17. Strategia Rozwoju Miasta (Przemyśl)
18. Strategia zrównoważonego rozwoju Miasta Suwałk do 2020 roku
19. Priorytety współpracy międzynarodowej miasta Gdańska
20. Strategia współpracy międzynarodowej Gdyni
21. Strategia Rozwoju Miasta Lęborka
22. Strategia rozwoju miasta 2020 (Olsztyn)
23. Odnowienie umowy partnerskiej z partnerskim miastem Emsdetten w Niemczech podpisane w związku z 10, a następnie 20 Jubileuszem Partnerstwa Miast (Chojnice)

Pytanie 4 W tabeli znajdują się najczęściej wskazywane państwa, z których pochodzą miasta partnerskie, bądź z którymi prowadzona jest współpraca międzynarodowa.)

Państwo	Liczba współpracujących miast objętych badaniem
Niemcy	58
Ukraina	44
Francja	25
Białoruś	17
Chiny	14
Czechy	13
Włochy, Węgry, Wielka Brytania, Litwa	12
Rosja	10
Szwecja, Słowacja	7
Holandia, USA	6
Dania, Finlandia	4
Rumunia, Kanada	3
Portugalia, Bułgaria, Łotwa, Estonia, Gruzja, Norwegia	2
Austria, Kazachstan, Macedonia, Belgia, Turcja, Izrael, Hiszpania, Korea Południowa	1

Ankietowane samorządy udzielając odpowiedzi na pytanie dotyczące wskazania kierunków geograficznej współpracy miast wskazywały bardzo szeroki wachlarz państw z których wywodzą się miasta z którymi współpracują. Dokonując analizy udzielonych odpowiedzi należy zwrócić uwagę na dwa państwa, które znalazły się na czele rankingu oraz na określone kierunki geograficznej współpracy.

Pierwsze miejsce zajęły Niemcy, które zostały wskazane przez 58 ankietowanych miast. Niewątpliwie wskazana ilość wynika z dwóch elementów. Po pierwsze, kierunek wyboru miast niemieckich jako ośrodków współpracy międzynarodowej zapoczątkowywany został w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Wynikało to z chęci zdobycia doświadczeń, dobrych praktyk a także „otwarcia na Zachód” po 1989 roku. Po drugie, kierunek ten zyskał na atrakcyjności z momentem przystąpienia Polski w struktury Unii Europejskiej, głównie dzięki ożywieniu rozwoju współpracy transgranicznej. Pogranicze polsko-niemieckie jest obszarem funkcjonowania kilku euroregionów m.in. Euroregion Nysa, Euroregion Sprewa, Euroregion Pro Europa Viadrina, Euroregion Pomerania. Możliwości pozyskiwania środków finansowych z Unii Europejskich przeznaczonych na współpracę transgraniczną zapewne są elementem częstszych i efektywniejszej współpracy międzynarodowej przygranicznych miast. Ważnym elementem wpływającym na rozwój współpracy z miastami niemieckimi był aspekt współpracy w zakresie wymiany młodzieży i studentów. Przykładem może być współpraca Frankfurtu nad Odrą i Słubic, która zaowocowała powstaniem i funkcjonowaniem Europejskiego Uniwersytetu Viadrina.

Drugie miejsce w rankingu zajęła Ukraina, która wskazana została przez 44 ankietowanych miast. Z całą pewnością wynika to z faktu, że Polska jako beneficjent programu Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa ma możliwości aplikowania o środki finansowe w ramach Programu Polska-Ukraina-Białoruś. Realizacja wspólnych inicjatyw także poprzez dwa euroregiony – Euroregion Bug i Euroregion Karpacki jest istotnym m.d. determinantem rozwoju. Z drugiej strony wydarzenia ostatniej dekady na Ukrainie m.in. „pomarańczowa rewolucja”, „Euromajdan”, kryzys związany z wojną w Donbasie, powodowały pewne „ożywienie” w kontaktach z miastami ukraińskimi, często wynikające z położenia w regionie przygranicznym, kontaktów kulturowo-historycznych (z miastami zamieszkiwanymi przez Polonię) a także w celu wspierania rozwoju procesów samorządowych na Ukrainie. W ostatnich latach zwiększenie kontaktów miast polskich z ukraińskimi powiązane jest z chęcią pozyskiwania studentów ukraińskich do studiowania w Polsce. W chwili obecnej Ukraińcy stanowią 1/3 wszystkich studentów obcokrajowców w Polsce. Uniwersytety i szkoły wyższe wykorzystując kontakty międzynarodowe miast w który są ulokowane nawiązują kontakty z uczelniami ukraińskimi, bądź też biorą udział w wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez miasta partnerskie m.in. Festiwal Partnerstwa we Lwowie.

Analizując kierunki współpracy geograficznej miast polskich skupimy się teraz na określeniu grup geograficznych (albowiem także takie odpowiedzi pojawiały się w ankietach).

Pierwszym kierunkiem są miasta z państw Europy Zachodniej, tj. Niemcy – 58 miast, Francja – 25 miast, Włochy i Wielka Brytania po 12 miast. Jak już zostało wspomniane powyżej ten kierunek współpracy geograficznej zapoczątkowany w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku w dalszym ciągu jest najbardziej popularny

Drugim kierunkiem są miasta z obszaru postsowieckiego dawnego Związku Radzieckiego, a więc obecnych państw – Ukraina – 44 miasta, Białoruś – 17, Litwa – 12 oraz Rosja – 10. Kierunek ten wynika z faktu, że Polska bezpośrednio grani-

czy z powyższymi państwami w związku z czym możliwa do realizacji jest współpraca transgraniczna. Ponadto w wielu przypadkach współpracę determinują związki kulturowo-histeryczne wynikające z faktu, że partnerskie dziś miasta w przeszłości znajdowały się na terytorium jednego z państwa.

Kolejnym kierunkiem są Chiny. W rankingu zajęły piąte miejsce z liczbą 14 miast, które realizują współpracę międzynarodową z miastami z tego państwa. Wydaje się, iż z uwagi na ekspansję gospodarczą Chin ten kierunek współpracy jest przyszłościowy i niosący ze sobą duży element rozwojowy. Kierunek ten jest także priorytetowy jeżeli chodzi o obecną polską politykę zagraniczną, m.in. poprzez działania w sprawie memorandum o porozumieniu w zakresie rozwoju obszarów łączności informacji (Informacyjny Jedwabny Szlak). Obejmuje on jako jedną z dziedzin – inteligentne miasta, a także odbywało się będzie wspólne wyznaczanie miast partnerskich do współpracy³⁶.

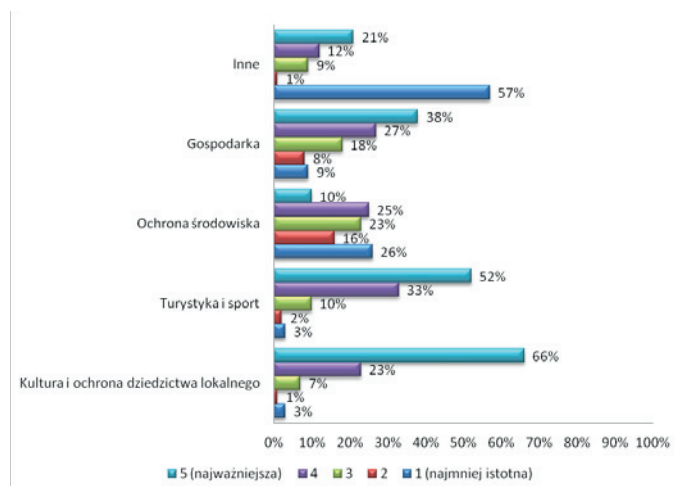
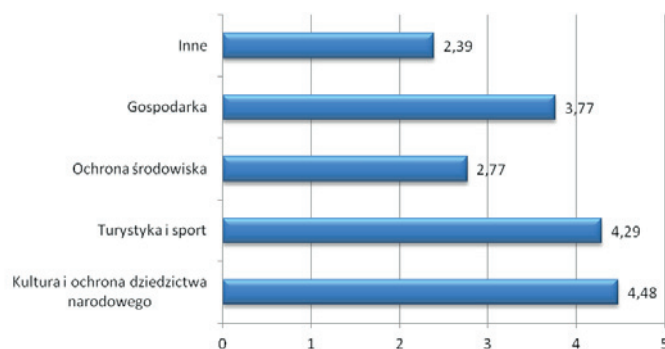
Czwartym kierunkiem są miasta z państw członkowskich Grupy Wyszehradzkiej tj. Czechy – 13 miast, Węgry – 12 miast oraz Słowacja – 7 miast. Współpraca państw Grupy Wyszehradzkiej trwa od momentu powstania tej grupy z mniejszym lub większym natężeniem. Z pewnością możliwości, które daje Europejska Współpraca Terytorialna pozwalają na rozwijanie współpracy transgranicznej z wykorzystaniem środków unijnych. Dodatkowo służą ku temu euroregiony – Euroregion Karpacki, Euroregion Glacensis, Euroregion Tatry, Euroregion Pradziad, Euroregion Śląsk Cieszyński, Euroregion Silesia oraz Euroregion Beskidy. Z kolei współpraca międzynarodowa miast polskich z miastami węgierskimi, często wynika z historycznych i kulturowych związków.

Skandynawia – to kolejny, piąty już wyodrębniony kierunek geograficznej współpracy wskazany w badaniu ankietowym, na który składają się miasta ze Szwecji – 7, Dani i Finlandii – po 4, oraz Norwegia – 2. Przykładem atrakcyjności tego kierunku geograficznego do współpracy jest jej prowadzenie poprzez miasto Szczecin. Województwo Zachodniopomorskie jest regionem Polski tradycyjnie najbardziej otwartym na współpracę ze Skandynawią, z wyjątkowo dużym udziałem inwestorów duńskich (2. pozycja w kraju), którzy łącznie stworzyli tam ponad 4 tys. miejsc pracy. Udział krajów skandynawskich w kapitale ogólnym Szczecina wynosi ponad 17%. Największą część stanowią firmy z Danii oraz Szwecji, mniej natomiast jest firm norweskich i fińskich. Tak liczna obecność skandynawskiego kapitału stanowi specyfikę Szczecina na tle kraju. W związku z dużym zainteresowaniem kapitału skandynawskiego inwestowaniem w Szczecinie, na Uniwersytecie Szczecińskim otwarty został interdyscyplinarny kierunek – skandywistyka, cieszący się nie malejącą popularnością³⁷.

Ponadto w badaniu, na pytanie o główne kierunki geograficzne współpracy, ankietowani wskazywali następujące odpowiedzi: miasta z krajów Partnerstwa Wschodniego; wschód, zachód, południe; miasta z Europy Środkowo-Wschodniej; miasta z państw Unii Europejskiej; Europa, Europa Zachodnia, Europa Wschodnia i Centralna, Europa Południowa; Grupa Wyszehradzka; Cały świat, np. burmistrzowie miast pokoju; daleki Zachód Europy; Północ; Ameryka Północna; Region Morza Bałtyckiego; Obwód Kaliningradzki.

Reasumując kierunki geograficzne współpracy międzynarodowej miast polskich stwierdzić należy, że dominującą grupę stanowią miasta z państw bezpośrednio sąsiadujących z Polską.

Pytania 5: Priorytetowe dziedziny współpracy międzynarodowej realizowanej przez daną jednostkę.

Udzielając odpowiedzi w zakresie priorytetowych dziedzin współpracy międzynarodowej realizowanych przez samorząd miejski, respondenci w pierwszej kolejności wskazali kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego. Następnie turystykę i sport, oraz gospodarkę. W dalszej kolejności wskazali obszar ochrony środowiska, zaś na ostatnim miejscu znalazła się grupa określona jako – inne, w ramach której respondenci wskazali: oświata i edukacja; opieka społeczna; Integracja mieszkańców; wymiana kulturowa; samorząd terytorialny; wspieranie samorządności; wymiana doświadczeń; szeroko pojęta gospodarka komunalna; polityka senioralna; administracja publiczna; rewitalizacja; realizacja projektów transgranicznych; utrzymanie kontaktów na poziomie władz miasta; wymiana młodzieży; współpraca młodzieży; ochrona zdrowia; sport; współpraca na płaszczyźnie wymiany młodzieży szkolnej; pozyskiwanie inwestorów.

Wybierając kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego jako obszar współpracy międzynarodowej aż 66% respondentów wskazało, że jest to najważniejszy obszar, zaś 23% stwierdziło, że jest ważny. 7% uznało, że jest atrakcyjny w stopniu średnim, 3% że jest najmniej istotny, zaś 1% uznało, że mało istotny. Podkreślić należy, że realizowanie zadań z zakresu międzynarodowej współpracy kulturalnej jest jednym

36 Polsko-chińskie porozumienia gospodarcze, www.mr.gov.pl z dnia 21 czerwca 2016r.

37 Dane pochodzą ze strony www.szczecin.eu

z najbardziej rozpowszechnionych i atrakcyjnych kierunków współpracy zagranicznej jednostek samorządowych (w tym samorządów miejskich). Charakter takiej współpracy pozwala na zaprzyjaźnienie się z przedstawicielami partnerskich samorządów, co często owocuje w stworzeniu długotrwałej współpracy międzynarodowej. Dzięki realizacji wspólnych inicjatyw kulturalnych istnieje możliwość wymiany artystów, menadżerów kultury, wolontariuszy, studentów i uczniów. Z drugiej strony inicjatywy z obszaru ochrony dziedzictwa narodowego często realizowane są na terenach przygranicznych, ukazując wspólną historię i tradycję regionu. Poprzez wspólne działania z obszaru kultury następuje zbliżenie współpracujących podmiotów co niejednokrotnie pozwala na „przełamanie” poważniejszych problemów. Dlatego też dyplomacja kulturalna jest obszarem najbardziej istotnym dla ankietowanych samorządów. Obecność Polski w strukturach Unii Europejskiej pozwoliła na sfinansowanie wielu inicjatyw z tego zakresu, głównie dzięki wsparciu w ramach współpracy transgranicznej i kulturalnej (m.in. projekt – Europejska Stolica Kultury).

Obszar turystyka i sport, zajął drugie miejsce w klasyfikacji obszarów najważniejszych dla międzynarodowej współpracy samorządowej. Wskazało tak 52%, zaś 33% uznało ten obszar za ważny, czyli łącznie 85% uznało sport i turystykę za zagadnienia godne wsparcia i realizacji w kontaktach międzynarodowych. 10% uznało za średnie, zaś tylko 2% uznało za mało istotne zaś 3% za najmniej istotne. Turystyka i sport bardzo często klasyfikowane są jako obszary, które mają wpływ na rozwiązywanie różnorodnych problemów o charakterze gospodarczym, kulturowym czy społecznym. Bardzo często podejmowane są wspólne inicjatywy w obszarach przygranicznych, wpływających pozytywnie na podmioty po obu (lub więcej) stronach granicy, promując turystycznie dany region, miast, obszar.

W przeprowadzanej ankiecie respondenci obszar gospodarki jako najistotniejszego we współpracy międzynarodowej samorządów wskazali w wymiarze 38%, zaś jako istotny 27%, łącznie 65%. Z kolei dla 18% stanowi on średnio ważny element współpracy, zaś 8% uważa go za mało ważny, a 9% za najmniej istotny. Gospodarka we współpracy międzynarodowej nie jest obszarem, w którym mogą być tak szybko widoczne efekty jak w obszarach kultury czy turystyki. Zazwyczaj koncentrują się one na wspólnych działaniach mających na celu wspieranie przedsiębiorców w nawiązywaniu kontaktów oraz inwestowaniu w partnerskich regionach lub miastach. Samorząd miejski ma dużą rolę do odegrania w procesie promocji gospodarczej, albowiem może stać się ważnym instrumentem wspierającym sektor przedsiębiorczości.

Ochrona środowiska to obszar, który w odpowiedziach respondentów, nie znalazł jednoznacznego określenia. Według 35% jest on obszarem ważnym (w tym dla 10% najbardziej ważnym), z kolei aż 42% uważa go za mało istotny obszar (z czego 26% jako najmniej istotny). Dla 23% ochrona środowiska stanowi średnio ważny obszar w realizowanej współpracy międzynarodowej miast. Powyższe wyniki zależą od kilku determinantów. Po pierwsze, ochrona środowiska jest istotna dla samorządów położonych w obszarach przygranicznych, które mogą połączyć ją z na przykład z obszarem gospodarki. Przykładem może być wspólna produkcja trolejbusów Bogdan (nadwozia produkowane w Łucku na Ukrainie,

zaś wykończenie i uzbrojenie w komponenty następuje w firmie URSUS w Lublinie)³⁸. Po drugie, nawet duża odległość może wpłynąć na wykorzystanie wspólnych praktyk w zakresie dbania o ochronę środowiska i polepszenie warunków życia. Przykładem może być współpraca miasta Lublin i miasta Munster w Niemczech. Pomimo dzielącej odległości (ponad 1000 km) w ramach współpracy partnerskiej, miasto Lublin wykorzystało know how w zakresie zwiększenia liczebności korzystania przez mieszkańców z rowerów na wzór Munster (budowa ścieżek rowerowych, miejski system wypożyczania rowerów) co pozytywnie zostało przyjęte przez mieszkańców a także ma wpływ na ochronę środowiska³⁹.

Na pierwsze miejsce pod względem zadań najmniej istotnych (57%) złożyło się wiele odpowiedzi udzielonych przez ankietowanych respondentów, którzy w ankiecie wybrali pozycję – inne, wpisując najbardziej według nich zasługujące na uwagę zagadnienia. Z kolei 21% uznało tę grupę odpowiedzi za najważniejszą, 12% za ważną, 9% za średnio ważną, zaś 1% za mało ważną. Spośród licznych odpowiedzi na uwagę zasługują dotyczące opieki społecznej i senioralnej, wymiany młodzieży oraz pozyskiwanie inwestorów. Zagadnienia z zakresu opieki społecznej i senioralnej zyskują na znaczeniu z uwagi na zmiany demograficzne i proces starzenia się społeczeństwa. Wskutek tego zwiększa się odsetek turystyki zdrowotnej i uzdrowiskowej co dla wielu polskich samorządów miejskich może być istotnym elementem rozwoju. Z drugiej strony działania na rzecz wymiany młodzieży, będą przynosić efekty w postaci nawiązywania wspólnych kontaktów, przełamywania barier językowych oraz tworzenie interkulturalnego rynku pracy. Z kolei pozyskiwanie inwestorów to podstawowy element promocji gospodarczej miast polskich, którego działania w ostatnich kilku latach stanowią ważne wzmocnienie polskiej gospodarki.

Pytanie 6: Proszę określić kryteria doboru miast partnerskich i innych partnerów:

W odpowiedzi na pytanie dotyczące określenia kryteriów doboru miast partnerskich i innych partnerów, ankietowane samorządy wskazały bardzo dużo odpowiedzi. Udzielone odpowiedzi postaraliśmy się pogrupować w celu łatwiejszego przedstawienia.

Pierwszym kryterium jest obszar geograficzny a właściwie jego bliskość. Łatwiej jest nawiązać kontakty z partnerem międzynarodowym jeżeli położony jest on w tym samym obszarze przygranicznym lub w bliskim jego sąsiedztwie. Bliskość geograficzna wpływa także na inne kryteria takie jak: możliwość pozyskiwania funduszy Unii Europejskiej w ramach programów międzynarodowych współfinansowanych przez Unię Europejską; wspólne elementy historii i kultury; kontakty utrzymywane między regionami, w których leżą miasta i rekomendacje władz regionalnych. Obszar geograficzny może być kryterium nawet w sytuacji kiedy nie jest on obszarem bliskim. Przykładem może być partnerstwo wielu miast z różnych państw, gdzie kryterium łączącym je jest lokalizacja nad Morzem Bałtyckim.

38 Dane pochodzą z <http://www.lubus.info/autobusy-i-trolejbusy/katalog-trolejbusow/555-bogdanursus-t70116>.

39 Dane pochodzą ze strony: <http://www.lublin.eu/lublin/wspolpraca-miedzynarodowa/>.

Kolejnym kryterium jest podobny profil miasta. Podobieństwo to przejawia się w następujących dziedzinach – miasto uniwersyteckie; zbliżona wielkość terytorialna; podobny profil przemysłowy; podobieństwo w obszarze kultury, religii i tradycji; podobny potencjał turystyczny. Powyższe kryteria mogą występować wspólnie, ale także i osobno np. w przypadku miast mających status uzdrowiskowy elementem wiodącym będzie właśnie ten status.

Wielkość terytorialną miasta możemy potraktować jako odrębne kryterium. Z reguły bowiem, jest to szczególnie ważne w momencie wyboru partnera. W wyborze partnera szukamy jak najwięcej podobieństw do naszego miasta, stąd trudno będzie o efektywną współpracę między miastem 100 tysięcznym a milionowym.

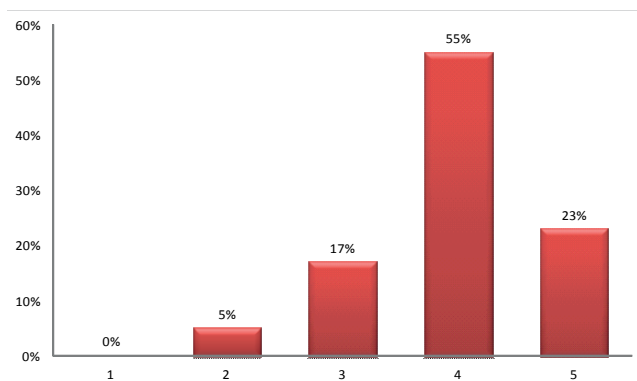
Obecność Polaków w danym kraju i ich aktywność jako kryterium doboru miast partnerskich jest kryterium ciekawym i istotnym z punktu widzenia dbania o polski interes narodowy oraz zachowanie dziedzictwa narodowego. Według danych szacunkowych poza Polską mieszka około 21 milionów Polaków i osób pochodzenia polskiego. W większości przypadków zamieszkują oni skupiska miejskie. Nawiązywanie współpracy z miastami, w których znajdują się skupiska polonijne jest szczególnym przykładem dbania o polską tradycję i historię. Wspólnie realizowane działania pozwalają na wsparcie Polonii w zachowaniu swojej tożsamości, zaś mieszkańcom miasta z Polski pozwalają na przypomnienie o zobowiązaniach wobec tych, którzy kiedyś musieli wyjechać. Zauważyć należy, że ten potencjał Polonii bardzo często nie jest wykorzystywany w pełni, chociażby poprzez uniwersytety⁴⁰.

Korzystanie ze wspólnych doświadczeń to ostatnie z kryterium, które licznie pojawiało się w odpowiedziach. Wykorzystywanie dobrych praktyk, zwłaszcza w obszarze samorządowym zawsze przynosi obopólne korzyści. Zazwyczaj miasta rozwijające się dążą do znalezienia partnerów spośród miast rozwiniętych aby wykorzystać ich know how.

Pośród pozostałych udzielonych odpowiedzi wskazać można: wymianę szkół, podobne działania organizacji pozarządowych, działania inwestycyjne, prestiż danego miasta, kontakty klubów sportowych, turystyka, nawiązywanie kontaktów gospodarczych, realna ocena kosztów współpracy z konkretnym partnerem (eliminowanie kontaktów i projektów zbyt kosztownych w realizacji), kontakty samorządowe, zainteresowanie współpracą lokalnych liderów samorządowych, dotychczasowa inicjatywa, aktywność oddolna mieszkańców miast w różnych obszarach tematycznych, wzajemne zainteresowania, zbieżne oczekiwania, cele jakie zamierza się osiągnąć, zaproszenie do współpracy.

Pytania 7: Jak ocenia Pan/Pani efektywność współpracy międzynarodowej realizowanej przez Państwa jednostkę?

W odpowiedzi na pytanie - jak ocenia Pan/Pani efektywność współpracy międzynarodowej realizowanej przez Państwa jednostkę, 55% ankietowanych samorządów uznało tę efektywność za dobrą. Za bardzo dobrą uznało ją 23%. Z kolei 17% uznało ją za dostateczną, zaś tylko 5% za złą. Nikt nie wybrał kryterium – bardzo zła. Powyższe wyniki pozwalają na wyciągnięcie następujących wniosków.

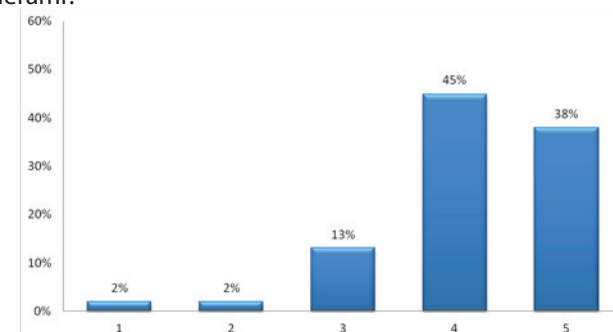
Po pierwsze, ponad połowa ankietowanych samorządów dobrze ocenia realizowaną przez ich jednostki współpracę międzynarodową. Oznacza to, że założenia przyjmowane przez samorządy miejskie w zakresie współpracy międzynarodowej są realizowane, być może wymagają delikatnych usprawnień.

Po drugie, blisko ¼ ankietowanych samorządowców uważa, że efektywność współpracy międzynarodowej w reprezentowanych przez nich jednostce jest na bardzo dobrym poziomie. W tym przypadku nie trzeba wprowadzać żadnych zmian tylko kontynuować realizowaną politykę.

Z powyższych odpowiedzi wynika, że ¾ ankietowanych widzi pozytywne efekty z realizowanej przez ich jednostki współpracy międzynarodowej.

Po trzecie, tylko 17% ankietowanych określiło poziom efektywności współpracy międzynarodowej jako dostateczny. Prawdopodobnie wśród tej grupy należałoby poszukać przyczyn tak niskiej oceny, na którą zapewne składałoby się wiele czynników. Do tej grupy należy także dołączyć 5% grupę respondentów, którzy określili poziom efektywności jako zły. Wyniki te wskazują, że prawie ¼ samorządów nie wykorzystuje efektywnie współpracy międzynarodowej jako narzędzia rozwoju własnej jednostki. Należałoby zwrócić uwagę na dwa aspekty, które wpływają na efektywność realizowanej współpracy międzynarodowej. Po pierwsze, proces przygotowawczy, na który składa się przygotowanie strategii współpracy międzynarodowej, wybór partnerów, jasne wskazanie celów i zadań do realizacji. Po drugie, proces realizacji, albowiem nawet najlepiej opracowany plan współpracy może zostać negatywnie odebrany wskutek złego procesu realizacji. Na tym etapie konieczne jest sprawne zarządzanie, odpowiedzialność lidera jednostki oraz przewidywanie i kryzysów. Prawidłowa realizacja powyższych etapów winna pozytywnie wpłynąć wzrost efektywności realizowanej współpracy międzynarodowej.

Pytanie 8: Jak ocenia Pan/Pani trwałość współpracy z partnerami?

40 Dane pochodzą ze strony www.wspolnotapolska.org.pl.

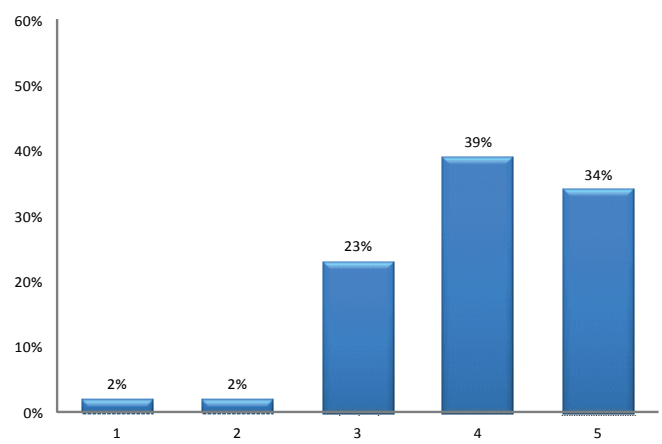
Na postawione pytanie – jak ocenia Pan/Pani trwałość współpracy z partnerami uzyskaliśmy następujące odpowiedzi. 38% ankietowanych oceniło współpracę jako bardzo dobrą, zaś 45% jako dobrą. Z kolei 13% oceniło jako dostateczną. Trwałość współpracy z partnerami negatywnie oceniło 4% ankietowanych, z czego 2% oceniło jako złą, zaś 2% bardzo złą.

Powyższe wyniki korelują z wynikami dotyczącymi efektywności współpracy międzynarodowej, a nawet ich wynik jest bardziej pozytywny. Wynika to przede wszystkim z faktu, że analiza wykazała, pozytywną tendencję do trwania w związanych partnerstwach. Bardzo często umowy partnerskie trwają wiele lat i z uwagi często na ich ograniczony przedmiotowo charakter, nie ma licznych punktów spornych, które mogłyby doprowadzić do zerwania związanego partnerstwa.

Drugim elementem, przemawiającym za pozytywną oceną trwałości współpracy jest realizowanie wspólnych przedsięwzięć z funduszy unijnych. Dzięki nim partnerzy lepiej się poznają i ufają sobie. A także realizując takie przedsięwzięcia niejednokrotnie zobowiązują się do zadbania o trwałość projektu po jego zakończeniu, często aplikując o kolejne środki. Dobra współpraca wpływa na relacje z partnerami.

Podsumowując należy stwierdzić, że wysoki bo aż 83% odsetek samorządów, które pozytywnie odnoszą się do trwałości współpracy z partnerami zagranicznymi jest bardzo dobrym wynikiem, dającym gwarancję na dalszy rozwój omawianej współpracy.

Pytanie 9: Jak ocenia Pan/Pani wpływ współpracy międzynarodowej na jakość realizowanych projektów?

Udzielając odpowiedzi na pytanie - jak ocenia Pan/Pani wpływ współpracy międzynarodowej na jakość realizowanych projektów, zdecydowana większość oceniła pozytywnie. 39% w skali oceny określiło wpływ współpracy międzynarodowej na jakość realizowanych projektów w sposób dobry, zaś 34% jako bardzo dobry. Łącznie daje to wynik 73% odpowiedzi potwierdzających pozytywny wpływ. Na drugim biegunie mamy 23% respondentów, którzy określili analizowany wpływ jako dostateczny i tylko 4% którzy wskazali odpowiedzi negatywne (z czego 2% określiło jako zły, zaś 2% bardzo zły).

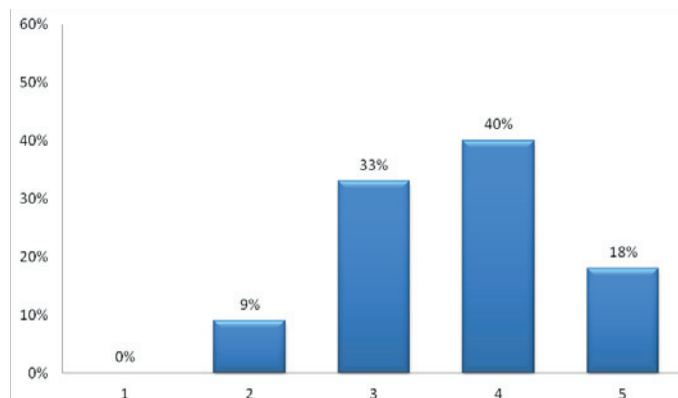
Wydaje się więc, że w zdecydowanej większości prowadzona współpraca przez samorząd miejski pozytywnie wpływała na jakość realizowanych projektów. Wynika to przede wszystkim z faktu, że decydując się na realizację wspólnych działań w obszarze międzynarodowym, jednostki samorządo-

we w zdecydowanej większości dochowują staranności w ich wykonaniu. Jest to także wynik przepisów (zwłaszcza obszarze projektów z dofinansowaniem unijnym), które wymuszają wręcz na beneficjentach prawidłowe i rzetelne zrealizowanie projektu z dbałością o ich jakość. Wyniki z odpowiedzi na niniejsze pytanie korelują z odpowiedziami na pytanie dotyczące trwałości współpracy z partnerami, albowiem trwałość współpracy wpływa także na jakość realizowanych działań.

Spośród udzielonych odpowiedzi ¼ respondentów oceniła wpływ współpracy międzynarodowej na jakość realizowanych projektów w sposób dostateczny i niedostateczny. Może być to spowodowane kilkoma sytuacjami. Po pierwsze, brakiem doświadczenia w realizowaniu zadań z zakresu współpracy międzynarodowej, co skutkuje niską jakością realizowanych działań. Po drugie, intencje jednostki samorządowej jak i jej partnera (partnerów) mogą być bardzo dobre, jednak ich wykonanie może doprowadzić do sytuacji negatywnie wpływających na jakość. Bardzo często jest to wynikiem złego doboru bądź też przygotowania kadry urzędniczej, która odpowiada za realizowaną współpracę międzynarodową. Wreszcie, po trzecie niski poziom jakości może wynikać z słabo realizowanych działań „około projektowych”, które wpływają w całości na jakość takich między innymi jak – promocja, wykorzystanie dobrych praktyk czy zapewnienie efektu trwałości projektu.

Wydaje się, że prawidłowe zrealizowanie projektów w obszarze współpracy międzynarodowej, wypełniających wcześniejsze założenia (m.in. z dokumentów strategicznych) jest warunkiem wpływającym na jakość realizowanych projektów.

Pytanie 10: Jak ocenia Pan/Pani wykorzystanie dobrych praktyk z innych krajów w realizowaniu zadań własnych?

Wykorzystywanie dobrych praktyk z państw, mających posłużyć w lepszym wykonywaniu zadań własnych przez jednostkę samorządową jest zagadnieniem szczególnie istotnym.

Próbując dokonać definicji „dobrych praktyk” należałoby stwierdzić, iż są to działania, które w jednym podmiocie (np. jednostka samorządowa) sprawdziły się i cechują się pozytywnymi cechami, co pozwala na ich implementację w analogicznym podmiocie lub podobnym.

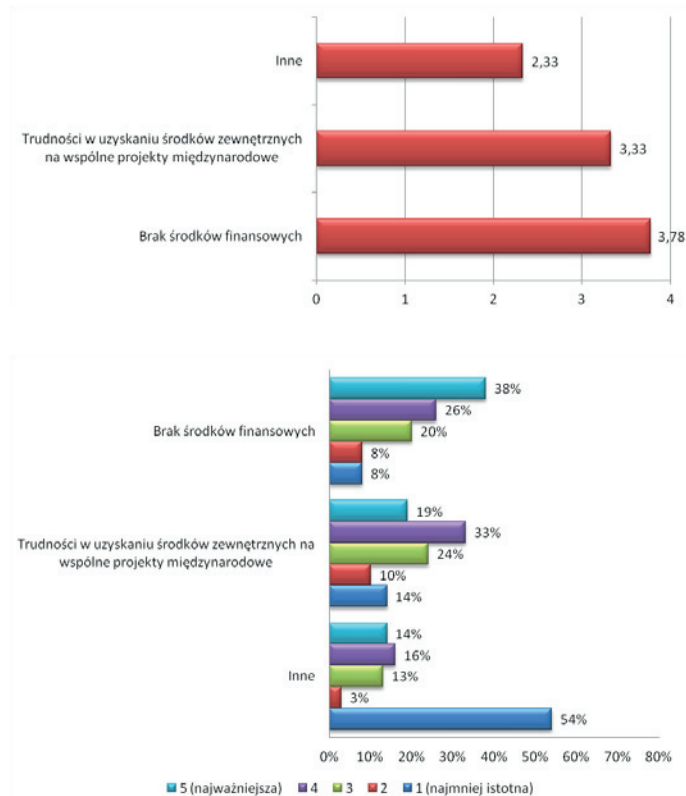
Dobre praktyki jako narzędzie rozwoju jednostek samorządowych są wyjątkowo istotne jeżeli wywodzą się ze współpracy międzynarodowej. W tym wypadku jeżeli dokonujemy analizy polskich samorządów miejskich możemy mówić o dwóch rodzajach dobrych praktyk.

Po pierwsze, jest to import dobrych praktyk. Polskie miasta począwszy od wczesnych lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku nawiązywały i nawiązują liczne umowy partnerskie, głównie z miastami z Europy Zachodniej. „Otwarcie” na ten kierunek spowodowane było dążeniem do wykorzystania dobrych praktyk realizowanych przez samorządy w innych państwach.

Po drugie, możemy mówić o eksporcie dobrych praktyk. Ekspert dobrych praktyk realizowanych przez polskie samorządy miejskie odnosi się do kontaktów partnerskich i współpracy międzynarodowej z samorządami z krajów kandydujących do Unii Europejskiej lub z nią stowarzyszonych. W szczególności o eksporcie dobrych praktyk możemy mówić w odniesieniu do kontaktów z Ukrainą, co przejawia się także w liczbie miast z Ukrainy, które w niniejszej ankiecie zostały wskazane jako miasta partnerskie z miastami polskimi.

W analizowanym badaniu ankietowym, 18% respondentów wskazała, że w sposób bardzo dobry ocenia wykorzystanie dobrych praktyk z innych krajów w celu realizowania zadań własnych. Z kolei 40% oceniło wykorzystanie dobrych praktyk w sposób dobry. Jak widzimy łącznie 58% badanych samorządów pozytywnie oceniło wykorzystywanie dobrych praktyk. Z drugiej strony aż 33% wskazało, że wykorzystywanie dobrych praktyk odbywa się w stopniu dostatecznym. Oznacza to, że 1/3 badanych samorządów widzi możliwości wykorzystywania dobrych praktyk ale z różnych powodów realizacja tych założeń nie jest w pełni. Ponadto 9% ankietowanych samorządów wskazało, że wykorzystanie dobrych praktyk jest na poziomie złym. Powyższe wyniki wskazują na duże zapotrzebowanie w obszarze efektywniejszego korzystania z dobrych praktyk.

Pytanie 11: Najważniejsze bariery w podejmowaniu współpracy międzynarodowej.

Realizowanie współpracy międzynarodowej pomiędzy jednostkami samorządowymi wpływa na wiele dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Bardzo często jednak nawiązywanie i realizowanie współpracy międzynarodowej uzależnione jest od pokonania rozlicznych barier. W analizowanej ankiecie przedstawiciele samorządów mieli do wyboru wskazanie najbardziej kluczowych barier uniemożliwiających realizowanie współpracy międzynarodowej, a także wskazanie także tych barier, które według nich są najważniejsze.

Jako najważniejszą barierę w realizacji współpracy międzynarodowej ankietowani wskazali – brak środków finansowych. Następnie wskazali na trudności w uzyskaniu środków zewnętrznych na wspólne projekty międzynarodowe. Na trzecim miejscu znalazł się katalog pod zbiorczym określeniem – inne, w którym respondenci wskazali liczne bariery w nawiązywaniu i realizowaniu współpracy międzynarodowej.

Brak środków finansowych jako najważniejszą barierę w podejmowaniu współpracy międzynarodowej wskazało 38% ankietowanych samorządów, zaś 26% wskazało jako ważną barierę. W sumie 64% ankietowanych samorządów wskazało tę barierę jako ważny element rozwoju współpracy międzynarodowej. Oczywiście podkreślić należy, że realizowanie zadań z zakresu współpracy międzynarodowej nie jest najważniejszym zadaniem samorządów. W pierwszej kolejności samorządy muszą zapewnić realizowanie podstawowych swoich zadań z zakresu oświaty, bezpieczeństwa, stanu dróg publicznych i wielu innych, które dla mieszkańców jednostki są kluczowe w życiu codziennym. Współpraca międzynarodowa w zestawieniu z tymi zadaniami „spychana” zazwyczaj jest na koniec i jej realizacji uzależniona jest od sytuacji czy jednostka po zrealizowaniu swoich podstawowych będzie dysponowała jeszcze środkami finansowymi. 20% ankietowanych samorządów wskazało brak środków finansowych jako średnią barierę w podejmowaniu współpracy międzynarodowej. Z kolei tylko dla 16% ankietowanych samorządów bariera ta jest mało istotna (odpowiednio po 8% respondentów wskazało odpowiedzi – istotna i najmniej istotna). Poddając analizie powyższe wyniki należy stwierdzić, że zapewne brak środków finansowych jako bariera w podejmowaniu współpracy międzynarodowej odnosi się do mniejszych miast niż do dużych aglomeracji. Mniejszy budżet samorządu miejskiego automatycznie wpływa na słabszą aktywność na arenie międzynarodowej, która nawet jeżeli nie jest odległa geograficznie to zawsze wymaga odpowiednich środków finansowych. Jednakże, wykorzystując samorządy miejskie jako instrument w obszarze dyplomacji, można w różnorodne sposoby wspierać samorządy w realizowaniu tej współpracy.

Trudności w uzyskaniu środków zewnętrznych na wspólne projekty międzynarodowe jako najważniejszą barierę w podejmowaniu współpracy międzynarodowej wskazało 19% ankietowanych samorządów, zaś 33% wskazało jako ważną barierę. W sumie 52% ankietowanych samorządów wskazało tę barierę jako ważny element rozwoju współpracy międzynarodowej. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację wspólnych projektów międzynarodowych uzależnione jest od kilku czynników.

Przede wszystkim należy rozróżnić podział na miasta wojewódzkie i miasta mniejsze. Miasta będące jednocześnie stolicami województwa mają większe możliwości w uzyskiwaniu

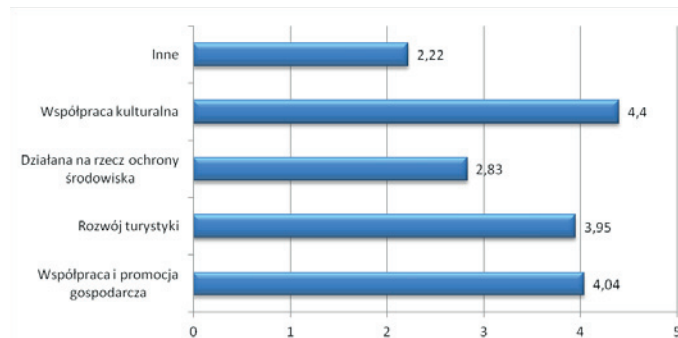
środków zewnętrznych na wspólne projekty międzynarodowe albowiem dysponują większymi budżetami, w ramach których mogą przeznaczyć odrębne środki finansowe np. na wkład własny do projektów. Ponadto decydenci polityczni często wspierają miasta wojewódzkie jako silne ośrodki wzrostu. Z kolei miasta mniejsze mają ułatwioną sytuację w przypadkach projektów o charakterze transgranicznym, gdzie mogą wykazać się partnerską współpracą przygraniczną.

Z drugiej strony trudności z pozyskiwaniem środków zewnętrznych na wspólne projekty międzynarodowe wynikają z następujących czynników – brak wiedzy w zakresie przygotowywania projektów przez pracowników jednostki; trudności w znalezieniu partnerów chętnych do realizacji wspólnych inicjatyw oraz brak skoordynowanych działań w zakresie polityki informacyjnej.

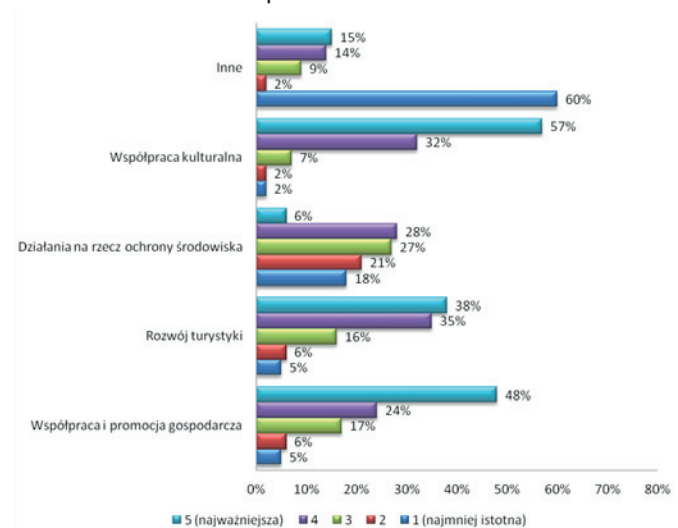
Według odpowiedzi udzielanych przez ankietowane samorządy 24% uznało, iż trudności w uzyskaniu środków zewnętrznych na wspólne projekty międzynarodowe są na poziomie dostatecznym. Oznacza to, że prawie ¼ ankietowanych samorządów w sposób dostateczny uznało problemy z pozyskiwaniem środków zewnętrznych jako barierę rozwoju współpracy międzynarodowej. Z kolei 10% uznało tę barierę za mało istotną, zaś 24% za najmniej istotną. Wyniki badań ankietowych stanowią więc, że dla połowy badanych samorządów trudności w uzyskaniu środków zewnętrznych na wspólne projekty międzynarodowe są barierą, a dla połowy nie.

Ostatni katalog, pod zbiorczą nazwą – inne, zawiera kilkanaście barier które zostały wskazane przez ankietowane samorządy. Co jest istotne 54% ankietowanych samorządów wskazało, iż bariery te są najmniej istotne w podejmowaniu współpracy międzynarodowej, niemniej jednak występują. Jako bariery wskazano: trudności językowe, odległość, przekraczanie granic UE zmiany sytuacji politycznej, gospodarczej w danym kraju, zmiana założeń polityki i priorytetów współpracy międzynarodowej danego miasta, zmiany kadrowe na szczeblu władz lub osób zajmujących się bezpośrednio współpracą międzynarodową, odległość miast co przekłada się na finanse, zbyt duże przeciążenie pracowników innymi obowiązkami, niewystarczające kompetencje pracowników (na przykład nieznanostwo języków obcych), utrudnienia organizacyjno-administracyjne wynikające z polskiego prawa i nakładane przez jednostki administracyjne wyższego rzędu, brak widocznych rezultatów współpracy demobilizuje do angażowania się w nią, Brak chęci współpracy, Różnice kulturowe, Brak zaangażowania ze strony partnera zagranicznego często powoduje trudności w podtrzymaniu lub sformalizowaniu kontaktów z potencjalnym partnerem, odległość geograficzna brak zaangażowania i zainteresowania ze strony partnera mobilność miast, decyzyjność organów, komunikacja (słaba znajomość języków obcych w niektórych krajach), brak środków na zatrudnienie specjalistów ds. projektów europejskich, brak wystarczającej liczby pracowników ze znajomością języków obcych cechy osobowościowe partnerów, wola partnerów do nawiązywania współpracy sprawy formalne, tj. wizy, zaproszenia, brak chęci ze strony europejskich partnerów do rozwijania zawiązanych partnerstw w ważnych dziedzinach życia, takich jak gospodarka, ochrona środowiska, bezpośrednia współpraca szkół, bariera językowa partnerów, kryzys bardzo wpływa na zamknięcie małego ruchu granicznego na pracę np. z Kaliningradem.

Pytanie 12: Najważniejsze wyzwania i korzyści płynące ze współpracy międzynarodowej.

Ankietowane samorządy miały za zadanie udzielenie odpowiedzi na pytanie jakie są według nich najważniejsze wyzwania i korzyści płynące ze współpracy międzynarodowej. W kolejności wyboru ankietowani wskazali: na pierwszym miejscu – sprawy związane ze współpracą kulturalną, na drugim – współpraca i promocja gospodarcza, na trzecim – rozwój turystyki, na czwartym – działania na rzecz ochrony środowiska i na miejscu ostatnim pod nazwą – inne, respondenci wskazali kilkanaście odpowiedzi.

Poddając wyniki szczegółowej analizie należy stwierdzić, że analizując wyniki z zakresu współpracy kulturalnej, dla 57% ankietowanych samorządów jest to najważniejsza korzyść ze współpracy międzynarodowej. Ponadto 32% uznało, iż ta korzyść jest dla nich ważna. W sumie daje to 89% odpowiedzi dzięki którym zagadnienia współpracy kulturalnej są dla ankietowanych samorządów najważniejszą korzyścią. Wynik ten jest kompatybilny z wynikami innych pytań ankiety, które sytuują sprawy kulturalne jako grupę najbardziej istotną w procesie współpracy międzynarodowej realizowanej przez samorządy miejskie. W niniejszej analizie tylko 7% określiło współpracę kulturalną jako dostateczną, zaś 4% udzieliło odpowiedzi negatywnej (2% uznało tę współpracę za mało istotną, zaś także 2% za najmniej istotną).

Drugie miejsce w procesie ankietowania zajął obszar współpracy i promocji gospodarczej, gdzie 48% ankietowanych samorządów uznało, iż jest to najważniejsza korzyść, zaś 24% że ważna. W sumie 72% a więc blisko ¾ respondentów uznało, że zagadnienia dotyczące współpracy i promocji gospodarczej są wymierną korzyścią z realizowanej współpracy międzyna-

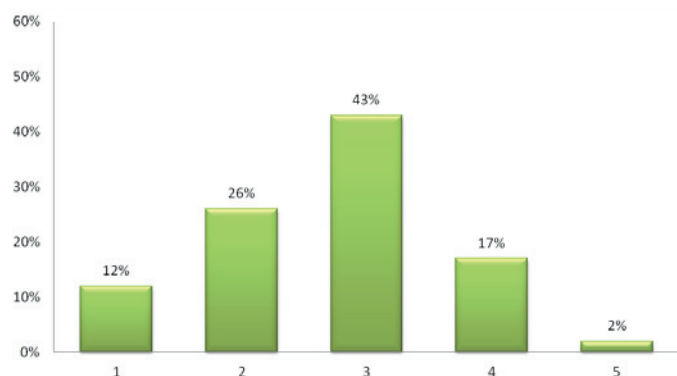
dowej. W ankiecie 17% uznało tę korzyść za dostateczną, 6% za mało istotną a 5% za najmniej istotną. W sumie dla blisko 1/3 respondentów współpraca i promocja gospodarcza nie są wymierną korzyścią i efektem ze współpracy międzynarodowej.

Rozwój turystyki jako najważniejsza korzyść płynąca z realizowanej współpracy międzynarodowej samorządów miejskich została w ankiecie wskazana przez 38% respondentów, zaś 35% wskazało jako ważną. Łącznie daje to liczbę 73% ankietowanych samorządów dla których jest to bardzo istotna korzyść. Dla 16% ankietowanych jest to korzyść na poziomie dostatecznym, zaś 6% uważa ją za mało istotną a 5% za najmniej istotną.

Działania na rzecz ochrony środowiska w zestawieniu ogólnym zajęły czwartą pozycję. W szczególności tylko 6% ankietowanych wskazało ten obszar jako korzyść realizowanej współpracy międzynarodowej. Dla 28% ankietowanych jest to obszar ważny a dla 27% dostateczny. Duży jest również odsetek odpowiedzi negatywnych albowiem dla 21% jest to mało istotna korzyść, zaś dla 18% najmniej. W sumie negatywne odniesienia do działań na rzecz ochrony środowiska wskazało 39% ankietowanych.

Na ostatnim miejscu miejscu znajduje się katalog określony jako inne. Spośród ankietowanych aż 60% wskazało, że dodatkowe korzyści stanowią najmniej istotną korzyść z realizowanej współpracy międzynarodowej. Z kolei 15% ankietowanych uznało, że w grupie tej mogą wystąpić najważniejsze korzyści, oraz 14% że ważne korzyści. Tylko 9% ankietowanych wskazało, że są to korzyści ocenione dostatecznie, zaś dla 2% są to korzyści mało istotne. Podsumowując wskazać należy, że 2/3 ankietowanych nie przywiązuje uwagi do wskazanych korzyści, zaś 1/3 uważa je za istotne. W grupie odpowiedzi wskazanych przez ankietowanych znalazły się: oświata, edukacja, sport, integracja społeczna, eliminowanie stereotypów, szeroko pojęta gospodarka komunalna, polityka senioralna, wymiana młodzieży, wymiany międzynarodowe, promocja na arenie międzynarodowej miasta, współpraca oświatowa i sportowa, zyskanie wiedzy, tytuł organizatora EXPO 2022, wymiana doświadczeń, otwarcie, zanik strachu przed innym językiem, kulturą, wymiana uczniowska/młodzieży, wymiana edukacyjna młodzieży.

Pytanie 13: Proszę wskazać w jaki stopniu obecny kryzys bezpieczeństwa w Unii Europejskiej może wpłynąć na poziom współpracy międzynarodowej miast?

W pytaniu ankietowane samorządy miały wskazać w jaki stopniu obecny kryzys bezpieczeństwa w Unii Europejskiej może wpłynąć na poziom współpracy międzynarodowej

miast? Tak skonstruowane pytanie nie zawierało bezpośredniego odniesienia do różnorodnych części składowych kryzysu bezpieczeństwa w Unii Europejskiej a mianowicie – kryzysu finansowego strefy Euro, fasku polityki migracyjnej Unii Europejskiej, kryzysu energetycznego, sytuacji w Unii Europejskiej wynikającej z prawdopodobnego Brexitu czyli wystąpienia Wielkiej Brytanii ze struktur unijnych oraz także kryzysu wynikającego z naruszenia bezpieczeństwa wewnętrznego państw Unii Europejskiej (wskutek niekontrolowanego napływu uchodźców oraz zagrożenia terrorystycznego ze strony Państwa Islamskiego). Metodologia konstruowanego pytania zakładała, że ankietowane samorządy za zbiorcze określenie „kryzys bezpieczeństwa w Unii Europejskiej” będą mogły uznać wszystkie wydarzenia, które w ogólnie przyjętym ujęciu mieszczą się w tym sformułowaniu (m.in. te wskazane powyżej). Pytanie to zostało wprowadzone do ankiety albowiem uważamy, że szeroko pojęty kryzys bezpieczeństwa który obserwujemy obecnie na obszarze Unii Europejskiej w sposób istotny determinuje proces współpracy międzynarodowej samorządów miejskich. Z jednej strony mówimy tu o współpracy miast, z obszarów państw członkowskich Unii Europejskiej. Z drugiej strony o współpracy miast z obszaru państw członkowskich Unii Europejskiej a miastami położonymi w państwach kandydujących lub państwach stowarzyszonych. Przykładem wpływu kryzysu bezpieczeństwa może być agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę i zajęcia obwodów Donieckiego i Ługańskiego. Od wielu lat Donieck był miastem partnerskim Katowic, z racji na podobny profil miasta górniczego⁴¹. Rozwój Doniecka, którego kulminacja przypadła na fakt być jedną z aren piłkarskich EURO 2012, w chwili obecnej jest zatrzymany albowiem w wyniku walk miasto to w dużej mierze zostało zniszczone. Realizowanie współpracy międzynarodowej obu powyższych miast wydaje się w chwili obecnej szczególnie utrudnione.

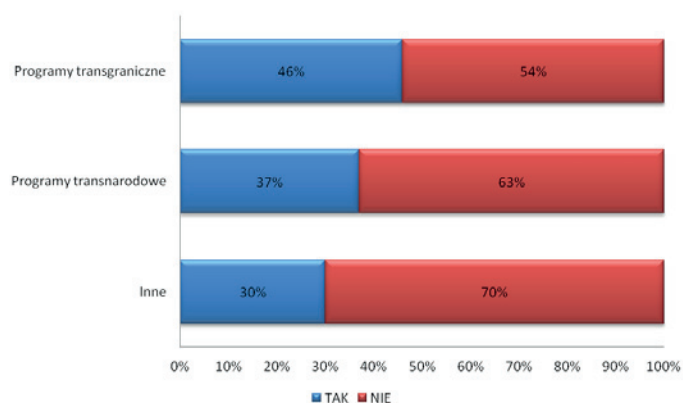
Udzielając odpowiedzi ankietowane samorządy wskazały, że według 43% kryzys bezpieczeństwa Unii Europejskiej w sposób średni wpływa na poziom współpracy międzynarodowej miast. 26% wskazało, że ma wpływ mało istotny, zaś dla 12% najmniej istotny. Z kolei według 17% ma duży wpływ, zaś tylko dla 2% najważniejszy wpływ.

Z powyższych wyników można wywnioskować, że polskie samorządy miejskie nie odczuły wpływu kryzysu bezpieczeństwa w Unii Europejskiej, którego różnorodne przejawy obserwujemy od kilku lat. Być może wynika to z faktu, że różnorodne formy tego kryzysu omijają Polskę i nasz kraj nie doświadczył żadnego z nich w sposób bezpośredni. Z drugiej strony realizowana współpraca międzynarodowa polskich miast obejmuje w większości obszary, na które kryzys bezpieczeństwa nie wpływa w sposób bezpośredni.

Pytanie 14: Proszę wskazać czy uczestniczą Państwo w programach Transgranicznych lub transnarodowych?

Programy transgraniczne	TAK	NIE
Programy transnarodowe	TAK	NIE
Inne	TAK	NIE

41 Zob. <http://www.old.katowice.eu/pl/nasze-miasto/wspolpraca-zagranica/miasta-partnerskie---donieck.htm>.

Udzielając odpowiedzi na wskazane pytanie, samorządy miejskie miały odnieść się czy uczestniczą w programach Transgranicznych, transnarodowych lub innych o charakterze międzynarodowym.

W wyniku udzielonych odpowiedzi 46% ankietowanych samorządów, wskazało, że bierze udział w programach Transgranicznych, zaś 56% nie bierze udziału. Prawdopodobnie na wynik ten wpłynęły dwa kryteria. Po pierwsze położenie miasta w obszarze przygranicznym, co niesie za sobą możliwości aplikowania o środki unijne z programu Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Po drugie, kierunek geograficzny doboru miast partnerskich samorządów polskich.

W odniesieniu do pytania o udział w programach transnarodowych, 63% ankietowanych samorządów miejskich udzieliło negatywnej odpowiedzi, zaś tylko 37% pozytywnej. Zauważyć należy, że programy współpracy transnarodowej stanowią możliwość realizacji innowacyjnych projektów dotyczących zagadnień istotnych dla obszarów należących do kilku państw m.in. w ramach programu Regionu Morza Bałtyckiego. Niski odsetek samorządów, które korzystają z programów współpracy transnarodowej wynikać może ze słabego upowszechnienia tej możliwości.

Podsumowując należy jeszcze dodać, że część ankietowanych samorządów wybrała odpowiedź -inne, w ramach której 70% ankietowanych samorządów nie realizuje żadnych programów międzynarodowych, zaś 30% udzieliło odpowiedzi pozytywnej. Wydaje się, że w ujęciu całościowym nie możemy powiedzieć o dużej aktywności polskich miast w realizacji programów międzynarodowych finansowanych z Unii Europejskiej. Być może niski poziom uczestnictwa polskich samorządów wynika po prostu z braku świadomości w jaki sposób realizowane projekty mogą wspomóc funkcjonowanie samorządu w szczególności w wymiarze międzynarodowym.

Pytanie 15: Czy realizując współpracę międzynarodową korzystają Państwo ze wsparcia MSZ?

- TAK, (proszę wymienić jakiego:)
- NIE
- Inna odpowiedź:....

Udzielając odpowiedzi na postawione pytanie – czy realizując zadania z zakresu współpracy międzynarodowej korzystają Państwo ze wsparcia Ministerstwa Spraw Zagranicznych ankietowane samorządy udzieliły ciekawej odpowiedzi. Aż 77% samorządów udzieliło odpowiedzi negatywnej, stwierdzając, iż nie korzysta ze wsparcia Ministerstwa

Spraw Zagranicznych. 19% wskazało, iż korzystało ze wsparcia Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Z kolei 4% ankietowanych samorządów udzieliło inne odpowiedzi, bądź wskazując, że nie korzystają z żadnego wsparcia, bądź wyjątkowo, oraz podając dwa podmioty z którymi nawiązany współpracę tj. wsparcie konsulatu Republiki Federalnej Niemiec oraz Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej. Konstrukcja pytania umożliwia przy wskazaniu pozytywnej odpowiedzi umieszczenia informacji jakiego rodzaju wsparcia potrzebowała jednostka samorządowa od Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Respondenci udzielili następujących odpowiedzi: współpraca przy wizytach korpusu dyplomatycznego; współpraca z Regionalnym Ośrodkiem Debaty Międzynarodowej; zasięganie informacji i konsultacje co do kierunku geograficznego/więzi Polski z krajem, którego pochodzi miasto – docelowy partner; konsultacje w sprawach protokolarnych; projekty z ze środków „Polska pomoc”, w tym np. „Razem z Ukrainą – pomoc humanitarna”; doradztwo, ocena sytuacji w kraju partnera, wyjazdy studyjne; udział w konkursach grantowych MSZ na realizację współpracy miast Nowy Sącz – Stryj (Ukraina) oraz wsparcie Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej do 2015r.; kontakt merytoryczny, uzyskanie wymaganej zgody na podjęcie współpracy; dotacje; konsultacje, tłumaczenie, źródło bieżącej informacji międzynarodowej; polska pomoc rozwojowa; wsparcie eksperckie; ambasadory informują nas o możliwościach nawiązania współpracy – długoterminowej oraz w pojedynczych projektach, incydentalnie środki w ramach Polskiej Pomocy i funduszy na współpracę ze Wschodem; pomoc przy nawiązywaniu kontaktów, pomoc logistyczna i organizacyjna; wsparcie merytoryczne przy organizacji konferencji i eventów, współorganizacja przedsięwzięć MSZ organizowanych w Łodzi; doradztwo; opinie, dofinansowanie projektów w latach 2006, 2007, 2008, 2010, 2015; czasami konsultacje dotyczące relacji międzynarodowych; Wsparcie obywatelskiego i samorządowego wymiaru polityki zagranicznej; pomoc finansowa i konsultacje; wsparcie merytoryczne (prelegent, wykład) przy organizacji konferencji. Spośród powyższych odpowiedzi można utworzyć trzy grupy. Pierwsza to pomoc o charakterze doradczo-merytorycznym, druga związana z aplikowaniem o dotacje i postępowaniami konkursowymi, trzecia współpraca przy wizytach dyplomatycznych, wspólnych przedsięwzięciach oraz współpraca z Regionalnym Ośrodkiem Debaty Międzynarodowej.

Podkreślić należy, że zwłaszcza funkcjonowanie Regionalnych Ośrodków Debaty Międzynarodowej nie przynosi założonych efektów. Ośrodki te utworzone zostały przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych jako stały instrument wsparcia obywatelskiego i samorządowego polskiej polityki zagranicznej. Instrument ten wyposażony został w środku budżetowe przyznawane w konkursie dotacyjnym. Zgodnie z założeniami zadania realizowane przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej mają na celu: a) wzmocnić kanały współpracy między Ministerstwem Spraw Zagranicznych, samorządem i organizacjami pozarządowymi w regionie, b) poszerzyć dyskusję i wiedzę w środowiskach lokalnych o procesach i wydarzeniach międzynarodowych istotnych z punktu widzenia polskiej racji stanu, c) animować dyskusje o polskiej polityce europejskiej oraz jej różnych koncepcjach także w ujęciu historycznym i kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem

kwestii solidarności europejskiej oraz bezpieczeństwa wszystkich członków Unii Europejskiej, d) opracowanie własnych oryginalnych koncepcji kształtowania porządku międzynarodowego, uwzględniającą specyfikę lokalną i regionalną, e) rozwój kontaktów oraz współpracy między polskimi i zagranicznymi ośrodkami opiniotwórczymi⁴². Zgodnie z powyższymi założeniami w każdym z miast wojewódzkich winien powstać prężnie działający ośrodek debaty międzynarodowej wspierający administrację samorządową. Nie jest intencją autorów raportu pełne przeanalizowanie funkcjonowania regionalnych ośrodków debat międzynarodowych, jednakże wskutek wskazania tych podmiotów w odpowiedziach respondentów uznaliśmy za konieczne a zarazem ciekawe zasygnalizowanie problemu. Wydaje się bowiem, iż instrument ten mógłby stanowić doskonałe narzędzie wsparcia polskich miast w rozwijaniu i kreowaniu współpracy międzynarodowej a także być łącznikiem między nimi a Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Niemniej jednak wynik badania nieubłagalnie wskazuje, iż 77% badanych przedstawicieli samorządów miejskich nie korzysta ze wsparcia Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Zapewne dla lepszego funkcjonowania regionalnych ośrodków debat międzynarodowych byłoby godne rozważenia, zmiana procesu wyboru podmiotów które mogą prowadzić te ośrodki. Zgodnie z regulaminem konkursowym podmiotami ubiegającymi się o prowadzenie ośrodka mogą być: fundacje, stowarzyszenia, kościoły i związki wyznaniowe, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielnie socjalne a nawet spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe działające na podstawie przepisów ustawy o sporcie⁴³. Pobieżna analiza funkcjonujących obecnie regionalnych ośrodków debat międzynarodowych wskazuje, iż często są one prowadzone przez organizacje pozarządowe, których podstawową działalnością nie są zagadnienia związane z współpracą międzynarodową a tym bardziej współdziałaniem w tym zakresie z administracją samorządową.

Powyższe wyniki pokazują, że realizowanie współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego, bez współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych jest możliwe aczkolwiek powstaje pytanie jaka jest jakość i efektywność realizowanej współpracy. Zagadnienia dyplomacji samorządowej mogłyby być znakomicie wykorzystywane poprzez współdziałanie samorządów miejskich z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, chociażby poprzez wykorzystywanie polskich ambasad i konsulatów. Ponadto działania dyplomacji samorządowej winny być skoordynowane z priorytetami polskiej polityki zagranicznej.

Pytanie 16: Jakie rozwiązania wprowadziłby Pan/i do współpracy międzynarodowej?

Ostatnie pytanie ankiety zostało przygotowane w formie otwartej tak aby ankietowane samorządy mogły udzielić jak najbardziej szerokich i przekrojowych odpowiedzi. Pytanie brzmiało – jakie rozwiązania wprowadziłby Pan/i do zintensyfikowania współpracy międzynarodowej miast? Ankietowane samorządy (nie wszystkie) ale w większości udzieliły kilkunastu

odpowiedzi. Z uwagi na ich szeroki zakres, ciekawą tematykę oraz propozycje na przyszłość przedstawiamy je wszystkie w celu lepszego zobrazowania zapotrzebowania ze strony samorządów. Poniższa analiza odpowiedzi nasuwa skojarzenia w kierunku ich skatalogowania w najważniejsze grupy, niemniej jednak każda z tych odpowiedzi jest ważnym elementem składającym się na przyszłą strategię działania samorządów miejskich w obszarze współpracy międzynarodowej.

Udzielone odpowiedzi:

- uproszczone mechanizmy finansowe służące współpracy samorządów i sektora pozarządowego,
- usprawnienie kanałów komunikacji pomiędzy Ministerstwem Spraw Zagranicznych a samorządami,
- wsparcie finansowe wybranych przedsięwzięć,
- zwiększenie środków finansowych na współpracę z zagranicą,
- pogłębienie kontaktów i współpracy gospodarczej,
- realizacja projektów związanych z wymianą pracowników kultury i szeroko pojętej ochrony środowiska,
- wspólne organizowania Dni Miast Partnerskich w każdym z miast współpracujących ze sobą,
- łatwiejszy sposób pozyskania środków finansowych
- zabezpieczenie większej ilości środków budżetowych przeznaczonych na działalność prowadzoną w zakresie współpracy zagranicznej,
- zwiększenie kadry zajmującej się projektami zagranicznymi,
- większe zaangażowanie w wymianę między samorządami polskich placówek dyplomatycznych za granicą, w tym finansowe;
- większa dostępność programów i projektów szkoleń z zakresu wymiany międzynarodowej, w tym językowych, o różnicach kulturowych, itp.
- zwiększenie przepuszczalności granic,
- zwiększanie poziomu integracji z przedstawicielami krajów sąsiedzkich,
- wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych po obu stronach granicy w realizacji wspólnych przedsięwzięć,
- poprawa stosunków z Republiką Białoruś, wprowadzenie małego ruchu przygranicznego,
- opracowanie szczegółowego programu współpracy pomiędzy miastami partnerskimi,
- długofalowe projekty,
- nawiązanie współpracy z nowym partnerem,
- ruch bezwizowy dla Polaków, obywateli innych krajów,
- ułatwienia w przekraczaniu granic dla przedstawicieli partnerów w trakcie wizyt,
- pomoc konsulatu w przekazywaniu darów oraz przyspieszenie wydawania wiz np. dla obywateli Białorusi,
- więcej projektów dotyczących wymiany kulturalnej i młodzieżowej,
- zminimalizowanie bariery językowej,
- przedkładanie swoich planów inwestycyjnych,
- cykliczne spotkania partnerów,
- więcej wymian na niższym szczeblu,
- podejmowanie większej ilości projektów,
- wsparcie projektów kooperacyjnych z budżetu państwa (np. na zasadzie konkursów),
- stworzenie poradnika „dobrych praktyk” dotyczącego współpracy międzynarodowej dla samorządów,

42 Standardy prowadzenia Regionalnych Ośrodków Międzynarodowych, s. 2, www.msz.gov.pl

43 Regulamin konkursu na realizację zadania publicznego „Regionalny Ośrodek Debata Międzynarodowej 2016-2018”, s.4, www.msz.gov.pl

- propagowanie i zachęcanie samorządów do współpracy, np. poprzez organizację konkursu na najlepsze przedsięwzięcie samorządu i miasta partnerskiego,
- ułatwienia w pozyskiwaniu środków na małe projekty współpracy,
- wprowadzenie finansowania zewnętrznego umożliwiającego realizację większej ilości projektów ze swoimi miastami partnerskimi,
- wymiany szkolne (młodzież), przekazywanie informacji o współpracy do mediów,
- fundusz na drobną wymianę międzynarodową,
- wsparcie eksperckie w przygotowywaniu wspólnych projektów oraz określania polityki międzynarodowej miasta, baza danych dobrych praktyk oraz samorządów poszukujących partnerów w określonych regionach europejskich,
- związek wydziałów współpracy międzynarodowej polskich miast - w celu spotkań roboczych wymiany doświadczeń oraz wspólnych projektów,
- należy minimalizować ilość regulacji prawnych na poziomie centralnym, gdyż obecne pozwalają jednostkom samorządu terytorialnego i organizacjom realizować skutecznie współpracę międzynarodową,
- aktywizacja działalności na poziomie centralnym w interwencjach na poziomie rządu danego kraju, który blokuje podpisanie przygotowanej przez strony tj. jednostki samorządu terytorialnego i organizacje umowy o współpracy,
- utworzenie funduszu/programu dla niezbędnego zapewnienia wkładu własnego jednostkom samorządu terytorialnego, organizacji w projektach międzynarodowych wraz z określeniem zasad korzystania z tego funduszu np. w drodze konkursowej i pod warunkiem współdziałania z jednostką samorządu terytorialnego bądź utworzenie funduszu regionalnego na wsparcie współpracy zagranicznej,
- zorganizowanie i sfinansowanie oferty specjalistycznej dla jednostek samorządu terytorialnego oraz szkoleń branżowych dot. szeroko pojętej współpracy międzynarodowej w celu podnoszenia kompetencji kadr w zakresie kontaktów z zagranicą,
- konieczność koordynacji współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego na poziomie samorządu wojewódzkiego oraz władz centralnych w tym Ministerstwa Spraw Zagranicznych,
- relatywne zwiększenie liczby programów i konkursów ukierunkowanych na wsparcie współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego,
- nowych rozwiązań wymaga mechanizm włączania samorządów w realizację polityki międzynarodowej państwa, np. w celu ożywienia współpracy w ramach tzw. Grupy Wyszehradzkiej,
- najpilniejszą potrzebą jest stworzenie systemu wsparcia oraz regularnego obiegu informacji i doświadczeń pomiędzy rządem a samorządami. W dłuższej perspektywie niezbędna jest też zmiana świadomości elit, że choć politykę zagraniczną prowadzi rząd, to jednak samorządy mogą istotnie ją uzupełniać i wzmacniać,
- specjalny fundusz dotyczący współpracy międzynarodowej,
- narodowy program współpracy,
- krajowa platforma wymiany doświadczeń samorządów,
- dofinansowanie do wizyt studyjnych,
- dofinansowanie do wymian młodzieży,
- staże/program wymiany dla urzędników,
- fundusz wspierający projekty międzynarodowe samorządów,
- tworzenie programów współpracy partnerskiej oraz organizacja forum miast partnerskich, podczas którego będą omówione efekty współpracy oraz kierunki rozwoju,
- organizowanie wizyt studyjnych dla pracowników gminy, gminnych jednostek oraz spółek z udziałem gminy, dotyczących poznania doświadczeń w zakresie zarządzania projektami europejskimi i wykorzystania środków z funduszy strukturalnych z zakresu infrastruktury oraz ochrony środowiska,
- nawiązywanie obustronnych kontaktów pomiędzy przedsiębiorcami handlowymi, przemysłowymi i turystycznymi,
- stworzenie bazy informacyjnej gospodarczo-inwestycyjnej z uwzględnieniem miast partnerskich (ofert inwestycyjnych i podmiotów gospodarczych zainteresowanych współpracą handlową),
- współpraca partnerska między szkołami w zakresie organizacji wymian młodzieżowej,
- współpraca miejskich jednostek kulturalnych i sportowych w zakresie integracji społeczności,
- organizacja wspólnych imprez,
- księga dobrych praktyk innych polskich miast,
- wymiana doświadczeń,
- stworzenie bazy dostępnych projektów, z których można korzystać w swoim mieście,
- nauczanie języków obcych dla urzędników,
- szukanie programów współpracy,
- wymiana dzieci i młodzieży,
- pomoc świąteczna,
- realizacja wspólnych projektów, np. jarmarki, koncerty,
- łatwiejsze programy dla organizacji pozarządowych polskich i zagranicznych,
- granty,
- szerszy dostęp samorządów do krajowych i europejskich środków zewnętrznych na finansowanie przedsięwzięć ponadnarodowych,
- skuteczniejsza i prowadzona na szerszą skalę promocja wymiany międzynarodowej,
- promowanie przenoszenia współpracy międzynarodowej na szczebel lokalny z aktywnym i szerokim udziałem mieszkańców,
- organizacja konferencji i kongresów, w tym cykliczne konferencje miast partnerskich,
- udział w programach międzynarodowych, w tym programach unijnych i inicjatywach wspólnotowych,
- udział w targach turystycznych, gospodarczych i inwestycyjnych,
- organizowanie wspólnych cyklicznych i jednorazowych przedsięwzięć międzynarodowych,
- uczestnictwo w międzynarodowych związkach miast, nacisk na współpracę z miastami partnerskimi w ramach istniejących sieci miast i nawiązywanie nowych umów,
- opracowywanie ramowych, wieloletnich programów współpracy,
- seminaria i szkolenia z zakresu prowadzenia międzynarodowych programów o charakterze społeczno – kulturalnym, oświatowym oraz praktyk zawodowych,

- wspieranie środowisk polonijnych,
- szkolenia z zakresu pozyskiwania środków finansowych na realizację programów z różnych źródeł.
- uproszczenie procedur ubiegania się o środki unijne,
- angażowanie organizacji pozarządowych we współpracę międzynarodową,
- maksymalne wykorzystanie możliwości Internetu i portali społeczności w celu poprawy komunikacji z odbiorcami działań międzynarodowych w samych miastach, jak i za granicą oraz zwiększania popularności tejże współpracy,
- udział w przedsięwzięciach międzynarodowych organizowanych przez podmioty skupiające samorządy, instytucje branżowe lub inne,
- wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania (programów Unii Europejskiej i krajowych), które znacząco zwiększą możliwości finansowe miast w tym obszarze,
- stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników zajmujących się tematyką współpracy międzynarodowej poprzez ich udział w warsztatach, szkoleniach i wizytach studyjnych,
- bliższą współpracę z Ministerstwem Spraw Zagranicznych oraz administracją centralną w celu promocji polskich miast za granicą, a co za tym idzie zwiększenie ich atrakcyjności wśród partnerów zagranicznych (szczególnie w krajach wysokorozwiniętych),
- kampanie promocyjne i informacyjne dla mieszkańców wskazujące na korzyści płynące ze współpracy,
- zwiększanie kompetencji w zakresie znajomości języków obcych wśród kierownictwa oraz pracowników miejskich,
- aktywne angażowanie szerokich grup społecznych we współpracę międzynarodową (projekty branżowe, społeczne, młodzieżowe, itp.),
- zapewnienie finansowania zewnętrznego,
- wzrost udziału sektora oświaty, kultury, sportu, rekreacji i turystyki we współpracy międzynarodowej,
- większy udział mieszkańców, dzieci i młodzieży w współpracy i wymianie międzynarodowej,
- mierzalna współpraca przedsiębiorców i rozwój wymiany gospodarczej,
- przejście na jak najbardziej praktyczny wymiar współpracy zagranicznej – większa liczba branżowych wizyt studyjnych,
- rozwój programów związanych z wymianą młodzieży,
- realizacja wspólnych projektów,
- internetowa platforma współpracy szkół (do zamieszczania ofert szkół),
- konsultacje z administracją centralną – biorąc pod uwagę Chiński kierunek współpracy zagranicznej, warto byłoby wspomóc się doświadczeniem jednostek centralnej władzy i dostosować swoją działalność do kierunku przyjętego w skali krajowej,
- konsultacje społeczne – rozwiązanie stosowane jest rzadko, ze względu na to, że cieszyło się małą popularnością wśród mieszkańców. Częściej zainteresowanie współpracą zagraniczną przejawiają lokalne NGO, które biorą udział w realizowaniu niektórych projektów międzynarodowych,
- zintensyfikowanie promocji – stosowane środki promocyjne są wypadkową ograniczonego budżetu, jednakże w miarę możliwości stosowane są wszelkie nowe drogi dostępu do odbiorców spoza Polski. Jednocześnie warto brać przykład z niektórych jednostek samorządu terytorialnego, które w swojej działalności wykorzystują nowoczesne środki przekazu (komunikatory internetowe, sieci społecznościowe i portale tematyczne) trafiające do bardzo wąskiego grona odbiorców i w ten sposób precyzyjnie promować miasto i współpracę z lokalnymi władzami i przedsiębiorcami.
- większe zaangażowanie społeczności lokalnej w podtrzymywanie kontaktów między miastami – tj. tworzenie trwałych więzi między, m.in. organizacjami pozarządowymi, grupami zajmującymi się działalnością kulturalno – sportową, przedsiębiorstwami lokalnymi,
- powołanie w miastach specjalnych komórek (osób) odpowiedzialnych za kontakty międzynarodowe,
- wspólna baza miast, które są zainteresowane wzajemną współpracą, z dokładnym określeniem tematyki,
- poszerzenie programu Europa dla Obywateli, tak aby można było robić projekty o szerszym zakresie merytorycznym i przy większych budżetach niż obecnie,
- zwiększenie budżetów gmin na realizację zadań w ramach współpracy z zagranicą,
- wspieranie organizacyjnie i merytorycznie stowarzyszeń czy innych grup nieformalnych współpracujących z odpowiednimi grupami / stowarzyszeniami po stronie partnera zagranicznego,
- finansowanie przez gminy wkładów własnych stowarzyszeniom w ramach projektów realizowanych wspólnie z partnerami z miast partnerskich,
- działania wspólne samorządów miasta i regionu celem efektywnej promocji pod kątem pozyskiwania inwestorów,
- stymulowanie przedsiębiorczości wśród małych i średnich firm – celem ożywienia międzynarodowej współpracy gospodarczej,
- podniesienie rangi oferty kulturalnej na arenie międzynarodowej,
- włączenie w projekty strategiczne kraju,
- wymiana i promocja dobrych praktyk pomiędzy samorządami,
- wymiany handlowe,
- wymiany szkolne,
- targi turystyczne
- potrzeba większej liczby programów zewnętrznych i grantów dedykowanych rozwojowi partnerstwa miast,
- potrzeba również promocji wsparcia dla urzędów małych miast w zakresie pozyskiwania środków na współpracę ponadnarodową,
- utrzymanie w strukturze Ministerstwa Spraw Zagranicznych wydziału wsparcia wymiaru samorządowego i obywatelskiego polskiej polityki zagranicznej w Departamencie Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej (zlikwidowany we wrześniu 2016),
- więcej przedsięwzięć i projektów realizowanych w zakresie kultury,
- zwiększenie środków finansowych na realizację projektów w ramach współpracy międzynarodowej miast,
- zwiększenie długoterminowych wymian młodzieży (dłuższy pobyt = lepsze poznanie miasta/kraju),
- większa otwartość partnerów,
- lepsza komunikacja z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, ambasadami, samorządami, z gminami w zakresie nawiązywania współpracy międzynarodowej,

- wzajemna promocja twórców kultury,
- wspólne organizowanie imprez sportowych,
- programy na małe granty np. dla szkół, które zazwyczaj nie są w stanie udźwignąć dużych projektów,
- ułatwienia wizowe do współpracy z Ukrainą,
- wymiana handlowa i gospodarcza pomiędzy miastami,
- wymiana ofert turystycznych, wraz ze wspólnymi targami miasta partnerskich,
- ułatwienia wizowe do współpracy z Ukrainą,
- większe środki na spotkania mieszkańców miast partnerskich np. w ramach programu „Europa dla Obywateli” (obecne dotacje wymagają znacznego dofinansowania z budżetu własnego miasta co wielokrotnie powoduje rezygnację ze spotkań przez wzgląd na pilniejsze potrzeby),
- łatwiejszy dostęp do środków na stałą współpracę miast,
- utworzenie internetowej bazy wszystkich realizowanych i planowanych projektów międzynarodowych, do których mogłyby dołączyć miasta z różnych państw,
- spotkania międzynarodowe,
- warsztaty,
- częstsze wyjazdy dzieci, celem nauki języków,
- bezpośrednie kontakty pomiędzy szkołami, instytucjami kultury,
- wzajemne poznanie się przedsiębiorców z miast partnerskich, budowanie trwałych relacji między nimi, wspólne spotkania i poszukiwanie możliwych form współpracy,
- budowanie trwałych i bezpośrednich więzi pomiędzy stowarzyszeniami i fundacjami z miast partnerskich, w tym wspieranie wspólnych projektów partnerskich realizowanych przez organizacje nieformalne z miast partnerskich ze środków budżetowych miast; wspieranie spotkań mieszkańców miast,
- dostępność funduszy zewnętrznych,
- częstsza wymiana młodzieży połączona z projektami o tematyce historycznej i oraz projekty językowe,
- niwelacja bariery językowej,
- wymiana gospodarcza,
- realizacja cyklicznych wspólnych przedsięwzięć,
- określenie wspólnych celów strategicznych w danej dziedzinie,
- chęć współpracy, która przejawia się w przygotowywaniu wspólnych projektów,
- rozwiązania pozwalające na większe wsparcie finansowe stowarzyszeń zamierzających realizować współpracę zagraniczną
- programy typu Twin Town, Europa dla Obywateli,
- zwiększenie finansowania współpracy międzynarodowej na poziomie Komisji Europejskiej
- wspólne projekty dotyczące organizacji imprez kulturalnych, turystycznych i rekreacyjno – sportowych; np. jedno przedsięwzięcie organizowane w tym samym czasie w Inowrocławiu i w Bad Oeynhausen, z udziałem przedstawicieli miasta partnerskiego i towarzyszącej temu promocji. W ten sposób osiągnięto nie tylko wzrost świadomości mieszkańców, iż uczestniczymy w partnerskim programie międzynarodowym, ale również spodziewać można się wzrostu zainteresowania naszymi produktami turystycznymi u zagranicznego odbiorcy.
- zwiększenie zaangażowania różnych grup mieszkańców, organizacji i instytucji, w oparciu o konkretne dziedziny aktywności społecznej

Podkreślić należy, że każda z powyższych propozycji jest niezmiernie istotna dla dalszych prac nad stworzeniem modelu samorządowej współpracy międzynarodowej. Zaangażowanie jednostek samorządowych przy wypełnianiu przedstawionej im ankiety, wskazuje, że istnieje wśród nich realna potrzeba zmiany wizerunku tejże współpracy.

2.3. Podsumowanie

Przeprowadzone badania ankietowe zorientowane były na aspekty dotyczące realizacji współpracy międzynarodowej przez miasta polskie. Założona metodologia badawcza, nie przewidywała poddania badaniom wszystkich miast polskich. Wybrana została grupa miast, spełniających określone kryteria i reprezentujące wszystkie województwa.

Uzyskane wyniki z przeprowadzonych badań, ukazują różnorodność zagadnień, które wymagają poprawy w procesie realizowania współpracy międzynarodowej. Zagadnień, które są ważne i atrakcyjne, z jednej strony dla samorządów miejskich, z drugiej zaś dla państwa polskiego. Zmieniające się bowiem otoczenie polityczno-gospodarcze Polski, wpływa na zwiększenie roli i znaczenia tak zwanej dyplomacji samorządowej.

Rola dyplomacji samorządowej będzie wzrastała z uwagi na nieuchronny proces decentralizacji polityki zagranicznej państwa. Przemiany zachodzące zarówno na obszarze Unii Europejskiej jak i w jej bliskim i dalszym otoczeniu predestynują do zwiększenia działań w obszarze dyplomacji samorządowej. Samorządy miejskie państw członkowskich Unii Europejskiej mogą z kolei korzystać z nowo wykreowanej unijnej polityki miejskiej, która przypisuje miastom specjalną rolę. Procesy integracyjne między miastami z różnych państw a dążące do nie tylko wspólnych działań kulturalnych ale także gospodarczych, stają się fundamentem nowoczesnej dyplomacji.

Rozdział III Rekomendacje i wnioski końcowe do realizowania współpracy międzynarodowej przez miasta polskie

Działania jednostek samorządu terytorialnego w aspekcie realizowania współpracy międzynarodowej stanowią ważny składnik oddziaływania na środowisko międzynarodowe. Wstąpienie Polski w struktury Unii Europejskiej pozwala polskim samorządom na korzystanie z różnorodnych form pomocy finansowej, dzięki której mogą efektywniej działać na obszarze międzynarodowym. Dzięki prowadzonej współpracy międzynarodowej przez jednostki samorządowe polski rząd ma pośredni wpływ na współtworzenie środowiska międzynarodowego, za pośrednictwem dyplomacji samorządowej.

Dyplomacja samorządowa wpływa na kreowanie wizerunku Polski poza granicami kraju. Współpraca międzynarodowa, której głównymi realizatorami są jednostki samorządowe wpływa na rozwój lokalnych społeczności. W przypadku działań na obszarach przygranicznych, dyplomacja samorządowa

oddziaływanie na obywateli państwa sąsiadującego, tworzących specyficzną kulturą małą ojczyznę, mającą wspólną historię i tradycję.

W szczególności dyplomacja samorządowa może odnosić sukcesy w przypadku realizowania jej przez samorządy miejskie. Rozwój procesów sieciowania miast partnerskich a także ich wieloletnie relacje sprawiają, iż w sposób idealny są to narzędzia do wykorzystania w formie przekazników polskiej polityki zagranicznej. Podkreślić należy, że mówiąc o polskiej polityce zagranicznej musimy pamiętać, iż musi ona uwzględniać specyficzne relacje zachodzące na obszarach przygranicznych oraz w dużych skupiskach polonijnych. W przypadku „oziębienia” stosunków dyplomatycznych między dwoma państwami, nie należy zapominać, iż mieszkańcy rejonów przygranicznych często żyją we własnej „małej ojczyźnie” i ich relacje międzyludzkie nie reagują gwałtownie na zmiany krajowych nurtów polityki.

Funkcjonowanie na arenie międzynarodowej jednostek samorządowych wpisuje się także w proces budowania nowej jakości w stosunkach międzynarodowych. Stosunkach znacznie bardziej opartych na więziach między społeczeństwami, społecznościami lokalnymi regionalnymi oraz między poszczególnymi obywatelami i członkami społeczeństw obywatelskich. Dzięki tej aktywności stosunki międzyludzkie stają się mniej sformalizowane. Powstają realne możliwości bezpośredniego kontaktowania się, poznawania, zaprzyjaźniania oraz przełamywania osadzonych w nacjonalizmie stereotypów przez obywateli różnych państw⁴⁴.

Zagadnienie współpracy międzynarodowej jednostek samorządowych nie jest głównym zadaniem samorządów wynikającym z dyspozycji ustawowych, dlatego też bardzo często sprawy z nią związane „znikają” w codziennej realizacji zadań podstawowych. Także stosunek administracji rządowej, realizującej zadania z zakresu polityki zagranicznej bardzo często jest ograniczony do weryfikacji podpisywanych umów międzynarodowych. Obserwowalny wydaje się brak działań inicjujących współpracę, rozwijających ją oraz wspomagających samorządy w tym obszarze.

Przeprowadzone badania potwierdzają brak wzajemnych relacji między samorządami miejskimi a podmiotami odpowiedzialnymi za realizację polityki zagranicznej. Dużą pomocą w dziedzinie upowszechnienia współpracy międzynarodowej samorządów miejskich byłoby stworzenie wspólnego obszaru działania jednostek samorządowych z administracją rządową. Ważnym czynnikiem będzie umiejętne wykorzystanie przeprowadzonych wyników badań i wkomponowanie w całościowy system.

Wnioski płynące z dokonanej analizy realizowanej współpracy międzynarodowej miast polskich, uprawniają do proponowania licznych rekomendacji i wyciągnięcia wniosków końcowych, które zwiększyłyby efektywność działań podejmowanych w obszarze modelu współpracy międzynarodowej miast polskich.

Przedstawimy teraz najważniejsze wnioski końcowe z przeprowadzonego badania:

1. 89% ankietowanych samorządów miejskich uważa, że promocja miasta jest najważniejszym i ważnym celem przy podejmowaniu współpracy międzynarodowej. Oznacza to, że nawiązując współpracę międzynarodową miasta przede wszystkim pragną wypromowania swojego wizerunku w zależności od własnych możliwości i zasobów np. jako miasto turystyczne, miasto przyjazne dla inwestorów, miasto, przyjazne dla studentów, czy też miasto posiadające zabytki historyczne. Jest to ważny wskaźnik albowiem promując siebie, miasta promują także Polskę poza granicami kraju, co można wykorzystać do szerokiej kampanii promującej Polskę;
2. 91% ankietowanych samorządów miejskich uważa, że wykorzystanie dobrych praktyk jest najważniejszym i ważnym celem przy podejmowaniu współpracy międzynarodowej. Wykorzystywanie funkcjonujących już rozwiązań jak też możliwość ich zastosowania w podobnych okolicznościach jest istotnym imperatywem do korzystania z doświadczeń współpracy międzynarodowej. Z przeprowadzonego badania wynika, że istnieje konieczność stałego i sprawnego procesu wymiany dobrych praktyk pomiędzy samorządami miejskimi;
3. 71% ankietowanych samorządów wskazało, że umowa dwustronna jest najważniejszym narzędziem do zawiązania formalnej współpracy międzynarodowej. Wynika to zapewne z popularności tej formy prawnej, jak również prostego procesu związanego z podpisywaniem tego typu umowy;
4. 51% ankietowanych samorządów wskazało, że przynależność do sieci/związku jako podstawy do nawiązania współpracy międzynarodowej jest dla nich mało i najmniej istotne. Być może wynika to z faktu, iż proces sieciowania podmiotów samorządowych w obszarze współpracy międzynarodowej nie jest rozwinięty w sposób szeroki dla wszystkich samorządów. Wydaje się, że proces ten będzie ulegał dynamicznemu rozwojowi w najbliższej przyszłości;
5. 77% ankietowanych samorządów wskazało, że nie posiada odrębnego dokumentu strategicznego odnoszącego się do realizowanej przez nich współpracy międzynarodowej. Wynik tego badania wskazuje na konieczność strategicznego uporządkowania kierunków prowadzonej współpracy międzynarodowej przez samorządy. Posiadanie takich dokumentów jest niezbędne przy określeniu celów realizowanej współpracy międzynarodowej m.in. w obszarze wymiany studenckiej, rozwoju przedsiębiorczości, turystyki;
6. krajami najbardziej atrakcyjnymi z których pochodzą miasta partnerskie miast polskich są Niemcy i Ukraina. Wynika to przede wszystkim z atrakcyjności kierunku niemieckiego współpracy z początków lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku oraz zwiększonych kontaktów z miastami ukraińskimi w ostatnim dziesięcioleciu;
7. ważnym kierunkiem współpracy międzynarodowej miast polskich stają się Chiny. Rozwijanie współpracy polsko-chińskiej pomiędzy samorządami miejskimi będzie miało zapewne wpływ na rozwój gospodarczych inwestycji.

⁴⁴ S. Faliński, Ewolucja efektywności międzynarodowej polskich samorządów terytorialnych i prawne uwarunkowania tego procesu, w: Prawne problemy samorządu terytorialnego z perspektywy 25 lecia jego funkcjonowania, (red.) B. Jaworska-Dębska, R. Budzisz, Warszawa 2016, s. 647, za: B. Barbera, Gdyby burmistrzowie rządili światem. Dysfunkcyjne kraje, rozkwitające miasta, Warszawa 2014.

Dlatego też koniecznym wydaje się udzielenie wsparcia ze strony Ministerstwa Spraw Zagranicznych dla miast, które chcą rozwijać swoją współpracę międzynarodową w kierunku chińskim;

8. 89% ankietowanych samorządów uważa dziedzinę kultury i dziedzictwa narodowego jako najważniejszą i ważną w ramach realizowanej współpracy międzynarodowej. Zagadnienia związane z kulturą i ochroną dziedzictwa narodowego w relacjach międzynarodowych pomiędzy samorządami miejskimi są wymiernym wskaźnikiem tej współpracy albowiem wpływają na bliskie relacje międzyosobowe;
9. 85% ankietowanych samorządów uważa dziedzinę turystyki jako najważniejszą i ważną w ramach realizowanej współpracy międzynarodowej. Turystyka jest jednym z imperatywów rozwoju gospodarczego, który może przyczynić się do zwiększonego rozwoju danego miasta czy też regionu. Dlatego też rozwój współpracy międzynarodowej miast polskich winien być wspierany przez administrację rządową jako element szeroko przygotowanej strategii promocji turystycznej naszego kraju;
10. 65% ankietowanych samorządów uważa dziedzinę gospodarki jako najważniejszą i ważną w ramach realizowanej współpracy międzynarodowej. Wykorzystywanie współpracy międzynarodowej przez samorządy miejskie do rozwoju gospodarczego winno odbywać się przy wsparciu państwa, zgodnie ze strategią rozwoju kraju;
11. dla zdecydowanej większości samorządów obszar geograficzny to najważniejsze kryterium doboru miast partnerskich. Wynika to przede wszystkim z faktu, że największą współpracę międzynarodową polskie miasta realizują z miastami państw sąsiadujących z Polską;
12. 78% ankietowanych samorządów dobrze i bardzo dobrze ocenia efektywność współpracy międzynarodowej realizowanej przez reprezentowane przez nich jednostki samorządowe. Oznacza to, że $\frac{3}{4}$ ankietowanych samorządów pozytywnie odnosi się do realizowanej przez siebie współpracy międzynarodowej, widząc jej efekty;
13. 83 % ankietowanych samorządów dobrze i bardzo dobrze ocenia trwałość współpracy z partnerami. To oznacza, że ankietowane samorządy miejskie, które realizują współpracę międzynarodową z miastami partnerskimi, rozwijają ją w okresie wieloletnim, tworząc długofalowe relacje partnerskie;
14. 73% ankietowanych samorządów pozytywnie ocenia wpływ współpracy międzynarodowej na jakość realizowanych projektów. Oznacza to, że realizując w ramach współpracy międzynarodowej projekty, ankietowane samorządy dochowują najwyższej staranności aby ich jakość była odpowiednia;
15. 58% ankietowanych samorządów pozytywnie odbiera wykorzystanie dobrych praktyk do realizacji zadań własnych. Wynik tego badania wskazuje na konieczność zwiększenia działań w zakresie promocji wykorzystywania dobrych praktyk przez jednostki samorządowe;
16. 64% ankietowanych samorządów stwierdziło, że brak środków finansowych jest barierą w rozwijaniu współpracy międzynarodowej. Wynik tego badania wskazuje, że środki finansowe są najważniejszym elementem wpły-

wającym na realizowanie i rozwój współpracy międzynarodowej miast polskich. Konieczne wydaje się wsparcie finansowe jednostek samorządowych (w tym samorządów miejskich) ze strony państwa, które efektywnie realizują zadania współpracy międzynarodowej, częściowo wspierając w ten sposób politykę zagraniczną państwa;

17. 52% ankietowanych samorządów stwierdziło, że trudności w uzyskaniu środków zewnętrznych są barierą w rozwijaniu współpracy międzynarodowej. Konieczne staje się uruchomienie instrumentów wsparcia dla samorządów miejskich, dzięki którym samorządy będą mogły efektywniej starać się o pozyskiwanie środków zewnętrznych. Podkreślić należy, że zwłaszcza dotyczy to mniejszych miast;
18. 54% ankietowanych samorządów nie bierze udziału w programach Transgranicznych. Wynik tego badania wskazuje, że z jednej strony część ankietowanych miast z uwagi na położenie geograficzne nie ma możliwości aplikowania o środki w ramach współpracy transgranicznej. Z drugiej strony część ankietowanych samorządów z różnych powodów nie bierze udziału w tych programach, stąd należałoby wypracować narzędzia aktywizujące samorządy do udziału w programach transgranicznych;
19. 63% ankietowanych samorządów nie bierze udziału w programach transnarodowych. W tym przypadku każdy samorząd miejski z terytorium Polski może występować w tego typu programach, stąd niski poziom wynika zapewne z braku aktywności samorządów w projektach transnarodowych.
20. 77% ankietowanych samorządów nie korzysta ze wsparcia Ministerstwa Spraw Zagranicznych przy realizacji współpracy międzynarodowej. Wynik ten wskazuje na jedną, bardzo istotną właściwość – praktycznie nie funkcjonuje trwała współpraca na linii Ministerstwo Spraw Zagranicznych a polskie samorządy.

Przedstawione powyżej wnioski winny stanowić podstawę do przeprowadzenia konkretnych zmian w obszarze realizowania współpracy międzynarodowej przez samorządy miejskie. Oczywiście wnioski te dotyczą specyficznego obszaru podmiotowego jakim są miasta. Podkreślić jednak należy, że zmiany powinny dotyczyć wszystkich szczebli jednostek samorządowych.

Przed wskazaniem szczegółowych rekomendacji strategicznych wydaje się konieczne postawienie dwóch diagnoz, dotyczących przyszłości realizowania współpracy międzynarodowej miast polskich.

Po pierwsze, konieczne jest opracowanie kompleksowego samorządowego modelu współpracy międzynarodowej. Modelem, który będzie obejmował różne aspekty samorządowej współpracy międzynarodowej m.in. współpracę realizowaną przez samorządy gminne powiatowe i województwa; współpracę realizowaną przez samorządy miejskie; współpracę transgraniczną, współpracę transnarodową; współpracę w kluczowych obszarach wynikających z badań tj. kultura i dziedzictwo narodowe, turystyka i gospodarka; współpraca w ramach euroregionów itp. Jednym z najważniejszych wyzwań stojących przy konstruowaniu niniejszego modelu jest wypracowanie zasad współdziałania administracji rządowej z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie inicjatyw

współpracy międzynarodowej. W chwili obecnej nie funkcjonują żadne stałe mechanizmy współpracy pomiędzy Ministerstwem Spraw Zagranicznych a jednostkami samorządu terytorialnego. Obowiązujące przepisy prawne odnoszące się do możliwości prowadzenia współpracy międzynarodowej przez jednostki samorządu terytorialnego są wystarczające, konieczne jest zaś doprecyzowanie roli tych jednostek w polityce zagranicznej kraju. Administracja rządowa winna szukać nowych modeli współpracy, koordynujących działania w obszarze międzynarodowym.

Po drugie, istotnym zadaniem jest wykorzystanie współpracy międzysektorowej w procesie realizowania polityki zagranicznej w Polsce. Przemiany, które wydarzyły się w Polsce a także w jej otoczeniu gospodarczym i politycznym od 1989 roku sprawiają, że należy mówić o konieczności decentralizacji krajowej polityki zagranicznej. Decentralizacja ta powinna polegać na włączeniu współpracy międzysektorowej w proces kreowania i realizowania polityki zagranicznej. Oprócz jednostek samorządowych, szeroko pojętą współpracą międzynarodową zajmują się uniwersytety i szkoły wyższe, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy. Samorządy miejskie realizując swoje zadania współdziałają z szerokim katalogiem podmiotów sektora pozarządowego i gospodarczego. Bardzo często podejmują wspólne inicjatywy o zasięgu międzynarodowym. Skoordynowanie tych działań przyniesie większą efektywność zarówno dla jednostek samorządowych, innych podmiotów a także dla polskiej racji stanu.

Powyżej sformułowane diagnozy kompleksowo odnoszą się do współpracy międzynarodowej realizowanej przez jednostki samorządu terytorialnego i inne podmioty. Przeprowadzone badania dotyczące realizacji współpracy międzynarodowej miast polskich predestynują do przedstawienia takich postulatów oraz bardziej szczegółowych rekomendacji. Rekomendacje posłużyć mają usprawnieniu realizowania współpracy międzynarodowej przez samorządy miejskie ale także wpłynąć na zmianę sposobu realizowania polityki zagranicznej z wykorzystaniem dyplomacji samorządowej.

Pierwszą rekomendacją jest w odniesieniu do dwóch wskazanych powyżej diagnoz przygotowanie modelu samorządowej współpracy międzynarodowej. Model ten oparty powinien być na innowacyjnym wykorzystaniu współpracy międzysektorowej w tym zakresie a także na usprawnieniu kanałów informacyjnych między administracją rządową a samorządową. Dlatego też w naszym przekonaniu struktura organizacyjna modelu powinna objąć proces decentralizacji polityki zagranicznej państwa.

Przede wszystkim konieczne jest zdecydowany wzrost zaangażowania Ministerstwa Spraw Zagranicznych w kontaktach z jednostkami samorządu terytorialnego. Jak wynika z przeprowadzonych badań aż 77% ankietowanych samorządów miejskich nie korzysta ze współpracy z powyższym ministerstwem. Oznacza to, że po pierwsze, jednostki te realizując współpracę międzynarodową nie wykorzystują dodatkowych możliwości, które mogłoby im zaoferować Ministerstwo Spraw Zagranicznych (np. wsparcie placówek dyplomatycznych i konsularnych). Po drugie, jednostki samorządowe nie mają wsparcia w zakresie poszukiwania partnerów, wspierania priorytetów polityki zagranicznej kraju oraz wsparcia w obszarze pozyskiwania środków finansowych na realizowa-

nie zadań z zakresu współpracy międzynarodowej. Wydaje się koniecznym stworzenie w Ministerstwie Spraw Zagranicznych wyspecjalizowanej komórki/departamentu mającego w swoich kompetencjach wspieranie współpracy międzynarodowej realizowanej przez jednostki samorządu terytorialnego w tym samorządy miejskie. W ramach przypisanych kompetencji nowo utworzony podmiot miałby także za zadanie wspieranie jednostek samorządowych w kontaktowaniu ich z placówkami dyplomatycznymi i konsularnymi w zakresie oczekiwanej pomocy. Nowo utworzony departament byłby ośrodkiem koordynującym samorządową współpracę międzynarodową na poziomie centralnym. Konieczne jest jednak także przeprowadzenie procesu decentralizacyjnego w tym obszarze.

Dlatego też jednym z głównych składników modelu samorządowej współpracy międzynarodowej jest stworzenie regionalnych ośrodków dyplomacji samorządowej funkcjonujących w ramach struktury organizacyjnej urzędów wojewódzkich. Zgodnie z przepisami prawa wojewoda, odpowiada za wykonywanie polityki Rady Ministrów w województwie, w tym zapewnia współdziałanie wszystkich organów administracji rządowej i samorządowej działających w województwie. Ponadto wojewoda współdziała z właściwymi organami innych państw oraz międzynarodowych organizacji rządowych i pozarządowych, na zasadach określonych przez ministra właściwego do spraw zagranicznych. Stworzenie tego typu ośrodka w ramach struktury organizacyjnej urzędów wojewódzkich w wymierny sposób ułatwiłoby proces konsultacji i wspierania jednostek samorządowych przez administrację rządową w kwestii nawiązywania i realizowania współpracy międzynarodowej.

Do podstawowych zadań ośrodka należałyby:

1. wspieranie realizowania zadań z zakresu współpracy międzynarodowej przez jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa:
 - a. pomoc w nawiązywaniu kontaktów z placówkami dyplomatycznymi,
 - b. pomoc w nawiązywaniu kontaktów z instytucjami polskimi za granicą,
 - c. organizowanie szkoleń językowych,
 - d. udzielanie pomocy merytorycznej w aplikowaniu o fundusze zewnętrzne,
 - e. udzielanie pomocy w nawiązywaniu kontaktów gospodarczych poza Polską,
2. wspieranie sektora gospodarczego w regionie w rozwijaniu promocji gospodarczej,
3. wspieranie szkolnictwa wyższego w regionie w zakresie prowadzenia współpracy międzynarodowej,
4. realizowanie działań z zakresu promocji polskiej polityki zagranicznej w formie konferencji, sympozjów, wykładów otwartych.

Drugą rekomendacją jest dokonanie zmiany modelu funkcjonowania regionalnych ośrodków współpracy międzynarodowej. W chwili obecnej ośrodki te prowadzone są przez organizacje pozarządowe, bardzo często nie mające doświadczenia w realizowaniu zadań z obszaru współpracy międzynarodowej, nie stanowiących realnego wsparcia dla tych jednostek samorządowych, które chcą aktywnie dzia-

łać na rynku międzynarodowym. Rekomendacja ta łączy się z rekomendacją pierwszą. Stanowiłoby to istotne wzmocnienie instytucjonalne i merytoryczne działań w obszarze samorządowej współpracy międzynarodowej.

Trzecią rekomendacją jest innowacyjne wykorzystanie współpracy międzysektorowej w realizowaniu współpracy międzynarodowej. W ostatnich latach coraz więcej podmiotów z sektora organizacji pozarządowych działa na arenie międzynarodowej. Szczególnie łatwe do zaobserwowania jest to w ramach współpracy transgranicznej. Bardzo często organizacje pozarządowe realizują projekty w partnerstwie z jednostkami samorządowymi. Z drugiej strony również przedstawiciele sektora gospodarczego aktywnie funkcjonują na rynku międzynarodowym, realizując wspólne projekty z jednostkami samorządowymi i organizacjami pozarządowymi. Skupienie wyżej wymienionych podmiotów wokół regionalnego ośrodka współpracy międzynarodowej stworzyłoby możliwość wspólnej wymiany dobrych praktyk, doświadczeń i wspólnych działań na przyszłość. Przedstawiciele różnych sektorów mieliby możliwość nawiązywania realnych kontaktów m.in. szukając partnerów do wspólnych projektów.

Kolejną rekomendacją jest obowiązek przygotowania strategii rozwoju współpracy międzynarodowej przez samorządy miejskie. W chwili obecnej na podstawie ustawy o samorządzie województwa, sejmik województwa uchwala – Priorytety współpracy zagranicznej województwa, określające główne cele współpracy zagranicznej, priorytety geograficzne przyszłej współpracy oraz zamierzenia co do przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń regionalnych. Pozostałe ustawy samorządowe (o samorządzie powiatowym oraz o samorządzie gminnym) nie zawierają obowiązku posiadania tego typu dokumentu. Z przeprowadzonego badania okazało się, że 77% ankietowanych samorządów miejskich nie posiada odrębnego dokumentu strategicznego odnoszącego się do współpracy międzynarodowej. Posiadanie przez jednostkę samorządową niniejszego dokumentu pozwala na prawidłowe opracowanie zadań i wyzwań w ramach prowadzonej współpracy międzynarodowej. Strategia może pozwolić na kompleksowy rozwój jednostki samorządowej poprzez określenie w niej zadań z zakresu promocji gospodarczej, rozwoju turystyki, pozyskiwania inwestorów czy też pozyskiwania studentów zagranicznych. Jednocześnie posiadane strategie winny być kompatybilne z priorytetami polskiej polityki zagranicznej. Stałyby się także elementem decentralizacji polityki zagranicznej.

Następną rekomendacją jest przygotowanie kompleksowego planu promocji Polski za pośrednictwem samorządów miejskich realizujących współpracę międzynarodową. Niektóre z miast polskich są rozpoznawalne na całym świecie, niektóre w Europie a niektóre czekają na „swoją szansę”. Każde z miast podejmuje działania promujące w różnych aspektach. Promując siebie, jednocześnie promują Polskę, dlatego też działania te winny być skorelowane tak aby Ministerstwo Spraw Zagranicznych mogło wesprzeć jednostki samorządowe w tych działaniach. Formą wsparcia mogłoby być np. wsparcie określonej placówki dyplomatycznej.

Przygotowanie ogólnopolskiego kodeksu/bazy dobrych praktyk samorządów miejskich, uwzględniającego dobre praktyki krajowych samorządów ale także i ich zagranicznych

miast partnerskich to rekomendacja, która nie powinna być uzasadniana. Realizując współpracę międzynarodową nieco ponad połowa wykorzystuje dobre praktyki. Stworzenie bazy dobrych praktyk pozwoliłoby na zwiększenie roli realizowanej współpracy międzynarodowej i zarazem przyniosłoby dodatkowe efekty dla samorządów miejskich. Jednym z elementów tej rekomendacji jest postulat stworzenia Forum Miast Partnerskich. Forum było miejsce wymiany doświadczeń, nawiązywania kontaktów (w tym poszukiwaniu nowych miast partnerskich) a także miejsce poszukiwania partnerów do realizacji wspólnych projektów). Stworzenie bazy dobrych praktyk wraz z Forum Miast Partnerskich odbywałoby się w ramach specjalnie przygotowanej platformy cyfrowej.

Przygotowanie koncepcji dotyczącej założenia sieci miast realizujących współpracę międzynarodową z uwagi na fakt zamieszkiwania ich przez skupiska polonijne to rekomendacja, która ma podwójny cel. Po pierwsze, obowiązkiem każdego kraju jest dbanie o obywateli, którzy z różnych przyczyn zamieszkują poza jego granicami. Bardzo często działania skierowane na wsparcie Polonii w ostatnich latach były niewystarczające. Stworzenie sieci współpracy miast polskich z miastami z innych krajów, w których to miastach są skupiska polonijne byłoby czynnikiem wzmacniającym te środowiska. Dzięki tym działaniom, Polonia otrzymałaby dodatkowe wsparcie poprzez bliższy kontakt z krajem. Kontakt ten zapewniłoby działania współpracujących miast z zakresu kultury, turystyki czy też szkolnictwa. Po drugie, miasta polskie zyskałyby promocyjnie, albowiem przedstawiciele Polonii, mogliby odwiedzać miasta partnerskie, turystycznie lub gospodarczo, a także w celach edukacyjnych.

Kolejną rekomendacją jest przygotowanie strategii promowania studiowania w Polsce. Bardzo często miastami partnerskimi są miasta uniwersyteckie. Jednakże rzadko zdarza się aby współpraca między miastami przekładała się na współpracę uniwersytetów (np. poprzez wymianę studentów lub prowadzenie wspólnego kierunku studiów). Podobnie jeżeli chodzi o miasta nie mające statusu uniwersyteckiego ale mogących zachęcać poprzez swoje miasta partnerskie do studiowania w stolicy regionu do którego należą. Rozwijająca się internacjonalizacja studiów, nieuchronnie wpłynie na zmianę polityki w tym zakresie. Już dziś bardzo wiele miast europejskich, promuje się jako miasto atrakcyjne dla studentów. Miasto atrakcyjne dla studentów to miasto w którym dobrze się studiuje ale i jest możliwość znalezienia pracy. Dlatego też należałoby wykorzystać relacje międzynarodowe miast polskich do promowania studiowania w naszym kraju.

Stworzenie e-bazy informacyjnej z obszaru gospodarczo-inwestycyjnego z uwzględnieniem miast partnerskich to rekomendacja, która w wymierny sposób przyczynić się może do rozwoju gospodarczego miast. W e-bazie znajdowałyby się oferty inwestycyjne, podmiotów gospodarczych mających swoje siedziby w miastach partnerskich miast polskich, które zainteresowane byłyby współpracą handlową. E-baza stałaby się forum wymiany informacji i doświadczeń. Samorządy miejskie mogłyby wspierać przedsiębiorców z własnego miasta chcących rozwijać biznes w miastach partnerskich poprzez pomoc w nawiązywaniu kontaktów.

Realizowanie zadań z obszaru kultury i dziedzictwa narodowego to jeden z głównych celów podejmowania współpracy międzynarodowej przez samorządy miejskie.

Zakończenie

Celem przeprowadzonych badań było zbadanie stanu realizowanej współpracy międzynarodowej przez samorządy miejskie. Osiągnięte wyniki pozwoliły na poznanie percepcji czynników które mają istotny wpływ na poziom wiedzy i funkcjonowania administracji samorządowej w zakresie współpracy międzynarodowej.

Ponadto przeprowadzone badania wskazały czynniki które mają wpływ na niski poziom współdziałania administracji rządowej i samorządowej przy realizacji zadań z zakresu współpracy międzynarodowej. Zostały zdobyte narzędzia ukazujące największe problemy i oczekiwania w zakresie realizacji zadań z zakresu współpracy międzynarodowej oraz procesu rozwoju współpracy międzysektorowej w tym zakresie.

Tworzenie nowych form współpracy uzależnione jest od poziomu aktywności społecznej w sferze publicznej, szczególnie jeśli chodzi o uczestnictwo w inicjatywach wspólnych. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 przez kapitał społeczny należy rozumieć wynikającą z zaufania oraz obowiązujących norm i wzorów postępowania, zdolność do mobilizacji i łączenia zasobów, która sprzyja kreatywności oraz wzmacnia wolę współpracy i porozumienia w osiąganiu wspólnych celów⁴⁵.

Według niektórych przedstawicieli doktryny zajmujących się aspektami partnerstwa, rozwój tej formy współpracy wynika z postępujących procesów globalizacji, które oznaczają proces łączenia w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego globalizacji z lokalnością na przykład poprzez rosnące znaczenie lokalnych społeczności w procesach integracyjnych⁴⁶.

Podsumowując można stwierdzić, że przeprowadzone badania są diagnozą realizowania współpracy międzynarodowej samorządów miejskich w Polsce. Diagnoza ta wykazała liczne obszary, których wzmocnienie a także naprawienie jest niezbędne aby prowadzona współpraca międzynarodowa przynosiła jak największe efekty.

Bibliografia

1. Baran A., Prawne i społeczne uwarunkowania współpracy transgranicznej na przykładzie Euroregionu Niemen, w: Euroregiony wschodniego pogranicza-założenia i osiągnięcia, red. A. Stasiak, Białystok 2002;
2. Bukowski A., Model autonomii lokalnej w Europie, Forum Europejskie, 2010;
3. Ciamaga L., Polityka regionalna, w: Unia Europejska,

red. L. Ciamaga, E. Latoszek, K. Michalowska-Gorywoda, L. Oręziak, E. Teichmann, Warszawa 1997;

4. Cieślak R., Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej, w: Jednostki samorządu terytorialnego jako beneficjenci środków europejskich, (red.) E. Kornberger-Sokołowska, R. Cieślak, J. Zdanukiewicz, LEX 2010;
5. Czarnow S., Niektóre aspekty prawne współpracy transgranicznej i euroregionów, Państwo i Prawo, nr 10/1997;
6. Drażba M., Hryniewiecka W., Partnerstwo transgraniczne jako forma współpracy transgranicznej, w: Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne, red. M. Perkowski, Białystok 2010;
7. Dumała H., Rodzaje i formy struktur współpracy międzyterytorialnej w Europie (w:) Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych. Europa bez granic – nowa jakość przestrzeni, praca zbior. pod red. S. Dołbłasz, A. Raczyk, Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, nr 4, Wrocław 2008;
8. Faliński S., Ewolucja efektywności międzynarodowej polskich samorządów terytorialnych i prawne uwarunkowania tego procesu, w: Prawne problemy samorządu terytorialnego z perspektywy 25 lecia jego funkcjonowania, (red.) B. Jaworska-Dębska, R. Budzisz, Warszawa 2016;
9. Furmankiewicz M.: Polskie samorządy gminne w organizacjach międzynarodowych, w: Człowiek, region, państwo w procesach globalizacji, regionalizacji oraz integracji, (red.) G. Rdzanek, E. Stadtmuller, Wrocław 2004;
10. Gałuszka K., Rola współpracy transgranicznej w strategii rozwoju regionu na przykładzie województwa śląskiego i euroregionu Beskidy, w: Współpraca transgraniczna a rozwój regionalny, red. K. Gomółka, Warszawa 2006;
11. Izdebski H., Samorząd terytorialny. Podstawy ustroju i działalności, Warszawa 2011;
12. Jaśkiewicz J., Komentarz do art.28(a) ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w: Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Komentarz, LEX 2014;
13. Lemańska J., Koncepcja samorządu województwa na tle porównawczym, Kraków 2006;
14. Malendowski W., Szczepaniak M., Rola euroregionów w procesie integracji europejskiej, w: Euroregiony mosty do Europy bez granic, Warszawa 2000;
15. Różycki S., Idea euro regionalizacji i jej ocena na przykładzie badań ankietowych w Euroregionie Nysa, Liberec 1995;
16. Sidjanski D., These reforms Gould bring the EU closer to its citizens, w: Should the EU be redesigned?, Philip Morris Institute Discussion Paper Nr 16, Bruksela 1999;
17. Skorupska A.: Współpraca międzynarodowa samorządu gminnego na podstawie badań, w: A. Współpraca międzynarodowa samorządu gminnego, (red.) A. Skorupska, Warszawa 2005;
18. Słodowa-Helpa M., Partnerstwo jako recepta na sukces wspólnot lokalnych w wykorzystywaniu atutów globalizacji – nowe możliwości w kleszczach starych barier, nie tylko biurokracji, w: Partnerstwa w sferze publicznej, (red.) A. Kołomycew, B. Kotarba, Warszawa 2014;
19. Supernat J., Koncepcja sieci organów administracji publicznej, w: Koncepcja systemu prawa administracyjnego, red. J. Zimmermann, Warszawa 2007;

⁴⁵ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, przyjęta przez Radę Ministrów w 2013r., s. 37.

⁴⁶ M. Słodowa-Helpa, *Partnerstwo jako recepta na sukces wspólnot lokalnych w wykorzystywaniu atutów globalizacji – nowe możliwości w kleszczach starych barier, nie tylko biurokracji*, w: *Partnerstwa w sferze publicznej*, (red.) A. Kołomycew, B. Kotarba, Warszawa 2014, s. 55.

20. Supernat J., *Administracja publiczna - obywatel, społeczeństwo, państwo*, (red.) A. M. Sosnowski, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania „Copernicus” we Wrocławiu, Wrocław 2006;
21. Swianiewicz P., *Kontakty międzynarodowe samorządów*, Samorząd Terytorialny nr 10/2005;
22. Szewc T., *Status Konwencji Ramowej o Współpracy Transgranicznej w polskim prawie*, Samorząd Terytorialny 2007, nr 6, poz. 37;
23. Szewczak M., *Administrowanie rozwojem regionalnym w systemie prawa administracyjnego*, Lublin 2013,
24. Zięba-Załucka H., *Współpraca międzynarodowa samorządów*, Samorząd Terytorialny, nr 1/2008;
25. Europejska konwencja ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980r., Dz. U. z 1993r., Nr 61, poz. 287;
26. Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, podpisany 13 grudnia 2007r. w Lizbonie, Dz. Urz. WE seria C, nr 306;
27. Europejska Karta Samorządu Terytorialnego, 18 październik 1985r., Dz. U. 1994, nr 124, poz. 607;
28. Rozporządzenie WE 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej, Dz. Urz. UE, 210/19, 2006;
29. Ustawa z dnia 7 listopada 2008r. o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej, Dz. U. Nr 218, poz. 1390.
30. Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym, Dz. U. z 2001r., nr 142, poz. 1591 z późn. zm.
31. Ustawa z dnia 15 września 2000r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych, Dz. U. Nr 91, poz. 1009 z późn. zm.

Załącznik

Ankieta realizowana na zlecenie Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego

Kwestionariusz ankiety został stworzony na potrzebę przeprowadzenia badań w 100 największych miastach w Polsce, których celem jest ocena aktywności i efektywności działań miast polskich realizowanych na arenie międzynarodowej. Ankieta składa się z 16 pytań. W pytaniach zamkniętych należy właściwą odpowiedź zaznaczyć znakiem „X”, dalej w pytaniach otwartych wpisać słownie odpowiedź, natomiast w pytaniach ze skalą odpowiedzi od 1 do 5 (1 najmniej istotna, do 5 najważniejsza) zaznaczyć znakiem „X” właściwy numer odpowiedzi.

Kwestionariusz ankiety w badaniach własnych prowadzonych w 100 największych miastach w Polsce
(ankieta będzie wykorzystywane wyłącznie w celach przygotowania raportu)

Miasto:

Liczba mieszkańców:

- d) miasto powyżej 300 tys. mieszkańców
- e) miasto 100 do 300 tys. mieszkańców
- f) miasto do 100 tys. mieszkańców

Rodzaj:

- a) stolica województwa
- b) miasto na prawach powiatu
- c) inne

Ilość mieszkańców, która ukończyła studia wyższe: %

Liczba zarejestrowanych firm:

ANKIETA DLA PRACOWNIKÓW

1. Proszę określić cele jakie przyświecają władzom miasta przy podejmowaniu współpracy międzynarodowej?
(1 – bardzo niski do 5 – bardzo wysoki):

Promocja miasta	1	2	3	4	5
Wykorzystanie dobrych praktyk	1	2	3	4	5
Możliwość ubiegania się o fundusze unijne	1	2	3	4	5
Wspieranie Polonii	1	2	3	4	5
Inne:	1	2	3	4	5

2. Proszę wskazać podstawy formalne dla podjęcia współpracy międzynarodowej?

Umowa dwustronna	1	2	3	4	5
Przynależność do międzynarodowej organizacji (związku, sieci)	1	2	3	4	5
Umowa partnerska do realizacji projektu	1	2	3	4	5
Inne:	1	2	3	4	5

3. Czy Państwa jednostka posiada odrębny dokument strategiczny lub programowy, który bezpośrednio odnosi się do realizowanej współpracy międzynarodowej?
- TAK, (proszę wymienić jaki.....),
 - NIE.

4. Proszę wskazać jakie są główne kierunki geograficzne współpracy?

-
-
-

5. Proszę określić priorytetowe dziedziny współpracy międzynarodowej realizowanej przez Państwa jednostkę?

Kultura i ochrona dziedzictwa lokalnego	1	2	3	4	5
Turystyka i sport	1	2	3	4	5
Ochrona środowiska	1	2	3	4	5
Gospodarka	1	2	3	4	5
Inne:	1	2	3	4	5

6. Proszę określić kryteria doboru miast partnerskich i innych partnerów.

-
-
-

7. Jak ocenia Pan/i (w skali od 1-5) efektywność współpracy międzynarodowej realizowanej przez Państwa jednostkę?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

8. Jak ocenia Pan/i (w skali od 1-5) trwałość współpracy z partnerami?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

9. Jak ocenia Pan/i (w skali od 1-5) wpływ współpracy międzynarodowej na jakość realizowanych projektów?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

10. Jak ocenia Pan/i (w skali od 1-5) wykorzystanie dobrych praktyk z innych krajów w realizowaniu zadań własnych?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

11. Proszę wskazać najważniejsze bariery w podejmowaniu współpracy międzynarodowej?

Brak środków finansowych	1	2	3	4	5
Trudności w uzyskaniu środków zewnętrznych na wspólne projekty międzynarodowe	1	2	3	4	5
Inne:	1	2	3	4	5

12. Proszę wskazać najważniejsze wyzwania i korzyści płynące ze współpracy międzynarodowej?

Współpraca i promocja gospodarcza	1	2	3	4	5
Rozwój turystyki	1	2	3	4	5
Działania na rzecz ochrony środowiska	1	2	3	4	5

13. Proszę wskazać (w skali od 1-5) w jaki stopniu obecny kryzys bezpieczeństwa w Unii Europejskiej może wpłynąć na poziom współpracy międzynarodowej miast?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

14. Proszę wskazać czy uczestniczą Państwo w programach Transgranicznych lub transnarodowych?

Programy transgraniczne	TAK	NIE
Programy transnarodowe	TAK	NIE
Inne	TAK	NIE

15. Czy realizując współpracę międzynarodową korzystają Państwo ze wsparcia MSZ?

- d. TAK, (proszę wymienić jakiego:)
- e. NIE
- f. Inna odpowiedź:....

16. Jakie rozwiązania wprowadziłby Pan/i do zintensyfikowania współpracy międzynarodowej miast?

Wykaz umów partnerskich realizowanych przez miasta biorące udział w badaniu. Dane zebrane na podstawie materiału badawczego i informacji dostępnych na stronach internetowych badanych samorządów miejskich.

L.p.	Miasto	Miasto partnerskie - umowa
1.	Bydgoszcz	Czerkasy (Ukraina) umowa obustronna, 13 września 2000 r. Hartford, Connecticut, USA, umowa obustronna, 30 września 1996 r. Kragujevac, Serbia, umowa obustronna, 23 lipca 1971 r. Krzemieńczuk (Ukraina), umowa obustronna, 30 czerwca 2004 r. Mannheim (Niemcy), umowa obustronna, 26 listopada 1991 r. Ningbo (Chiny), umowa obustronna, 28 grudnia 2005 r. Patras (Grecja), umowa obustronna, 8 października 2004 r. Pawłodar (Kazachstan), umowa obustronna, 10 kwietnia 1997 r. Perth (Szkocja), umowa obustronna, 9 maja 1998 r. Reggio Emilia (Włochy), umowa obustronna, 12 kwietnia 1962 r. Wilhelmshaven (Niemcy), umowa obustronna, 19 kwietnia 2006 r. Pitesti (Rumunia), umowa obustronna, 22 czerwca 2007 r.
2.	Toruń	Filadelfia (USA, rok podpisania umowy: 1976) Getynga (Niemcy, 1978) Lejda (Holandia, 1988) Hämeenlinna (Finlandia, 1989) Kaliningrad (Federacja Rosyjska, 1995) Czadca (Słowacja, 1996) Swindon (Wielka Brytania, 2003) Łuck (Ukraina, 2008) Novo Mesto (Słowenia, 2009) Guilin (Chiny, 2010)
3.	Włocławek	Umowa z Mohylewem „O nawiązaniu stosunków współpracy” zawarta została 8 grudnia 1995 r. Umowa z Bedford, zatytułowana Porozumienie o współpracy miast bliźniaczych, została zawarta 4 października 1996 r. Memorandum z Izmailem podpisane zostało 2 października 2003 r. Protokół współpracy z francuskim Saint Avold zaakceptowany został 27 września 2003 r.
4.	Szczecinek	Bergen op Zoom (Holandia) Neustrelitz (RFN) Noyelles sous Lens Söderhamn
5.	Grudziądz	Gütersloh w Niemczech - współpraca od września 1989 r. Falun w Szwecji - współpraca od maja 1991 r. Czerniachowsk w obwodzie kaliningradzkim w Rosji. Akt podpisania współpracy z tym miastem miał miejsce w 1995 r. Nanning (Chiny), w październiku 2011 roku podpisano porozumienie w sprawie ustanowienia partnerstwa
6.	Świecie	Od wielu lat Brodnice łączą przyjacielskie kontakty z duńskim Broerup, litewskimi Kiejdanami, niemieckim Strasburgiem i szwedzkim Kristineham, a także z Iwano-Frankowskim na Ukrainie i miastem Sevan w Armenii.
7.	Chełmno	Pieszycy (miasto w województwie dolnośląskim, u podnóża Gór Sowich w Sudetach) Gernsheim (Niemcy)
8.	Chełmno	Hann.Münden (Niemcy) umowa partnerska podpisana 9 maja 1992 r. w Hann.Münden i 2 lipca 1992 r. w Chełmnie Letovice (Czechy, 1 lipca 2012 r.) Kaniv (Ukraina, 25 czerwca 2016 r.)

9.	Lublin	<p>Alcalá de Henares (Hiszpania) Podpisanie umowy: 14.07.2001 r.</p> <p>Brześć (Białoruś) Podpisanie umowy: 15.08.2009 r.</p> <p>Debreczyn (Węgry) Podpisanie umowy: 2.06.1995 r.</p> <p>Delmenhorst (Niemcy) Podpisanie umowy: 11.05.1992 r.</p> <p>Erie (Stany Zjednoczone) Podpisanie umowy: 26.04.1999 r.</p> <p>Iwano-Frankiwnsk (Ukraina) Podpisanie umowy: 7.05. 2009 r.</p> <p>Jiaozuo (Chiny) Podpisanie umowy: 29.04.2010 r.</p> <p>Lancaster (Wielka Brytania) Podpisanie umowy: 11.05.1994 r.</p> <p>Lwów (Ukraina) Podpisanie umowy: 15.01.2004 r.</p> <p>Nilüfer (Turcja) Podpisanie umowy: 5.04. 2014 r.</p> <p>Pernik (Bułgaria) Podpisanie umowy: 21.06.2001 r.</p> <p>Poniewież (Litwa) Podpisanie umowy: 11.09.1999 r.</p> <p>Rishon Le Zion (Izrael) Podpisanie umowy: 1.10.1992 r.</p> <p>Równe (Ukraina) Podpisanie umowy: 1.10.2013 r.</p> <p>Starobielsk (Ukraina) Podpisanie umowy: 15.03.1996 r.</p> <p>Sumy (Ukraina) Podpisanie umowy: 1.10.2013 r.</p> <p>Tibilisi (Gruzja) Podpisanie umowy: 18.10.2014 r.</p> <p>Tilburg (Holandia) Podpisanie umowy: 29.06.1996r.</p> <p>Timișoara (Rumunia) Podpisanie umowy: 20.04.2016r.</p> <p>Viseu (Portugalia) Podpisanie umowy: 24.11.1998 r.</p> <p>Windsor (Wielka Brytania) Podpisanie umowy: 26.06.2000 r.</p>
10.	Chelm	<p>Kowel na Ukrainie,</p> <p>Łuck na Ukrainie,</p> <p>Morlaix we Francji,</p> <p>Utena na Litwie,</p> <p>Knoxville w USA</p> <p>Sindelfingen w Niemczech.</p>
11.	Zamość	<p>Schwaebisch Hall (Niemcy) - umowa o współpracy partnerskiej została podpisana 16 czerwca 1989 r.</p> <p>Żółkiew (Ukraina) - umowa partnerska z Żółkwią podpisana została 26 kwietnia 1991 r.</p> <p>Loughborough (Wielka Brytania) - umowa partnerska została podpisana dnia 8 sierpnia 1998 r.</p> <p>Łuck (Ukraina) - umowa o współpracy partnerskiej podpisana została 4 czerwca 2005 r.</p> <p>Sighisoara (Rumunia) - umowa partnerska z Sighisoarą podpisana została dnia 8 września 2007 r. i obejmuje współpracę kulturalną i gospodarczą.</p> <p>Bardejov (Słowacja) - współpraca partnerska odbywa się na podstawie umowy podpisanej 9 marca 2003 r.</p> <p>Weimar (Niemcy) - umowa o współpracy partnerskiej została podpisana 25 maja 2012 r.</p>
12.	Biała Podlaska	<p>Brześć (Białoruś) - Porozumienie partnerskie o współpracy zostało podpisane w dniu 5 września 1991 r.</p> <p>Baranowicze (Białoruś) - Porozumienie o współpracy zostało podpisane dnia 16 maja 2001 r.</p> <p>Niort (Francja) współpraca bliźniacza została zawiązana 26 maja 1999 r.</p>
13.	Świdnik	<p>Bethune (Francja) - Porozumienie miasta Świdnik z miastem Bethune podpisane zostało 7 października 2004 r.</p> <p>Raduń (Białoruś) - w październiku 2003 r., podpisano umowę partnerską pomiędzy miejscowościami.</p> <p>Rzeczycza (Białoruś) - 30 maja 2002 roku zawarta została „Umowa o przyjaźni i współpracy między miastami Rzeczycza w Republice Białorusi i Świdnik w Rzeczpospolitej Polskiej”.</p>

14.	Puławy	Douai - Francja Castelo Branco - Portugalia Dublany - Ukraina Stendal - Niemcy Nieśwież - Białoruś Nieuwegein - Holandia Bojarka - Ukraina
15.	Gorzów Wielkopolski	Frankfurt nad Odrą Herford (Niemcy) Eberswalde (Niemcy) Cava de'Tirreni (Włochy) Teramo (Włochy) mt_ignore: Jönköping (Szwecja) Jönköping (Szwecja) Sumy (Ukraina)
16.	Zielona Góra	L'Aquila (Włochy) - Podpisanie porozumienia partnerskiego: 16 stycznia 1996 r. Zittau (Niemcy) - Podpisanie porozumienia partnerskiego: 6 kwietnia 2010 r. Wuxi (Chiny) - Podpisanie umowy: umowa intencyjna podpisanaw październiku 2008 r. Iwano-Frankowsk (Ukraina) - Podpisanie umowy: 7 maja 2016 r. Witebsk (Białoruś) - Podpisanie umowy: marzec 2002 r. Soltau (Niemcy) - Podpisanie umowy: jest miastem zaprzyjaźnionym, nie mamy podpisaną oficjalną umowę o współpracy Nitra (Słowacja) - Podpisanie umowy: 18 września 1992 r. odnowiona 11 września 2004 r. Troyes (Francja) - Podpisanie umowy: 6 czerwca 1970 r. Bistrita (Rumunia) - Podpisanie umowy: 22 lipca 2001 r. Helmond (Holandia) - Podpisanie umowy: 27 września 1996 r. Verden (Niemcy) - Podpisanie umowy: 15 sierpnia 1993 r. Cottbus (Niemcy) - Podpisanie umowy: 24 stycznia 1992 r. Kraljevo (Serbia) - Podpisanie umowy: 10 września 2009 r.
17.	Nowa Sól	Achim Senftenberg Püttlingen Fresagrandinaria Veszprém Žamberk Saint-Michel-sur-Orge
18.	Żagań	Duns (Szkocja-Wielka Brytania) od 1994 r. Netphen (Nadrenia-Westfalia) od 1995 r. Ortrand (Brandenburgia) od 26 kwietnia 2006 Teltow (Brandenburgia) od 5 maja 2006 Saint-Omer (Pas-de-Calais) – od 5 września 2015
19.	Świebodzin	Herzberg (Niemcy) Neuenhagen (Niemcy) Friesoythe (Niemcy), od 1998 r.

20.	Międzyrzecz	<p>Gminy partnerskie:</p> <p>Haren (Ems) – Niemcy</p> <p>Vlagtwedde (Holandia) - umowa podpisana 24 października 1991 r.</p> <p>Andrésy (Francja) - w 1997 roku nieoficjalnie - bez podpisania stosownego dokumentu – przystąpiono do współpracy</p> <p>Dzielnica Berlina Charlottenburg – Wilmersdorf - data podpisania porozumienia 23 października 1993 r.</p> <p>Bad Freienwalde (Niemcy) - Data podpisania porozumienia 4 maja 2001 r.</p> <p>Halderberge (Holandia)</p>
21.	Kostrzyn	<p>Pekela (Holandia) - dnia 4 września 2001 roku Rada Miejska Gminy Kostrzyn podjęła uchwałę w sprawie nawiązania współpracy Gminy Kostrzyn z holenderską Gminą Pekela.</p> <p>Dnia 17 czerwca 2010 roku Rada Miejska Gminy Kostrzyn podjęła uchwałę w sprawie nawiązania współpracy Gminy Kostrzyn z Ukraińską Gminą Oczeretnia, Rejon Pogrebyszcze, Obwód Winnicki.</p> <p>Dnia 27 czerwca 2014 roku zostało podpisane porozumienie o współpracy pomiędzy Gminą Kostrzyn a włoską Gminą Volano.</p>
22.	Kraków	<p>Bordeaux (Francja) - Umowa o przyjaźni i współpracy zawarta 7 maja 1993 r.</p> <p>Bratysława (Słowacja) - Umowa o współpracy z 3 października 1974 r. Umowa o dalszym rozwoju wzajemnej współpracy pomiędzy zaprzyjaźnionymi miastami z 20 listopada 1984 r. Umowa o współpracy z 22 października 2002 r.</p> <p>Budapeszt (Węgry) - umowa o współpracy partnerskiej z 24 października 2005 r.</p> <p>Cusco (Peru) Deklaracja braterstwa z 1 lipca 1989 r.</p> <p>Edynburg (Wielka Brytania) - Umowa o współpracy z 3 kwietnia 1995 r. Umowa między Miastem Edynburg oraz Miastem Kraków z 25 marca 1999 r. Umowa o kontynuacji współpracy partnerskiej między Miastem Kraków w Rzeczypospolitej Polskiej a Miastem Edynburg w Wielkiej Brytanii z 23 kwietnia 2009 r. Umowa o kontynuacji współpracy partnerskiej między Miastem Kraków w Rzeczypospolitej Polskiej a Miastem Edynburg w Wielkiej Brytanii z 21 października 2014 r.</p> <p>Fez (Maroko) Deklaracja współpracy z 28 czerwca 1985 r. Protokół zawarcia porozumienia o współpracy między miastami z 13 marca 1986 r.</p> <p>Florencja (Włochy) Bezterminowa umowa o współpracy z 18 kwietnia 1985 r., potwierdzona 9 października 1987 r.</p> <p>Wspólna deklaracja obu miast o umacnianiu przyjaźni i współpracy z 15 czerwca 1992 r.</p> <p>Frankfurt nad Menem (Niemcy) Umowa o partnerstwie z dnia 6 grudnia 1991 r. Protokół o współpracy na lata 1997 - 2001 z 9 lipca 1997 r. Porozumienie o współpracy w zakresie spraw społecznych i pomocy socjalnej z dnia 19 kwietnia 2001 r. Porozumienie między Miastem Frankfurtem nad Menem i Miastem Krakowem o współpracy w dziedzinie sportu z dnia 31 października 2004 r. Porozumienie pomiędzy Stołecznym Królewskim Miastem Krakowem i Miastem Frankfurt nad Menem o współpracy w dziedzinie pomocy społecznej podpisane 8 listopada 2006 r.</p> <p>Göteborg (Szwecja) Deklaracja o współpracy z 28 listopada 1988 r. Umowa o współpracy z 22 marca 1990 r. (automatycznie przedłużana umowa terminowa).</p> <p>Innsbruck (Austria) Umowa o partnerstwie z dnia 19 sierpnia 1998 r.</p> <p>Lipsk (Niemcy) Umowa o współpracy między Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa a Radą Miejską Miasta Lipska z dnia 8 września 1973 r. Umowa o współpracy między miastem Krakowem a Radą Okręgową w Lipsku z 21 września 1976 r. Porozumienie o współpracy między Radą Okręgu Lipskiego i Prezydentem Miasta Krakowa z dnia 19 marca 1981 r. Wspólna deklaracja Miasta Krakowa i Miasta Lipska o kształtowaniu stosunków partnerskich między Lipskiem a Krakowem z 24 października 1995 r.</p> <p>Lwów (Ukraina) Umowa o współpracy z 23 października 1995 r.</p> <p>Orlean (Francja) Układ o przyjaźni pomiędzy Orleanem i Krakowem z dnia 14 marca 1992 r. Odnowienie umowy o współpracy w dniu 7 maja 2002 r. Protokół o Współpracy na lata 2002 - 2003 z dnia 5 września 2002 r. Pakt Przyjaźni pomiędzy Krakowem i Orleanem podpisany 12 maja 2012 r.</p>

		<p>którego stolicą jest miasto Pecz z dnia 27 maja 1987 r. Odnowiona umowa o współpracy pomiędzy Krakowem i Pecz z 27 kwietnia 1998 r.</p> <p>Rochester (Stany Zjednoczone) Umowa o współpracy z 18 lipca 1973 r.</p> <p>Rzym (Włochy) Umowa o współpracy partnerskiej pomiędzy Stołecznym Królewskim Miastem Krakowem w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Miastem Rzymem w Republice Włoskiej z dnia 27 października 2009 r. Kolejna umowa o współpracy partnerskiej miast została podpisana 23 października 2012 r. na okres 5 lat.</p> <p>San Francisco (Stany Zjednoczone) Umowa o współpracy partnerskiej z Krakowem z 2 lipca 2009 r.</p> <p>Sankt Petersburg (Rosja) Protokół o współpracy pomiędzy Radą Ustawodawczą Miasta Sankt Petersburga i Radą Miasta Krakowa z dnia 21 kwietnia 1997 r. Bezterminowa umowa o współpracy Krakowa i Sankt Petersburga z 20 kwietnia 2006 r.</p> <p>Tbilisi (Gruzja) Umowa o współpracy partnerskiej z dnia 13 maja 2009 r. Umowa o współpracy partnerskiej z dnia 12 czerwca 2012 r. Umowa o współpracy partnerskiej pomiędzy Stołecznym Królewskim Miastem Krakowem w Rzeczypospolitej Polskiej a Miastem Tbilisi w Republice Gruzji z 4 maja 2015 r.</p> <p>Wilno (Litwa) Umowa o braterskiej współpracy z 8 kwietnia 1991 r.</p>
23.	Tarnów	<p>Biała Cerkiew (Ukraina)</p> <p>Blackburn (Wielka Brytania) W dniu 23 listopada 2000 r. zostało zawarte pomiędzy Miastem Tarnów i Gminą Blackburn porozumienie w sprawie współpracy i dobrych stosunków.</p> <p>Casalmaggiore (Włochy) – umowa w październiku 2006 r.</p> <p>Kiskőrös (Węgry) Tarnów posiada z Miastem Kiskőrös porozumienie o wzajemnej współpracy partnerskiej podpisane w dniu 25 czerwca 1992 r.</p> <p>Kotłas (Rosja) - W Kotłasie, została podpisana umowa o wzajemnej współpracy w miesiącu listopadzie 1995 r.</p> <p>Schoten (Belgia) W dniu 4 lipca 1991 r. pomiędzy Gminą Schoten a Miastem Tarnów zostało zawarte porozumienie o wzajemnej współpracy i dobrych stosunkach, które zostało potwierdzone Uchwałą Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 28 maja 1991 r.</p> <p>Tarnopol (Ukraina) Miasto Tarnów podpisało w dniu 18 marca 2004 r. porozumienie z Miastem Tarnopol w sprawie wzajemnej współpracy i dobrych stosunków partnerskich.</p> <p>Trenczyn (Słowacja) Deklaracja o wzajemnej współpracy pomiędzy Miastem Trenczyn a Miastem Tarnów została podpisana 13 września 1997 r.</p> <p>Veszprem (Węgry - województwo) Porozumienie o współpracy i dobrych stosunkach pomiędzy Województwem Samorządowym Veszprem i Miastem Tarnów zostało zawarte w dniu 22 marca 2001 r.</p> <p>Veszprém (Węgry) porozumienie o wzajemnej współpracy partnerskiej podpisane w dniu 23 października 2012 r.</p> <p>Winnica (Ukraina) Miasto Tarnów podpisało z Miastem Winnica List Intencyjny wyrażający intencję nawiązania wzajemnej współpracy.</p>
24.	Nowy Sącz	<p>Stara Lubowla (Słowacja) – umowa 25 kwietnia 1995 r.</p> <p>Schwerte (Niemcy) - umowa partnerska 14 sierpnia 1990 r.</p> <p>Preszów (Słowacja) – umowa - 11 września 1992 r.</p> <p>Kiskunhalas (Węgry) - umowa 18 września 1993 r.</p> <p>Netania (Izrael) – umowa 30 października 1994 r.</p> <p>Stryj (Ukraina) - umowa 15 grudnia 1995 r.</p> <p>Miasta zaprzyjaźnione:</p> <p>Region Molise (Włochy)</p> <p>Isernia (Włochy)</p> <p>Tinley Park (USA)</p> <p>Lievin (Francja)</p> <p>La Baule (Francja)</p>

		Lipsk (Niemcy) Avsallar (Turcja) Guadalajara (Hiszpania) Vranje (Serbia)
25.	Oświęcim	Miasta i gminy partnerskie: Kerpen, Niemcy La Confluence, Francja Sambor, Ukraina Arezzo, Włochy Breisach, Niemcy Čadca, Słowacja
26.	Chrzanów	Harnes (Francja) – miasto partnerskie od 1981 r. Iwano-Frankivsk (Ukraina) – miasto partnerskie od 2001 r. Nyekladhaza (Węgry) – miasto partnerskie od 1998 r.
27.	Olkusz	Bjerringbro Schwalbach am Taunus (Niemcy) Staffordshire Moorlands (Wielka Brytania) umowa partnerska podpisana w dniu 16 października 1999 r. Bruay-La Buisserie (Francja) Pontenure (Włochy) Bergamo (Włochy)
28.	Opole	Alytus - 1993 r. - podpisano „Protokół o nawiązaniu stosunków i współpracy” Biełgorod -podpisano umowę o przyjaźni i współpracy 14 kwietnia 2004 r. Bruntál - umowa została podpisana dopiero w 1997 r. Carrara - „Wspólny Układ Przyjaźni między miastami Carrara, Grasse, Ingolstadt, Opole”, Układ podpisano w Grasse w dniu 15 października 2000 r., następnie w Opolu w dniu 11 listopada 2000 r. oraz w Carrarze w dniu 1 czerwca 2001 r. Grasse - pierwsze miasto partnerskie, z którym Opole związane jest umową od 1964 r. Ingolstadt (Niemcy) - podpisanie umowy czterostronnej w dniu 10 października 2000 r. pomiędzy miastami: Ingolstadt, Opole, Carrara i Grasse. Ivano-Frankivsk (Ukraina) - podpisano umowę o przyjaźni i współpracy w dniu 18 kwietnia 2005 r. Kuopio - są miastami partnerskimi od 1980 roku, wtedy to podpisano „Umowę o przyjaźni i współpracy”. Mülheim an der Ruhr - jest partnerem Opola od 1989 roku. Poczdám - W 1973 r. władze obu miast podpisały w Poczdámie porozumienie o wzajemnej przyjaźni i współpracy. Roanoke - w listopadzie 1994 r. podpisane zostało „Porozumienie o Współpracy”. Székesfehérvár (Węgry) - pierwsza umowa o współpracy została podpisana w 1978 r.
29.	Kędzierzyn-Koźle	Pisz - List intencyjny podpisano 3 czerwca 2011 r. Racibórz - List intencyjny podpisano 22 lipca 2005 r. Jonava (Litwa) Umowę podpisano 25 września 2004 r. Prerov (Czechy) Umowę podpisano 21 września 2007 r. Öhringen (Niemcy) Umowę podpisano 08 czerwca 2013 r.
30.	Nysa	Sumperk - umowa zawarta 24 maja 1996 r. Lüdinghausen – umowa 15 maja 1993 Jeseník - 29 czerwca 1999 r. Kołomyja (Ukraina) – 27 maja 2005 r. Ingelheim – 19 października 2002 r.

		Tarnopol (Ukraina) – 29 września 2005 r. Taverny – 23 maja 2008 r.
31.	Brzeg	Goslar - Niemcy (od 7 maja 2000 r.) Beroun – Czechy (od 21 maja 2002 r.) Bourg en Bresse - Francja (od 5 października 2005 r.)
32.	Kluczborg	Bad Dürkheim(Niemcy) – w październiku 2000r. podpisano umowę partnerską Brzeżany (Ukraina) Wells
33.	Prudnik	Northeim (Niedersachsen) - w dniu 26 marca 1990 r. władze Prudnika podpisały porozumienie o współpracy. Bohumín (Czechy) - Umowa partnerska z Prudnikiem została zawarta w 2000 r. Krnov (Czechy) - Umowa o współpracy partnerskiej z Prudnikiem została podpisana w styczniu 2002 r. San Giustino (Włochy) podpisanie w Prudniku w 2002 r. umowy partnerskiej Nadwirna (Ukraina) Miasto partnerskie na mocy porozumienia z Prudnikiem w 2000 r.
34.	Katowice	Mobile (USA) od 14 marca 1990 r. Kolonía(Niemcy) od 15 marca 1991 r. Odense (Dania) od 16 lutego 1993 r. Groningen (Holandia) od 6 maja 1994 r. Saint – Etienne (Francja) od 9 czerwca 1994 r. Hrabstwo Południowy Dublin (Irlandia) od 22 czerwca 1995 r. Ostrawa (Czechy) od 4 stycznia 1996 r. Miskolc (Hungary) od 28 sierpnia 2005 r. Shenyang (Chiny) od 6 czerwca 2007 r. Koszyce (Słowacja) od 6 maja 2009 r. Donieck (Ukraina) od 15 maja 2012 r. Pula - Pola (Chorwacja) od 30 listopada 2012 r. Opawa (Czechy)
35.	Sosnowiec	Casablanca (Maroko) Komárom (Węgry) podpisanie umowy o współpracy: 27 kwietnia 2005 r. Roubaix (Francja) podpisanie umowy o współpracy: 09 czerwca 2006 r. Suceava (Rumunia) podpisanie umowy o współpracy: 12 maja 2002 r. Les Mureau (Francja) podpisanie umowy o współpracy: 01 maja 2004 r.
36.	Zabrze	Essen (Niemcy) 11 września 2015 r. w Essen podpisana została umowa o partnerstwie miast Zabrze i Essen. Kaliningrad (Rosja) Umowa partnerska podpisana została w 1998 r. Lund (Szwecja) Umowa partnerska podpisana została w 1990 r. Rotherham (Anglia) Równe (Ukraina) Umowa o współpracy została podpisana 25 stycznia 2001 r. Sangerhausen (Niemcy) Umowa o współpracy i partnerstwie Zabrze i Sangerhausen została podpisana w 1983 roku. W roku 1998 została ona przerezegowana i ponownie podpisana. Seclin (Francja) Umowa o współpracy Zabrze i Seclin podpisana w 1987 r. Trnawa (Słowacja) Umowa o współpracy między Trnavą a Zabrzem podpisana została 15 grudnia 1995 r. Zahlé (Liban) 8 października 2007 roku Miasto Zahlé podpisało z Miastem Zabrze umowę o partnerstwie i współpracy.
37.	Bielsko-Biała	Tienen – Belgia (Flandria) Grand Rapids – USA (Michigan) Rancagua – Chile (O'Higgins)

		<p>Lilienthal – Niemcy (Dolna Saksonia)</p> <p>Stadskanaal – Holandia (Gronings)</p> <p>Szolnok – Węgry (Jász-Nagykun-Szolnok)</p> <p>Wolfsburg – Niemcy (Dolna Saksonia)</p> <p>Akka – Izrael (Dystrykt Północny)</p> <p>Kirklees – Anglia (West Yorkshire)</p> <p>Žyliná – Słowacja (Žyliński kraj)</p> <p>Frydek Mistek – Republika Czeska (kraj morawsko-śląski)</p> <p>Trzyniec – Republika Czeska (kraj morawsko-śląski)</p> <p>Besançon – Francja (Doubs)</p> <p>Berdiańsk – Ukraina (Obwód zaporoski)</p> <p>Shijiazhuang – Chiny (Prowincja Habei)</p> <p>Baia Mare – Rumunia (okręg Marmarosz)</p> <p>Monreale – Włochy (prowincja Palermo)</p> <p>Kragujevac – Serbia (dystrykt Šumadija)</p>
38.	Bytom	<p>Drohobycz (Ukraina) - umowa partnerska została podpisana 5 grudnia 2011 r.</p> <p>Dmitrow (Rosja) - w dniu 11 lipca 2005r. Bytom sformalizował swoją współpracę z miastem Dmitrow, podpisując umowę partnerską.</p> <p>Recklinghausen (Niemcy) - umowę partnerską pomiędzy Bytomiem i Recklinghausen podpisano 15 grudnia 2000 r. w Bytomiu, a następnie 13 marca 2001 r.</p> <p>Vsetín (Czechy) - w dniu 11 listopada 2004 r. Bytom sformalizował swoją współpracę z czeskim miastem Vsetin podpisując umowę partnerską.</p> <p>Butte Silver Bow- Montana (USA) - umowę partnerską podpisano dnia 22 maja 2001 r. w Bytomiu.</p>
39.	Częstochowa	<p>Miasta bliźniacze:</p> <p>Loreto (Włochy) w dniu 27 września 1987 roku miasto Częstochowa i włoskie miasto Loreto zawarły Umowę o Współpracy.</p> <p>Lourdes, Francja - Częstochowa i Lourdes podpisały Umowę Miast Bliźniaczych w dniu 5 sierpnia 1990 r.</p> <p>South Bend (USA) - w dniu 30 maja 1992 roku miasta Częstochowa i South Bend podpisały Umowę Miast Siostrzanych.</p> <p>Ourem/Fatima (Portugalia) - w dniu 13 maja 1997 roku miasta Częstochowa i Ourem / Fatima podpisały Umowę Miast Bliźniaczych.</p> <p>Pforzheim (Niemcy) - podpisanie w dniu 24 sierpnia 2007 r. Umowy Miast Bliźniaczych.</p> <p>Kamieniec Podolski (Ukraina) - w dniu 20 listopada 2008 roku miasta Częstochowa i Kamieniec Podolski podpisały Umowę Bliźniaczą.</p> <p>Irkuck (Rosja) - podpisanie w dniu 22 czerwca 2012 r. Umowy Miast Partnerskich.</p> <p>Miasta zaprzyjaźnione:</p> <p>Betlejem (Autonomia Palestyńska) - Umowa między Częstochową i Betlejem została podpisana w dniu 7 grudnia 2004 r.</p> <p>Nazaret (Izrael) podpisanie umowy o współpracy Częstochowy z Nazaretem w dniu 2 grudnia 2004 r.</p> <p>Zapopan (Meksyk) dnia 29 czerwca 2004 roku została podpisana umowa o współpracy partnerskiej między Częstochową a Zapopan.</p>
40.	Tychy	<p>Huddinge (Szwecja)</p> <p>Cassino (Włochy) - od 1977 roku miasto partnerskie Tychów</p> <p>Berlin Marzahn-Hellersdorf (Niemcy)</p>
41.	Kielce	<p>Gotha (Niemcy) - Umowa o partnerstwie na podstawie Uchwały Nr XIII/234/2003 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 24 lipca 2003 r. zmieniająca uchwałę Nr 596/97 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 30 kwietnia 1997 r. w sprawie nawiązania współpracy z Miastem Gotha w Niemczech.</p>

		<p>Winnica (Ukraina) - Umowa o partnerstwie na podstawie Uchwały Nr XVII/282/2003 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 22 października 2003 r. w sprawie nawiązania współpracy z miastem Winnica na Ukrainie.</p> <p>- Budapeszt Czepel – Węgry - Umowa o partnerstwie na podstawie Uchwały Nr XXXVII/734/2005 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 17 lutego 2005r. w sprawie nawiązania współpracy z Budapesztem Czepel (XXI dzielnica stolicy Węgier).</p> <p>Ramla (Izrael) - Umowa o partnerstwie na podstawie Uchwały Rady Miejskiej w Kielcach Nr LXIV/1193/2006 w sprawie nawiązania współpracy z Ramlą w Izraelu.</p> <p>Orange (Francja) - Umowa partnerska na podstawie Uchwały nr 213/92 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 30 stycznia 1992 r. w sprawie nawiązania współpracy z miastem Orange w Departamencie Vaucluse we Francji.</p> <p>Yuyao (Chiny) - Współpraca oparta jest na podstawie Umowy Partnerskiej podpisanej w dniu 25 września 2013 r.</p>
42.	Łódź	<p>Barreiro (Portugalia) - Miasto partnerskie Łodzi od 1996 r.</p> <p>Chemnitz (Niemcy) - zawarcie oficjalnej umowy o współpracy w dniu 11 kwietnia 2003 r.</p> <p>Iwanowo (Rosja) - Miasto partnerskie Łodzi od 1992 r.</p> <p>Kaliningrad - Miasto partnerskie Łodzi od 2002 r.</p> <p>Kanton (Chiny) – 20 sierpnia 2014 r.</p> <p>Lwów (Ukraina) - Miasto partnerskie Łodzi od 2003 r.</p> <p>Lyon (Francja) - Miasto partnerskie Łodzi od 1991 r.</p> <p>Mińsk (Białoruś) - Miasto partnerskie Łodzi od 1991 r.</p> <p>Murcja (Hiszpania) - Miasto partnerskie Łodzi od 1999 r.</p> <p>Odessa (Ukraina) Miasto partnerskie Łodzi od 1993 r.</p> <p>Chengdu (Chiny) 29 czerwca 2015r. została podpisana umowa o współpracy między Łodzią a Chengdu.</p> <p>Örebro (Szwecja) - Miasto partnerskie Łodzi od 2001 r.</p> <p>Puebla (Meksyk) - Miasto partnerskie Łodzi od 1997 r.</p> <p>Rustawi (Gruzja) - Miasto partnerskie Łodzi od 1995 r.</p> <p>Stuttgart (Niemcy) - Miasto partnerskie Łodzi od 1988 r.</p> <p>Szeged (Węgry) - Miasto partnerskie Łodzi od maja 2008 r.</p> <p>Tampere (Finlandia) - jest miastem partnerskim Łodzi od 1996 r.</p> <p>Tel Awiw – Jafa (Izrael) - Miasto partnerskie Łodzi od 1994 r.</p> <p>Tianjin (Chiny) - Miasto partnerskie Łodzi od 1994 r.</p> <p>Wilno (Litwa) - Miasto partnerskie Łodzi od 1994 r.</p>
43.	Pabianice	<p>Kerepes (Węgry)</p> <p>Plauen (Niemcy) od 25 kwietnia 2005 r.</p> <p>Gusjew (Obw. Kaliningradzki - Rosja) od 14 marca 2002 r.</p> <p>Rokiszki (Litwa) od 19 czerwca 1998 r.</p>
44.	Bełchatów	<p>Alcobąca to najmłodsze miasto partnerskie Bełchatowa, z którym porozumienie o współpracy partnerskiej zostało podpisane 20 sierpnia 2009 r.</p> <p>Sowieck (Rosja) podpisana w grudniu 2001 roku umowa z rosyjskim miastem, jest umową trójstronną, w której obok Bełchatowa i Sowiecka, są także litewskie Taurogi.</p> <p>Csongrád (Węgry) - umowa o współpracy podpisana została w czerwcu 2005 r.</p> <p>Aubergenville (Francja) - Protokół przyjaźni został podpisany z nim w 1997 r.</p> <p>Nowograd Wołyński (Ukraina) - miasto, z którym Bełchatów współpracuje od 2011 r.</p> <p>Jużnoukraińsk (Ukraina) - Bełchatów współpracuje od 2011 r.</p> <p>Pardubice (Czechy) - umowa partnerska pomiędzy miastami zawarta została w październiku 2015 r.</p> <p>Děčín (Czechy) - Bełchatów współpracuje z czeskim miastem Děčín od 2009 r.</p> <p>Považská Bystrica – Słowacja, współpraca od 2009 r.</p>

45.	Zgierz	Glauchau w Niemczech (1997 r.) Kieżmark na Słowacji (1998 r.), Kupiszki na Litwie (1998 r.), Rejon Maniewiczze na Ukrainie (1999 r.), Hodmezovasarhely (Węgry) - umowę podpisano 15 marca 2005 r.
46.	Piotrków Trybunalski	Esslingen nad Neckarem - Niemcy (25 września 1992 r.) Maładeczno - Białoruś (13 marca 1996 r.) Równe - Ukraina (07 czerwca 1997 r.) Mosonmagyaróvár - Węgry (06 sierpnia 2001 r.) Marijampole - Litwa (14 września 2002 r.) Vienne - Francja (02 lipca 2005 r.) Neath Port Talbot - Wielka Brytania (22 września 2007 r.) Kostroma - Federacja Rosyjska (06 czerwca 2009 r.) Żagubica - Republika Serbii (07 października 2011 r.) Miasta zaprzyjaźnione: Velenje - Słowenia (list intencyjny 24 marca 1998 r.) Schiedam - Holandia Udine - Włochy
47.	Tomaszów Mazowiecki	Iwano-Frankowsk (Ukraina) Prato (Włochy) Mionica (Serbia i Czarnogóra) Linares (Hiszpania) Polonezkoy (Adamopol) (Turcja) Hînceti (Mołdawia)
48.	Warszawa	Astana (Kazachstan) 24 maja 2002 r. Porozumienie o współpracy między Warszawą i Astaną Berlin (Niemcy) 12 sierpnia 1991 r. umowa o przyjaźni i współpracy pomiędzy Warszawą i Berlinem. 7 stycznia 1994 r. - kontynuacja umowy Budapeszt (Węgry) 10 lutego 2005 r. porozumienie o współpracy pomiędzy Warszawą a Budapesztem. Chicago (USA) 18 lipca 1995 r. Potwierdzenie deklaracji miast siostrzanych przyjęte w 35 rocznicę podpisania umowy Düsseldorf (Niemcy) 27 września 1989 r. Porozumienie ramowe o partnerskiej współpracy miast. Grozny (Rosja) 26 stycznia 1997 r. Porozumienie o przyjaźni i braterskiej współpracy między miastem Warszawą i miastem Grozny. Haga (Holandia) 26 lutego 1991 r. Porozumienie o nawiązaniu stosunków bliźniaczych między miastem Warszawą a miastem Hagą. Hamamatsu (Japonia) 22 października 1990 r. Umowa pomiędzy miastem stołecznym Warszawą a miastem Hamamatsu dotycząca współpracy kulturalnej. Hanoi (Wietnam) 4 lipca 2000 r. Memorandum w sprawie współpracy pomiędzy Warszawą i Hanoi. Harbin (Chiny) 19 czerwca 1993 r. Porozumienie o wspólnych projektach. Ile-de-France - 22 listopada 1990 r. - Porozumienie o współpracy między miastem Warszawą i Województwem Mazowieckim a Regionem Ile-de-France. Kijów (Ukraina) 4 lutego 1994 r. Umowa o przyjaźni i współpracy między Warszawą i Kijowem. 23 marca 2000 r. Memorandum w sprawie zacieśniania współpracy między miastami Warszawą i Kijowem. Moskwa (Rosja) 4 maja 1993 r. Umowa o przyjaźni i współpracy między miastem Warszawą i miastem Moskwą. Odessa (Ukraina) 1 października 2010 r. Porozumienie o ustanowieniu partnerstwa między miastem stołecznym Warszawa a miastem Odessą.

		<p>Oslo (Norwegia) 5 września 2006 r. Porozumienie o współpracy pomiędzy Warszawą a Oslo.</p> <p>Rio de Janeiro (Brazylia) 17 kwietnia 1997 r. - Protokół nawiązania stosunków bliźniaczych między Warszawą i Rio de Janeiro.</p> <p>Ryga (Łotwa) 18 maja 2002 r. - Porozumienie o przyjaźni i współpracy między Warszawą i Rygą.</p> <p>Saint-Étienne (Francja) 13 października 1995 r. Umowa o współpracy.</p> <p>Sankt Petersburg (Rosja) 15 listopada 1997 r. Porozumienie o współpracy w dziedzinie kultury i sztuki między miastem stołecznym Warszawą i Gminą Warszawa-Centrum a miastem Sankt Petersburg, Federacja Rosyjska.</p> <p>Seul (Korea Południowa) 20 czerwca 1996 r. Umowa miast siostrzanych między miastem Warszawą i miastem Seulem.</p> <p>Stambuł (Turcja) 14 listopada 1991 r. Protokół o współpracy kulturalnej między zarządem dzielnic - gmin Warszawy i zarządem Wielkiego Istambułu.</p> <p>Taipei (Chiny) 8 września 1995 r. - Wspólne oświadczenie o nawiązaniu współpracy na zasadzie miast siostrzanych. 28 maja 1998 r. Memorandum w sprawie współpracy między miastem Warszawą a miastem Taipei.</p> <p>Tbilisi (Gruzja) 18 stycznia 2010 r. Porozumienie o przyjaźni i współpracy między miastem stołecznym Warszawa a miastem Tbilisi.</p> <p>Tel-Aviv-Jafa (Izrael) 20 września 1992 r. - Umowa o współpracy między Warszawą a Tel-Avivem.</p> <p>Toronto (Kanada) 24 września 1990 r. - Porozumienie o przyjaźni między miastami - Toronto i Warszawą.</p> <p>Wiedeń (Austria) 20 października 2001 r. Wspólna deklaracja stolicy RP Warszawy i stolicy Austrii Wiednia.</p> <p>Wilno (Litwa) 1 kwietnia 1998 r. Umowa o przyjaźni i współpracy między Warszawą i Wilnem.</p>
49.	Radom	<p>Bańska Bystrzyca (Słowacja)</p> <p>Dyneburg (Łotwa)</p> <p>Homel (Białoruś)</p> <p>Stara Zagora (Bułgaria)</p> <p>Tarnopol (Ukraina)</p> <p>Ploeszti (Rumunia)</p> <p>Oziory (Rosja)</p> <p>Talavera de la Reina (Hiszpania)</p> <p>Magdeburg (Niemcy)</p>
50.	Pruszków	<p>Esslingen(Niemcy) Współpraca Pruszkowa z Esslingen zaczęła się w 1991 r.</p> <p>Impruneta (Włochy) w listopadzie 2005 r. podpisanie „Porozumienia o wzajemnej współpracy pomiędzy miastem Pruszkowem w Polsce a miastem Impruneta we Włoszech”.</p>
51.	Ostrołęka	<p>Alytus (Litwa) Zawarcie umowy partnerskiej dnia 20 września 2002 r.</p> <p>Balassagyarmat (Węgry) Współpraca Ostrołęki z Balassagyarmat w Republice Węgierskiej rozpoczęła się 16 marca 2000 r.</p> <p>Meppen (Niemcy) Deklaracja o współpracy – pierwszy oficjalny dokument o wzajemnym partnerstwie, został podpisany w 1994 r. Natomiast umowa zawarta dnia 30 września 1999 r. podniosła rangę partnerstwa.</p> <p>Mosty (Białoruś) Umowa o partnerskiej współpracy Miasta Mosty i Miasta Ostrołęki została podpisana 17 sierpnia 2002 r.</p> <p>Pryluky (Ukraina) umowę o współpracy partnerskiej podpisano 30 marca 2006 r.</p> <p>Lagodekhi (Gruzja) – list intencyjny o pragnieniu wzajemnej współpracy Miasta Ostrołęki z Municypalitetem Lagodekhi został podpisany dnia 27 maja 2009 r.</p>
52.	Płock	<p>Darmstadt w Niemczech,</p> <p>Fort Wayne w USA,</p> <p>Forli we Włoszech,</p> <p>Możejki na Litwie,</p> <p>Nowopołock na Białorusi,</p>

		<p>Auxerre we Francji, Bielce w Mołdawii, Loznica w Serbii, Gmina Thurrock w Wielkiej Brytanii, Mytiszczi w Rosji, Huai'an w Chinach, Plewen w Bułgarii, Żytomierz na Ukrainie Rustawi w Gruzji. Ponadto - na podstawie podpisanego listu intencyjnego - Płock współpracuje z miastem Bayanzurkh w Mongolii.</p>
53.	Siedlce	<p>Gmina Dasing (Niemcy) - data podpisania umowy: 26 lipca 1998 r. Miasto Pescantina (Włochy) - data podpisania umowy: 10 listopada 1993 r. Rejon Samorządu Wileńskiego (Litwa) data podpisania umowy: 30 maja 1998 r. Miasto Wołkowysk (Białoruś) data podpisania umowy: 26 września 2000 r. Miasto Sabinov (Słowacja) - data podpisania umowy: 24 maja 2001 r. Miasto Berdyczów (Ukraina) - data podpisania umowy: 14 października 2005 r. Miasto Kirów (Rosja) - data podpisania umowy: 30 czerwca 2008 r.</p>
54.	Legionowo	<p>Kowel - Ukraina Sevlievo - Bułgaria Rzew - Rosja Jiujiang - Chiny Carnikava - Łotwa</p>
55.	Rzeszów	<p>Bielefeld - Umowa o partnerstwie pomiędzy Rzeszowem i Bielefeldem podpisana została 17 października 1991 r. Buffalo - Umowa o partnerstwie pomiędzy Rzeszowem i Buffalo podpisana została 2 czerwca 1975 r. (odnowiona 3 września 1991 r.) Fangchenggang Gainesville Iwano-Frankowsk - Umowa o partnerstwie pomiędzy Rzeszowem i Iwano-Frankowskiem podpisana została 19 września 2000 r. Klagenfurt - Umowa o partnerstwie pomiędzy Rzeszowem i Klagenfurtem podpisana została 4 lutego 1975 r. Koszycy - Kontakty z Koszycami odnowione zostały na początku lat 90-tych, a umowa współpracy podpisana została 23 listopada 1991 r. Lamia, Umowa o partnerstwie pomiędzy Samorządami Miasta Rzeszowa i Lamii została podpisana 8 lutego 2005 r. Lwów, Umowy o współpracy pomiędzy Rzeszowem i Lwowem odnowiona została 4 kwietnia 1992 r. Łuck, Umowa o partnerstwie pomiędzy Rzeszowem i Łuckiem podpisana została 20 listopada 2001 r. Nyíregyháza, Umowa o partnerstwie pomiędzy Rzeszowem i Nyíregyháza podpisana została 20 sierpnia 1996 r. Satu Mare, Umowa o partnerstwie pomiędzy Samorządami Miasta Rzeszowa i Satu Mare została podpisana 12 grudnia 2007 r.</p>
56.	Przemyśl	<p>Mościska (Ukraina) Umowa o współpracy partnerskiej między Przemyślem a Mościskami została podpisana w dniu 14 lutego 2008 r. Humenné (Słowacja) w dniu 14 września 2010 r. została podpisana oficjalna umowa o współpracy partnerskiej między Przemyślem a Humennem, która została ratyfikowana w Przemyślu w dniu 01 październik 2010 r. Truskawiec (Ukraina) od 2 maja 2004 r. jest partnerskim miastem Przemyśla. Eger (Węgry) w dniu 11 lipca 2003 r. w Egerze Prezydent Miasta Przemyśla i Burmistrz Miasta Eger podpisali Umowę Współpracy między tymi miastami.</p>

		<p>Kamieniec Podolski (Ukraina) 10 grudnia 1997 r. została podpisana oficjalna umowa o współpracy między Przemysłem i Kamieńcem Podolskim</p> <p>Lwów (Ukraina) 10 czerwca 1995 r. w Przemysłu nastąpiło uroczyste podpisanie umowy między miastami.</p> <p>Okręg South Kesteven (Wielka Brytania) Oficjalna umowa o współpracy między Okręgiem South Kesteven a przemysłem została podpisana 27 października 1994 r.</p> <p>Paderborn (Niemcy - Północna Nadrenia Westfalia) Oficjalna umowa o współpracy między Paderborn a Przemysłem została podpisana 14 maja 1993 r.</p>
57.	Krosno	<p>Edeweht (Niemcy) oficjalne porozumienie o współpracy pomiędzy oboma miastami zostało podpisane w Edewechcie 20 czerwca 1996 r.</p> <p>Zalaegerszeg (Węgry) 3 maja 2000 r. podpisanie w Krośnie ostatecznej umowy o współpracy przez Prezydentów obydwu Miast.</p> <p>Sátoraljaújhely (Węgry) Podpisanie umowy partnerskiej Krosna i Sátoralujhely 26 sierpnia 2006 r.</p> <p>Sárospatak (Węgry) Podpisanie umowy partnerskiej Krosna i Sárospatak 25 sierpnia 2007 r.</p> <p>Užhorod (Ukraina) 12 marzec 2008 r. podpisanie umowy partnerskiej Krosno i Užhorod</p> <p>Uherské Hradiště (Czechy) 12 września 2009 r. Uroczyste podpisanie Umowy Partnerskiej między miastami Uherské Hradiště i Krosno w Uherské Hradiště.</p> <p>Koszyce (Słowacja) 18 września 2009 r., w Krośnie, została podpisana Deklaracja o współpracy między miastami Krosno i Koszyce.</p> <p>Gualdo Tadino (Włochy) 1 września 2012 r. została podpisana Umowa Partnerska między miastami.</p> <p>Fjell (Norwegia) Podpisanie umowy partnerskiej pomiędzy miastem Krosno i Gminą Fjell 24 sierpnia 2013 r.</p> <p>Marl (Niemcy) Podpisanie Umowy Partnerskiej pomiędzy miastami Marl i Krosno w Marl. 3 października 2015 r.</p>
58.	Dębica	<p>Puurs (Belgia) w dniu 11 listopada 1999 roku w Dębicy podpisana została „Umowa o współpracy pomiędzy samorządami Dębicy i Puurs”</p> <p>Muro (Hiszpania) do podpisania umowy doszło 1 kwietnia 2008 roku</p> <p>Kapuvár (Węgry) W dniu 11 kwietnia 2008 roku w Dębicy podpisana została umowa o współpracy</p> <p>Svishtov (Bułgaria) 15 maja 2008 r. podpisano umowę partnerską</p> <p>Carei (Rumunia) 26 maja 2008 roku podpisano umowę</p> <p>Obzor (Bułgaria)</p>
59.	Sanok	<p>Reinheim – podpisanie umowy partnerskiej 13 maja 1994 r.</p> <p>Humenne – podpisanie umowy partnerskiej 13 października 1996 r.</p> <p>Ostersund – podpisanie umowy partnerskiej 28 września 1997 r.</p> <p>Kamieniec Podolski – podpisanie umowy partnerskiej 3 lipca 2002 r.</p> <p>Gynogyos – podpisanie umowy partnerskiej 5 października 2003 r.</p> <p>Drohobycz – podpisanie umowy partnerskiej wrzesień 2007 r.</p> <p>Cestas – podpisanie aktu przyjaźni 27 czerwca 2003 r.</p>
60.	Tarnobrzeg	<p>Czernihów (Ukraina) Porozumienie o współpracy pomiędzy Czernihowem a Tarnobrzegiem zostało podpisane 06 czerwca 2008 r.</p> <p>Bańska Bystrzyca (Słowacja) 20 listopada 2001 r. podpisana została Deklaracja współpracy pomiędzy władzami miast Federacja Stowarzyszeń Laickich w Epinal (Francja) W listopadzie 2011 roku podpisano porozumienie o współpracy</p>
61.	Białystok	<p>Dijon (Francja)</p> <p>Eindhoven (Holandia) Data podpisania porozumienia: 29 września 1992 r.</p> <p>Kowno (Litwa) Data podpisania listu intencyjnego: 12 stycznia 1994 r.</p> <p>Jełgawa (Łotwa) Data podpisania porozumienia: 18 listopada 1994 r.</p> <p>Tomsk (Rosja)</p> <p>Irkuck (Rosja)</p>

		<p>Kaliningrad (Rosja) Data podpisania porozumienia: 22 czerwca 2002 r.</p> <p>Psków (Rosja) Data podpisania porozumienia: 25 lipca 2002 r.</p> <p>Bornova (Turcja)</p> <p>Mazara del Vallo (Włochy)</p> <p>Milwaukee (USA)</p> <p>Yehud (Izrael)</p> <p>Chongzuo (Chiny)</p> <p>Lusaka (Zambia)</p> <p>Miasta obszaru Partnerstwa Wschodniego</p> <p>Grodno (Białoruś) Data podpisana porozumienia: 16 czerwca 2000 r.</p> <p>Łuck (Ukraina)</p> <p>Gori (Gruzja)</p> <p>Bielce (Mołdawia)</p> <p>Giumri (Armenia)</p> <p>Sumqayit (Azerbejdżan)</p>
62.	Augustów	<p>Porto Ceresio</p> <p>Tuusula</p> <p>Grodno</p>
63.	Suwałki	<p>Alytus (Litwa) - porozumienie o współpracy 8 lutego 1996 r.</p> <p>Czerniachowski (Rosja) - porozumienie o współpracy 11 sierpnia 2012 r.</p> <p>Grande – Synthe (Francja) – porozumienie o współpracy 1978 r.</p> <p>Mariampol (Litwa)</p> <p>Notodden (Norwegia) 2008 r.</p> <p>Voru (Estonia) 1999 r.</p> <p>Waren (Niemcy) 1999 r.</p>
64.	Bielsk Podlaski	<p>Świętłogorsk - Umowa o partnerstwie została podpisana 6 listopada 2006 r.</p> <p>Călărași - miasto w Mołdawii - Umowa o partnerstwie z Rejonem Călărași w Mołdawii podpisana została 31 maja 2008 r. w Bielsku Podlaskim.</p> <p>Călărași - miasto w Rumunii - Umowa o partnerstwie podpisana została 29 maja 2010 r. w Bielsku Podlaskim.</p> <p>Dve Mogili - miasto w Bułgarii - Umowa o partnerstwie podpisana została 20 sierpnia 2010 r.</p> <p>Tulln an der Donau - miasto w Austrii - Umowa o partnerstwie podpisana została w marcu 2012 r.</p> <p>Rachów - miasto na Ukrainie - Umowa o partnerstwie podpisana została dnia 3 września 2012 r. w Rachowie.</p> <p>Kingisepp - miasto w Rosji - Umowa o partnerstwie podpisana została dnia 5 lipca 2013 r. w Kingiseppie.</p> <p>Kobryń - miasto na Białorusi - Umowa o partnerstwie została podpisana dnia 29 maja 2015 r. w Bielsku Podlaskim.</p>
65.	Grajewo	<p>Gusiew (Rosja)</p> <p>Orany (Litwa)</p>
66.	Hajnówka	http://www.hajnowka.pl/urzed1/miasta-partnerskie.html
67.	Gdańsk	<p>Brema (Niemcy) 12 kwietnia 1976 r. - Ramowe Porozumienie o Współpracy między Wolnym Hanzeatyckim Miastem Bremą w Republice Federalnej Niemiec a Miastem Gdańsk w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej</p> <p>Cleveland (USA) 20 września 1990 r. - Proklamacja deklarująca odnowienie związku miast siostrzanych pomiędzy miastami Gdańsk, Polska i Cleveland, Ohio, USA</p> <p>Kalmar (Szwecja) 17 maja 1968 r. - Porozumienie zawarte pomiędzy miastami: Kalmarem i Gdańskiem</p> <p>Marsylia (Francja) 22 maja 1992 r. - Protokół Porozumienia Między Miastem Marsylia a Miastem Gdańskiem</p> <p>Nicea (Francja) 14 maja 1999 r. - Protokół Przyjaźni pomiędzy Miastem Gdańskiem - Rzeczpospolita</p>

		<p>Polska a Miastem Niceą - Republika Francuska</p> <p>Rotterdam (Holandia) 27 stycznia 1997 r. - Memorandum Porozumienia</p> <p>Sefton (Wielka Brytania) 18 marca 1993 r. - Memorandum Porozumienia</p> <p>Turku (Finlandia) 1976 r. - Ramowy program współpracy między miastem Gdańsk Miastem Turku w Republice Finlandii w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej</p> <p>Astana (Akmola) (Kazachstan) 1996 r. - Umowa między Miastem Gdańsk a Miastem Akmoła (nawiązanie współpracy)</p> <p>Odessa (Ukraina) 07 czerwca 1996 r. - Umowa o Współpracy zawartej pomiędzy Miastem Gdańsk i Miastem Odessa</p> <p>Kaliningrad (Rosja) 15 marca 1993 r. - Umowa zawarta między miastem Gdańsk a miastem Kaliningrad</p> <p>Sankt Petersburg (Rosja) 19 kwietnia 1997 r. - Porozumienie o współpracy między Zgromadzeniem Ustawodawczym Sankt Petersburga i Radą Miasta Gdańska</p> <p>Wilno (Litwa) 27 sierpnia 1998 r. - Umowa o współpracy miast Wilna i Gdańska</p>
68.	Gdynia	<p>Aalborg (Dania), podpisanie umowy 4 sierpnia 1987 r.</p> <p>Baranowicze (Białoruś), podpisanie umowy 6 lutego 1993 r.</p> <p>Brooklyn (Stany Zjednoczone), podpisanie umowy 14 lutego 1991 r.</p> <p>Haikou (Chiny), podpisanie umowy 24 kwietnia 2006 r.</p> <p>Kaliningrad (Rosja), podpisanie umowy 27 października 1994 r.</p> <p>Karlskrona (Szwecja), podpisanie umowy 29 marca 1990 r.</p> <p>Kilonia (Niemcy), podpisanie umowy 25 czerwca 1985 r.</p> <p>Kłajpeda (Litwa), podpisanie umowy 12 stycznia 1993 r.</p> <p>Kotka (Finlandia), podpisanie umowy 9 marca 1988 r.</p> <p>Kristiansand (Norwegia), podpisanie umowy 21 września 1991 r.</p> <p>Kunda (Estonia), podpisanie umowy 24 lutego 2001 r.</p> <p>Lipawa (Łotwa), podpisanie umowy 12 października 1999 r.</p> <p>Plymouth (Wielka Brytania), podpisanie umowy 11 września 1976 r.</p> <p>Seattle (Stany Zjednoczone), podpisanie umowy 23 kwietnia 1994 r.</p> <p>Związek Wybrzeża Opalowego (Francja), podpisanie umowy 25 listopada 2004r.</p>
69.	Stargard Gdański	<p>Białogród nad Dniestrem,</p> <p>Diepholz,</p> <p>Hillerød,</p> <p>Limerick</p> <p>Foshan – dnia 14 grudnia 2009 roku w Foshan został podpisany list intencyjny o współpracy pomiędzy obydwoma miastami.</p>
70.	Słupsk	<p>Carlisle (Wielka Brytania) - umowa z dnia 03 kwietnia 1987 r.</p> <p>Vantaa (Finlandia) - umowa z dnia 08 czerwca 1987 r.</p> <p>Flensburg (Niemcy) - umowa z dnia 01 czerwca 1988 r.</p> <p>Archangielsk (Rosja) - umowa z dnia 29 czerwca 1989 r.</p> <p>Bari (Włochy) - umowa z dnia 22 lipca 1989 r.</p> <p>Buchara (Uzbekistan) - umowa z dnia 08 kwietnia 1994 r.</p> <p>Vordingborg (Dania) - umowa z dnia 13 maja 1994 r.</p> <p>Cartaxo (Portugalia) - umowa z dnia 25 września 2007 r.</p> <p>Grodno (Białoruś) - umowa z dnia 30 lipca 2010 r.</p> <p>Fredrikstad (Norwegia) – umowa z dnia 11 października 2012 r.</p>
71.	Lębork	<p>Lauenburg (Niemcy) od 29 września 2001 r.</p> <p>Dudelange (Luksemburg) od 29 września 2001 r.</p> <p>Manom (Francja) od 29 września 2001 r.</p>

		Sokal (Ukraina) od 2009 r. Wołkowysk (Białoruś) od 2013 r.
72.	Chojnice	Emsdetten (Niemcy) Umowę partnerską pomiędzy Chojnicami i Emsdetten podpisano dnia 16 kwietnia 1996 r. w Chojnicach. Mozyr (Białoruś) Grudzień 2002r. podpisanie Umowy partnerskiej Korsuń Szewczenkowski (Ukraina)
73.	Olsztyn	Kaliningrad (Rosja) – w latach 70-tych, po kilkudziesięciu latach przerwy podpisano ponownie umowę 5 marca 1993 r. Rovaniemi (Finlandia) – 1976 r. Calpe (Hiszpania) – w marcu 1989 r., w praktyce współpraca nie została podjęta Châteauroux (Francja) – 23 lutego 1991 r. Gelsenkirchen (Niemcy) – 1992 r. Richmond, (Virginia, USA) – 1995 r. Łuck /Ukraina/ – 19 grudnia 1997 r. Offenburg (Niemcy) – 19 marca 1999 r. Osnabrück (Niemcy) 2009 r.
74.	Giżycko	Dubno(Ukraina) umowa 19 czerwca 2000 r. Troki (Litwa) umowa 27 maja 2005 r. Neumünster (Niemcy) umowa 16 sierpnia 2000 r. Kwerfurt (Niemcy) umowa 20 czerwca 2003 r. Varena (Litwa) umowa 28 września 2013 r.
75.	Elbląg	Kaliningrad (Rosja) - Umowa o współpracy między miastami podpisana została w 1994 r. Bałtyjsk (Rosja) Nawiązanie współpracy nastąpiło w 1994 r. Leer (Ostfriesland, Niemcy), podpisano 23 czerwca 2001 r. w Elblągu umowę o partnerstwie i współpracy Ronneby (Szwecja) Umowę o przyjaźni miast podpisano 16 maja 1991 r. Nowogródek (Białoruś) Umowę o współpracy obu miast podpisano w 1995 r. Narwa (Estonia) Porozumienie o stałej współpracy Narwy i Elbląga zostało podpisane 8 sierpnia 2006 r. Druskieniki (Litwa) Tarnopol (Ukraina) Umowę o partnerstwie obu miast podpisano w 1992 r. Lipawa (Łotwa) Umowa o współpracy między miastami podpisana została w 1991 r. Compiègne (Francja) umowa o partnerstwie miast bliźniaczych zawarta 9 lutego 2002 r. Trowbridge (Wielka Brytania) Coquimbo (Chile) Umowę o współpracy między miastami podpisano w 1995 r. Baoji (Chiny) Umowę o współpracy między miastami podpisano w 1997 r. Tainan (Tajwan) Umowa o partnerstwie pomiędzy Tainan a Elblągiem podpisana została 29 kwietnia 2004 r. Hrabstwo West Wiltshire (Wielka Brytania) 31 marca 2000 r. w Trowbridge podpisano z hrabstwem West Wiltshire oraz z jego pięcioma miastami: Bradford-on-Avon, Melksham, Trowbridge, Warminster i Westbury umowę o partnerstwie. Laibin (Chiny), List intencyjny współpracy partnerskiej między miastami podpisano w Elblągu 22 października 2011 r.
76.	Elk	Galatone – Włochy Lida – Białoruś Lorenskog – Norwegia Nettetal – Niemcy Olita – Litwa Orbassano – Włochy Oziorsk (pol. Darkiejmy) – Rosja

77.	Szczytno	Soleczniki, 10 czerwca 2006 r. podpisanie umowy Herten
78.	Iława	Herborn (Niemcy) 21 listopada 1998 r. Iława i Herborn podpisały umowę partnerską. Tholen (Holandia) Umowa partnerska z gminą Tholen podpisana w 1994 r. Gargždai (Litwa) 30 maja 1998 r. w Gargždai podpisano umowę o współpracy i przyjaźni.
79.	Szczecin	Rostock od 1957 r. Esbjerg od 1 września 1990 r. Bremerhaven od 16 października 1990 r. Kingston upon Hull od 20 września 1991 r. Saint Louis od 1992 r. Murmańsk od 8 kwietnia 1993 r. Lubeka od 15 stycznia 1993 r. Malmö od 8 marca 1994 r. Dalian od 29 września 1995 r. Friedrichshain-Kreuzberg (Berlin) od 14 czerwca 1996 r. Kłajpeda od 20 marca 2002 r. Greifswald od 20 sierpnia 2010 r. Bari od 30 listopada 2010 r. Jinan od 13 września 2010 r. Dnipro od 27 listopada 2010 r.
80.	Koszalin	Albano Laziale (Włochy) od 2008 r. Berlin Tempelhof-Schöneberg (Niemcy) od 1995 r. Bourges (Francja) od 1999 r. Fuzhou () (Chiny) od 2007 r. Gladsaxe (Dania) od 1990 r. Iwano-Frankiwnsk (Stanisławów) (Ukraina) od 2010 r. Kristianstad (Szwecja) od 2004 r. Lida (Ліда) (Białoruś) od 1993 r. Neubrandenburg (Niemcy) od 1987 r. Neumünster (Niemcy) od 1990 r. Schwedt/Oder (Niemcy) od 2004 r. Seinäjoki (Finlandia) od 1988 r.
81.	Świnoujście	Nordenham (Niemcy), data podpisania umowy: 13 sierpnia 1992 r. Gmina Heringsdorf (Niemcy), data podpisania umowy: 6 listopada 2007 r. Powiat Pomorze Przednie – Greifswald (Niemcy) data podpisania porozumienia o współpracy: 29 październik 1998 r. Ystad (Szwecja) podpisanie porozumienia o współpracy: 25 stycznia 1990 r.; data podpisania umowy: 1 maja 2004 r. Swietłyj (Rosja) data podpisania umowy: 14 maja 1993 r.
82.	Kołobrzeg	Berlin Pankow (Niemcy), podpisanie dokumentu 30 maja 1994 r. Barth (Niemcy), umowa o współpracy - lipiec 2000 r., 26 maja 2001 r.- Bad Oldesloe (Niemcy) gmina Simrishamn (Szwecja), umowa o współpracy 26 maja 2001 r., 22 września 2000 r. gmina Landskrona (Szwecja), umowa o współpracy 29 kwietnia 2005 r. Ronne (Dania), brak formalnej umowy gmina Nyborg (Dania), umowa o współpracy 31 marca 1992 r., 28 kwietnia 1992 r. Pori (Finlandia) podpisanie dokumentów lata 80. XX wieku Koekelberg (Bruksela) – Belgia, podpisanie umowy 30 sierpnia 2003 r.

		<p>Follonica (Włochy), podpisanie umowy 14 maja 2006 r.</p> <p>Feodosja/Teodozja (Ukraina), podpisanie umowy 30 listopada 2008 r.</p> <p>- Opatija (Chorwacja), podpisanie umowy 01 października 2013 r.</p>
83.	Wrocław	<p>Araucária (Brazylia), od 2006 r.</p> <p>Breda (Holandia), Umowę partnerską o współpracy między Wrocławiem a Bredą podpisano w 1991 r.</p> <p>Charlotte (Stany Zjednoczone), od 1991 r.</p> <p>Drezno (Niemcy), od 1991 r.</p> <p>Grodno (Białoruś) (od 28 lipca 2005 zawieszone)</p> <p>Guadalajara (Meksyk), Od 1995</p> <p>Hradec Králové (Czechy), „Umowa o partnerstwie i wzajemnej współpracy” została podpisana 16 czerwca 2003 r.</p> <p>Kowno (Litwa), podpisanie umowy 18 maja 2003 r.</p> <p>Lwów (Ukraina), od 2002 r.</p> <p>Ramat Gan (Izrael), od 1997 r.</p> <p>Lille (Francja) Porozumienie zostało podpisane 4 października 2013 r.</p> <p>Wiesbaden (Niemcy) od 1987 r.</p> <p>Vienne (departament) (Francja), Pierwsza umowa o współpracy między Wrocławiem a La Vienne została podpisana w 1990 r. we Wrocławiu, druga w Paryżu w 1996 r.</p> <p>Wilno (Litwa) Umowa o współpracy podpisana została 4 września 2014 r.</p>
84.	Głogów	<p>Eisenhüttenstadt – Niemcy (1972 r.)</p> <p>Middelburg – Holandia (1990 r.)</p> <p>Laholm – Szwecja (1991 r.)</p> <p>Langenhagen – Niemcy (1993 r.)</p> <p>Okręg Amber Valley – Wielka Brytania (1999 r.)</p> <p>Kamieniec Podolski – Ukraina (2004 r.)</p> <p>Riesa – Niemcy (2006 r.)</p>
85.	Lubin	<p>Bad Ems – Niemcy</p> <p>Böblingen – Niemcy</p>
86.	Jelenia Góra	<p>Budiszyn (Niemcy) umowę o współpracy podpisano 15 kwietnia 1994 r.</p> <p>Boxberg (Niemcy) Umowę partnerską podpisano 13 stycznia 2012 r.</p> <p>Cervia (Włochy) Umowę o wzajemnej współpracy podpisano 2 kwietnia 1976 r. a 8 października 1999 r. odnowiono umowę w celu intensyfikacji jej realizacji.</p> <p>Randers (Dania) Umowę partnerską między miastami podpisano 22 listopada 1991 r.</p> <p>Siewierodoneck (Ukraina) 28 maja 2006 r. umowa o nawiązaniu łączności partnerskich między miastami</p> <p>Tequila (Meksyk) porozumienie podpisano 17 marca 2001 r.</p> <p>Tyler (Teksas) (USA) Umowę partnerską podpisano 01 stycznia 1991 r.</p> <p>Valkeakoski (Finlandia) Umowę bliźniaczą podpisano 22 września 1979 r.</p> <p>Włodzimierz (Rosja) Umowę partnerską podpisano 14 grudnia 1996 r.</p> <p>Erfstadt (Niemcy) Układ partnerski zawarto 8 lipca 1995 r., a 30 września 1995 r. ratyfikowano ten układ</p> <p>Jabłowiec nad Nysą (Czechy) Umowę o wzajemnej współpracy podpisano 18 grudnia 2007 r.</p> <p>Changzhou (Chiny)</p> <p>Heidelberg (Niemcy) podpisanie w dniu 5 października 2005 r. Karty Przyjaźni</p>
87.	Legnica	<p>Wuppertal (Niemcy)</p> <p>Blansko (Czechy)</p> <p>Drohobycz (Ukraina)</p> <p>Roanne (Francja)</p>

		Orenburg (Rosja)
88.	Wałbrzych	<p>Pszczyna (Polska) 23 maja 2014 r.</p> <p>Borysław (Ukraina) 27 lutego 2009 r.</p> <p>Dnipro (Ukraina)</p> <p>Tuła (Rosja) 30 września 1991 r.</p> <p>Freiberg (Niemcy) 26 czerwca 1991 r.</p> <p>Hradec Kralove (Czechy) 6 listopada 1991 r.</p> <p>Vannes (Francja) 2 października 2001 r.</p> <p>Foggia (Włochy) 14 stycznia 1998 r.</p> <p>Gzira (Malta) 12 listopada 2000 r.</p>
89.	Leszno	<p>Suhl (Niemcy) Umowa o współpracy partnerskiej Leszna i Suhl została podpisana w 1984 r. W dniu 29 maja 2009 r. podpisano w Lesznie umowę o kontynuacji współpracy</p> <p>Deurne (Holandia) w 1989 roku została podpisana umowa o współpracy Leszna i Deurne</p> <p>Montluçon w grudniu 2004 r. podpisano umowę partnerską. W dniu 29 maja 2009 r. podczas Święta Europy i 5. „urodzin” partnerstwa podpisano w Lesznie umowę o kontynuacji współpracy.</p>
90.	Gniezno	<p>Anagni (Włochy), 8 listopada 1995 r., 30 kwietnia 2005 r. dokument przedłużający porozumienie</p> <p>Esztergom (Węgry) - 23 kwietnia w Gnieźnie a 23 października 1994 r. w Esztergom podpisano umowę o współpracy.</p> <p>Falkenberg (Szwecja) - 29 października 1990 r. podpisano umowę</p> <p>Roskilde (Dania) – Umowę z duńskim miastem Roskilde Gniezno podpisało 11 grudnia 1991 r.</p> <p>Radviliškis (Litwa) 30 marca 2006 r. – oficjalne podpisanie w Radviliskis Umowy o Współpracy</p> <p>Saint - Malo (Francja)</p> <p>Sergievs Posad (Rosja) Oficjalne podpisanie Umowy o współpracy miało miejsce dnia 2 listopada 2007 r.</p> <p>Speyer (Niemcy) - Umowa została zawarta dnia 6 kwietnia 1992 r.</p> <p>Veendam (Holandia) 2 maja 1990 r. podpisana została Proklamacja o współpracy,</p> <p>Humań (Ukraina), 2 maja 2005 r. umowa o współpracy</p>
91.	Ostrów Wielkopolski	<p>Nordhausen (Niemcy) 19 maja 1995 r. podpisano z tym miastem umowę o partnerstwie i pełnej zaufania współpracy</p> <p>Delitzsch (Niemcy) w 2000 r. podpisano umowę o partnerstwie i pełnej zaufania współpracy</p> <p>Lecce (Włochy) podpisanie porozumienia o partnerstwie i współpracy wrzesień 2006 r.</p> <p>Brantford (Kanada) 29 maja 2009 r. deklaracje współpracy zostały podpisane</p>
92.	Wałcz	<p>Werne (Niemcy) Akt nawiązania współpracy partnerskiej został najpierw podpisany 19 września 1992 r. w Werne.</p> <p>Miasto Kyritz (Niemcy) 21 kwietnia 2006 r. w Kyritz podpisana została umowa partnerska między miastami Kyritz i Wałcz, a ratyfikowana 27 maja tego samego roku w Wałczu</p> <p>Gmina Bad Essen - Niemcy Podpisanie umowy partnerskiej miało miejsce 13 lipca 2007 r. w Bad Essen oraz 5 sierpnia 2008 r. w Wałczu.</p> <p>Gmina Åstorp - Szwecja 25 kwietnia 2009 r. podczas Święta Miasta Wałcz podpisano Akt Nawiązania Współpracy Partnerskiej. Po stronie szwedzkiej Akt Partnerstwa podpisano 28 maja 2009 r.</p>
93.	Konin	<p>Henin Beaumont (Francja)</p> <p>Herne (Niemcy) Podpisanie umowy - 1991 r.</p> <p>Czerniowce (Ukraina) Podpisanie umowy - 1994 r.</p> <p>Briańsk (Rosja) Podpisanie umowy - 1995 r.</p> <p>Wakefield (Wielka Brytania) Podpisanie umowy - 1996 r.</p> <p>Karłowó (Bułgaria) Podpisanie umowy - 1997 r.</p> <p>Sundsvall (Szwecja) Podpisanie umowy - 1999 r.</p> <p>Akmene (Litwa) Podpisanie umowy - 1999 r.</p> <p>Ungheni (Mołdawia) Rozpoczęcie współpracy w roku 2003</p>

		<p>Dobele (Łotwa) Podpisanie umowy - 2001 r.</p> <p>Santa Susanna, Podpisanie umowy - 2002 r.</p> <p>Joniskis (Litwa), Współpraca od 2005 r.</p> <p>Rzeczyca (Reczyca) (Białoruś), Współpraca od 2009 r.</p> <p>Deyang (Chiny), Podpisanie umowy – 2015 r.</p>
94.	Kalisz	<p>Erfurt (Niemcy) Porozumienie z 1984 r., po zjednoczeniu Niemiec w 1990 r. zatwierdzone uchwałą Rady Miasta Erfurt.</p> <p>Hamm (Niemcy) podpisanie umowy partnerskiej, 11 czerwca 1991 r. w Kaliszu i 24 września 1991 r. w Hamm</p> <p>Hautmont (Francja) podpisanie umowy Czerwiec 1958 r. w Hautmont, 22 lipca 1958 r. w Kaliszu.</p> <p>Heerhugowaard (Holandia) Data podpisania umowy partnerskiej 11 czerwca 1992 r. w Kaliszu, 13 października 1992 r. w Heerhugowaard</p> <p>Kamieniec Podolski (Ukraina) Data podpisania umowy partnerskiej z Kaliszem: 18 czerwca 1993 r. w Kamieńcu Podolskim, 20 kwietnia 1994 r. w Kaliszu</p> <p>La Louviere (Belgia) Data podpisania umowy partnerskiej z Kaliszem: 05 października 1998 r. w La Louviere</p> <p>Martin (Słowacja) Data podpisania umowy partnerskiej z Kaliszem: 21 czerwca 1996 r. w Martinie, 28 stycznia 1997 r. w Kaliszu</p> <p>Preston (Wielka Brytania) Data podpisania umowy partnerskiej z Kaliszem: 24 kwietnia 1989 r. w Preston, 10 lipca 1989 r. w Kaliszu</p>
95.	Ostrowiec Świętokrzyski	<p>Gennevilliers (Francja), podpisanie protokołu przyjaźni 29 maja 1959 r., 17 maja 2009 roku aneks do protokołu przyjaźni</p> <p>Scunthorpe (obecnie North Lincolnshire) – Wielka Brytania, podpisanie umowy 1996 r.</p> <p>Biała Cerkiew (Ukraina), umowa z 22 października 1999 r., Akt odnawiający deklarację współpracy został podpisany 23 października 2009</p> <p>Bekabad (Uzbekistan), 6 grudnia 2004 r. podpisana została umowa o współpracy</p> <p>Pineto (Włochy), podpisano umowę w 23 listopada 2006 r.</p> <p>Nowopołock (Białoruś) współpraca niesformalizowana</p>
96.	Starachowice	<p>Rochdale-Heywood (Wielka Brytania) od 17 maja 2000 r.</p> <p>Skövde (Szwecja)</p>
97.	Skarżysko-Kamienna	<p>Żmerynka (Ukraina) Umowa o partnerstwie pomiędzy miastem Żmerynka oraz miastem Skarżysko-Kamienna o współpracy handlowo-ekonomicznej, naukowo-technicznej i kulturalnej” została podpisana w dniu 5 lipca 2001 r.</p> <p>Stafford (Anglia) 10 marca 1994 r. Rada Miasta Skarżyska-Kamiennej podjęła uchwałę w sprawie nawiązania kontaktów i współpracy. W dniach 6-10 maja 1994 r. podczas pobytu władz Stafford w Skarżysku-Kamiennej podpisana została „Deklaracja o przyjaźni pomiędzy Okręgiem Stafford w Anglii i miastem Skarżysko-Kamienna w Polsce”. W dniu 7 listopada 1994 r., podpisano drugą deklarację o współpracy obu miast.</p> <p>Kawarna (Bułgaria) W dniach 12 - 16 luty 2005 r. w Skarżysku-Kamiennej została podpisana umowa o wzajemnej współpracy.</p>
98.	Sandomierz	<p>Emmendingen (Niemcy) Akt Partnerstwa 1990 r.</p> <p>Newark-on-Trent (Wielka Brytania) Umowa o współpracy partnerskiej z Newark-on-Trent, 10 września 2006 r., [Powstał trójkąt miast partnerskich Emmendingen – Newark-on-Trent – Sandomierz]</p> <p>Ostróg (Ukraina) Akt Partnerstwa 22 czerwca 2008 r.</p> <p>Volterra (Włochy) 20 września 2012 r. odbyło się uroczyste podpisanie Aktu Partnerstwa Sandomierza i włoskiego miasta Volterra.</p>
99.	Końskie	<p>Šal'a (Słowacja)</p> <p>Mogilev Podolski (Ukraina)</p>
100.	Poznań	<p>Assen (Holandia) Podpisanie umowy: 22 października 1992 r. (rozszerzono w 2004 i 2011 r.)</p> <p>Brno (Czechy) Podpisanie umowy: 16 września 1966 r.</p>

	<p>Charków (Ukraina) Podpisanie umowy: 24 września 1998 r.</p> <p>Győr (Węgry) Podpisanie umowy: 23 stycznia 2008 r.</p> <p>Hanower (Niemcy) Podpisanie umowy 29 października 1979 r.</p> <p>hrabstwo Nottinghamshire (Wielka Brytania) Podpisanie umowy 23 maja 1994 r.</p> <p>Jyväskylä (Finlandia) Podpisanie umowy 30 czerwca 1979 r.</p> <p>Kutaisi (Gruzja) Data podpisania umowy 6 lipca 2009 r.</p> <p>Nablus (Palestyna) Podpisanie umowy 22 maja 1997 r.</p> <p>Pozuelo de Alarcon (Hiszpania) Podpisanie umowy 9 października 1992 r.</p> <p>Ra'anana (Izrael) Podpisanie umowy: 21 czerwca 2010 r.</p> <p>Rennes (Francja) Podpisanie umowy 4 kwietnia 1998 r.</p> <p>Shenzhen (Chiny) Podpisanie umowy 30 lipca 1993 r.</p> <p>Toledo (USA) Podpisanie umowy 6 kwietnia 1991 r.</p>
--	--

Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego powstał w 2015 r.
Jest państwową jednostką budżetową podległą MSWiA.
Działa na rzecz dalszej profesjonalizacji samorządu terytorialnego i administracji publicznej.

Opinie i analizy NIST, ul. Zielona 18, Łódź 90-601
Sekretariat tel. +48 42 633 10 70
e-mail: sekretariat@nist.gov.pl